

**ΑΝΟΙΚΤΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΚΥΠΡΟΥ**

**ΣΧΟΛΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ
ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ**

**ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ»**

ΔΙΑΤΡΙΒΗ ΕΠΙΠΕΔΟΥ ΜΑΣΤΕΡ

**Η σημασία του εσωτερικού ελέγχου
στο τραπεζικό σύστημα και ρόλος
του στην διαχείριση κινδύνων**

ΜΑΧΛΗΣ Π. ΜΙΧΑΗΛ

**ΟΝΟΜΑ ΕΠΙΒΛΕΠΟΝΤΑ ΚΑΘΗΓΗΤΗ
ΝΕΓΚΑΚΗΣ Ι. ΧΡΗΣΤΟΣ**

ΛΕΥΚΩΣΙΑ, ΜΑΪΟΣ, 2013

ΔΙΑΤΡΙΒΗ ΕΠΙΠΕΔΟΥ ΜΑΣΤΕΡ

**Η σημασία του εσωτερικού ελέγχου
στο τραπεζικό σύστημα και ρόλος
του στην διαχείριση κινδύνων**

ΜΑΧΛΗΣ Π. ΜΙΧΑΗΛ

**ΟΝΟΜΑ ΕΠΙΒΛΕΠΟΝΤΑ ΚΑΘΗΓΗΤΗ
ΝΕΓΚΑΚΗΣ Ι. ΧΡΗΣΤΟΣ**

ΛΕΥΚΩΣΙΑ, ΜΑΪΟΣ, 2013

Περιεχόμενα

Περίληψη	8-9
Summary.....	9-10
Κεφάλαιο 1- Εισαγωγή	10-14
Κεφάλαιο 2-Επισκόπηση της Βιβλιογραφίας.....	15-19
2.1 Συμπεράσματα από την Βιβλιογραφική Επισκόπηση.....	19
Κεφάλαιο 3-Νομοθετικό πλαίσιο σχετικά με τον Εσωτερικό Έλεγχο των τραπεζών	
3.1 Σύμφωνο της Βασιλείας I.....	20-23
3.2 Σύμφωνο της Βασιλείας II.....	24
3.2.1. Βασικοί Στόχοι της Βασιλείας II.....	24
3.2.2 Πυλώνες του Συμφώνου Βασιλείας II.....	24-25
3.2.2.1 Πρώτος Πυλώνας.....	25-28
3.2.2.2. Δεύτερος Πυλώνας.....	28-29
3.2.2.3 Τρίτος Πυλώνας.....	29-30
3.2.2.4 Σύμφωνο της Βασιλείας III.....	30
3.3 Νομοθετικό Πλαίσιο της Τράπεζας Ελλάδος σχετικά με τον εσωτερικό έλεγχο των τραπεζών	31-34
Κεφάλαιο 4 : Εσωτερικός έλεγχος των Τραπεζών	
4.1 Έννοια και σκοποί του εσωτερικού ελέγχου.....	35-36
4.2 Ο εσωτερικός έλεγχος στον τραπεζικό τομέα.....	36
4.3 Η αναγκαιότητα του εσωτερικού ελέγχου.....	36-37
4.4 Χαρακτηριστικά ενός αποτελεσματικού εσωτερικού ελέγχου	37-42
4.5 Χαρακτηριστικά που είναι αναγκαία για την ομαλή λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου μιας τράπεζας.....	42
4.6 Εσωτερικός Έλεγχος και Διαχείριση Κινδύνου στις μεγάλες ιταλικές εταιρείες-Μια εμπειρική έρευνα	42-43

4.7	Είδη Ελέγχου.....	43-44
4.8	Σχέση μεταξύ εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου.....	45
4.9	Ο εσωτερικός έλεγχος στην Ελλάδα.....	46
4.10	Υπηρεσία Εσωτερικού Ελέγχου.....	46
4.11	Κώδικας Δεοντολογίας Εσωτερικού Ελέγχου.....	46-47
4.12	Πρότυπα Εσωτερικού Ελέγχου.....	47
4.13	Εσωτερικός Ελεγκτής και Ορκωτός ελεγκτής.....	48-49
4.14	Εμπειρική Ανάλυση της Ανεξαρτησίας του Εσωτερικού Ελεγκτή στον τραπεζικό τομέα.....	50
4.15	Οφέλη από τον Εσωτερικό έλεγχο.....	50-51
4.16	Αδυναμίες του Εσωτερικού Ελέγχου	51
4.17	Προοπτικές για το Επάγγελμα του Εσωτερικού Ελεγκτή.....	52
4.18	Εσωτερικός Έλεγχος-Παράδειγμα Ιταλικές εταιρείες.....	52
4.19	Η λειτουργία του Εσωτερικού Ελέγχου στις Τράπεζες	53
4.20	Παραδείγματα Εσωτερικού Ελέγχου Ελληνικών Τραπεζών	
4.20.1	Εμπορική Τράπεζα	53-54
4.20.2	Alpha Bank	55-56
4.20.3	Εθνική Τράπεζα.....	56-58
4.20.4	Eurobank.....	58-61
4.20.5	Τράπεζα Πειραιώς.....	62-63
Κεφάλαιο 5-Διαχείριση κινδύνων του Χρηματοπιστωτικού Τομέα		
5.1	Εισαγωγή.....	64
5.2	Ο κίνδυνος και η συνολική δομή των τραπεζών.....	65
5.3	Κίνδυνος ρευστότητας.....	65-68
5.4	Σχέση κινδύνου ρευστότητας και κινδύνου επιτοκίου σε τράπεζες εντός Ευρωζώνης	68-69

5.5 Κίνδυνος αγοράς	69-70
5.6 Συναλλαγματικός κίνδυνος	71
5.7 Κίνδυνος επιτοκίου	71-73
5.8 Πιστωτικός κίνδυνος	73
5.9 Επηρεάζει ο πιστωτικός κίνδυνος την κερδοφορία τράπεζας?.....	74
5.10 Μεταβλητές του πιστωτικού κινδύνου μπορούν να προβλέψουν τυχόν αποτυχία τράπεζας	74-75
5.11 Διακυβέρνηση και ερευνητική παρακολούθηση σε συνεργαζόμενες τράπεζες Εμπειρική απόδειξη στον πιστωτικό κίνδυνο του χαρτοφυλακίου	75
5.12 Διαχείριση πιστωτικού κινδύνου σε περιόδους χρηματοοικονομικής κρίσης	75-76
5.13 Λειτουργικός κίνδυνος	76-77
5.14 Κίνδυνος χώρας	77
5.15 Εμπορική τράπεζα-Κίνδυνος ρευστότητας	77
5.16 Εμπορική τράπεζα-Κίνδυνος αγοράς	78
5.17 Εμπορική Τράπεζα-Συναλλαγματικός κίνδυνος	78-79
5.18 Εμπορική Τράπεζα-Κίνδυνος Επιτοκίων	79
5.19 Alpha Bank-Κίνδυνος ρευστότητας	79-80
5.20 Alpha Bank-Κίνδυνος αγοράς	80
5.21 Alpha Bank-Συναλλαγματικός Κίνδυνος	81
5.22 Alpha Bank-Κίνδυνος Επιτοκίων.....	81
5.23 Alpha bank- Πιστωτικός Κίνδυνος	81-82
5.24 Εθνική Τράπεζα-Κίνδυνος Αγοράς	82
5.25 Εθνική Τράπεζα-Πιστωτικός κίνδυνος	82-83
5.26 Εθνική Τράπεζα –Λειτουργικός κίνδυνος	83

5.27 Εθνική Τράπεζα-Κίνδυνος χώρας	84
5.28 Eurobank- Κίνδυνος ρευστότητας	84-85
5.29 Πλαίσιο Διαχείρισης κινδύνου ρευστότητας.....	85
5.30 Eurobank-Κίνδυνος αγοράς	85-86
5.31 Eurobank-Συναλλαγματικός κίνδυνος.....	86
5.32 Eurobank-Κίνδυνος επιτοκίων	86
5.33 Eurobank -Πιστωτικός κίνδυνος.....	86
5.34 Τράπεζα Πειραιώς-Κίνδυνος ρευστότητας	87
5.35 Τράπεζα Πειραιώς-Κίνδυνος αγοράς	88
5.36 Τράπεζα Πειραιώς-Πιστωτικός κίνδυνος.....	88-89
5.37 Τράπεζα Πειραιώς-Λειτουργικός κίνδυνος.....	89
5.38 Λόγοι που οδηγούν στην ανάθεση κινδύνου.....	89-90
5.39 Ανάθεση ευθυνών για τους κινδύνους.....	90-91
5.40 Τελική φάση διαδικασίας διαχείρισης κινδύνων.....	91-92
5.41 Συμπεράσματα για τους τραπεζικούς κινδύνους.....	92-93
Κεφάλαιο 6: Σχέση Εσωτερικού ελέγχου στις τράπεζες στην Διαχείριση Κινδύνων	
6.1 Εισαγωγή.....	93
6.2 Σχέση εσωτερικού ελέγχου και διαχείρισης κινδύνων ...	93-96
6.3 Εννοιολογικό πλαίσιο Εσωτερικού ελέγχου.....	96-97
6.4 Εννοιολογικό πλαίσιο Διαχείρισης κινδύνων.....	97-98
6.5 Συμπεράσματα-Προτάσεις.....	99-101
Αρθρογραφία.....	102-104
Βιβλιογραφία.....	105-106
Δικτυακοί Τόποι.....	107

Περίληψη

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να εξετάσει την σημασία και το περιεχόμενο δυο στενά συνδεδεμένων εννοιών, του εσωτερικού ελέγχου αλλά και της διαχείρισης των κινδύνων.

Πιο συγκεκριμένα η παρούσα εργασία αποτελείται από έξι κεφάλαια. Στο πρώτο κεφάλαιο γίνεται μια εισαγωγή σχετικά με τον εσωτερικό έλεγχο και την διαχείριση κινδύνων που έχουν να αντιμετωπίσουν τα πιστωτικά ιδρύματα.

Στο δεύτερο κεφάλαιο κάνουμε μια βιβλιογραφική επισκόπηση που αφορά τις πηγές που θα χρησιμοποιήσουμε για να εξετάσουμε τον εσωτερικό έλεγχο των τραπεζών και πως διαχειρίζονται τους κινδύνους. Αυτές οι πηγές αφορούν βιβλία, ετήσια δελτία τραπεζών, ομιλίες που έχουν πραγματοποιήσει διευθυντές τραπεζών και αφορούν τα παραπάνω θέματα, περιοδικά, εφημερίδες καθώς και πηγές από το διαδίκτυο.

Στο τρίτο κεφάλαιο γίνεται λόγος για το θεσμικό πλαίσιο του εσωτερικού ελέγχου που αφορά τις τράπεζες μέσα από τους κανονισμούς της Βασιλείας I και II, III αλλά και τους κανονισμούς της Τράπεζας της Ελλάδος.

Στο τέταρτο κεφάλαιο εξετάζονται η έννοια και οι σκοποί του εσωτερικού ελέγχου, η αναγκαιότητα του εσωτερικού ελέγχου, τα χαρακτηριστικά ενός αποτελεσματικού εσωτερικού ελέγχου, τα είδη ελέγχου, η σχέση μεταξύ εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου, ο εσωτερικός έλεγχος στην Ελλάδα, η υπηρεσία εσωτερικού ελέγχου, ο κώδικας δεοντολογίας εσωτερικού ελέγχου, τα πρότυπα εσωτερικού ελέγχου, η σχέση εσωτερικού ελέγχου και ορκωτού ελεγκτή, τα οφέλη από τον εσωτερικό έλεγχο, οι αδυναμίες του εσωτερικού ελέγχου καθώς και παραδείγματα εσωτερικού ελέγχου των ελληνικών τραπεζών.

Στο πέμπτο κεφάλαιο εξετάζονται οι κίνδυνοι που έχουν να αντιμετωπίσουν τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα όπως είναι ο κίνδυνος ρευστότητας-ταμειακός κίνδυνος που είναι η μη ικανότητα της τράπεζας να ανταποκριθεί στις λήγουσες υποχρεώσεις της, ο κίνδυνος αγοράς που περιλαμβάνει τον συναλλαγματικό κίνδυνο και τον κίνδυνο επιτοκίου, ο λειτουργικός κίνδυνος, ο πιστωτικός κίνδυνος και ο κίνδυνος χώρας. Επίσης θα γίνει αναφορά πως εμφανίζονται σε συγκεκριμένα ελληνικά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα.

Επιπλέον, θα εξετάσουμε τους λόγους που οδηγούν στην ανάθεση κινδύνου, η ανάθεση κινδύνου, αξιολόγηση-τεκμηρίωση κινδύνου και τελική φάση της διαδικασίας διαχείρισης του κινδύνου.

Στο έκτο και τελευταίο κεφάλαιο θα εξεταστεί η σχέση του εσωτερικού ελέγχου στις τράπεζες στην διαχείριση κινδύνων.

Ειδικότερα, θα εξεταστεί η σχέση εσωτερικού ελέγχου και διαχείρισης κινδύνων, το εννοιολογικό πλαίσιο εσωτερικού ελέγχου, το εννοιολογικό πλαίσιο διαχείρισης κινδύνου, αλλά και συμπεράσματα-προτάσεις που προκύπτουν σχετικά με τον εσωτερικό έλεγχο και την διαχείριση κινδύνων.

Summary

The purpose of this paper is to examine the significance and content of two closely related concepts, internal control and risk management.

More specifically this project consists of six sections.

The first chapter is an introduction on internal control and risk management which credit institutions face.

In the second chapter we present a review of the sources which will be used to examine the internal control that banks undertake and the way they manage their risks. These sources involve books, annual reports; speeches made by various bank managers with regards to these issues, magazines, newspapers and internet sources.

The third chapter refers to the institutional framework of internal control relevant to the banks through the regulations of Basel I II and III and the regulations of the Bank of Greece.

The fourth chapter examines the concept and objectives of internal control, the necessity of internal control, the characteristics of an effective internal control, kinds of control, the relationship between internal and external audit, internal audit in Greece, the internal audit service, the Code of Conduct of the internal audit, internal control standards, the relationship of internal control and the chartered auditor, the benefits of internal control, the weaknesses of the internal control and also internal audit examples of Greek banks.

The fifth chapter examines the risks financial-credit institutions face such as the cash liquidity risk meaning the inability of the bank to meet its maturing obligations, the market risk which includes currency risk and interest rate risk, the operational risk, the credit risk and the country risk. Furthermore, reference will be made on the manner through which these risks take place in specific Greek financial institutions.

In addition, we will examine the reasons which lead to risk assignment, the assignment of risk itself, risk assessment and the final phase of the risk management process.

In the sixth and final chapter we will examine the role of banking internal control as part of risk management.

Κεφάλαιο 1: Εισαγωγή

Σήμερα όσο ποτέ άλλοτε ολόκληρος ο τραπεζικός κλάδος λειτουργεί μέσα σε ένα μεταβαλλόμενο χρηματοοικονομικό περιβάλλον. Μέσα σε ένα τέτοιο περιβάλλον που λειτουργούν οι τράπεζες οι διοικήσεις καλούνται να λάβουν υπόψη τους ότι οι συνεχείς αλλαγές που συντελούνται στο παγκόσμιο σκηνικό δημιουργούν κινδύνους που μπορεί να έχουν αρνητικό αντίκτυπο στην επίτευξη των στόχων που έχουν τεθεί. Το γεγονός αυτό συμβαίνει επειδή οι τράπεζες καλούνται να αντιμετωπίσουν διαφορετικών ειδών κινδύνους εκ των οποίων έναν από τους σημαντικότερους που είναι της ρευστότητας υποχρεώνουν μια από τις σημαντικότερες διαδικασίες που διαθέτουν οι τραπεζικοί οργανισμοί που είναι ο Εσωτερικός έλεγχος να μεταλλάσσεται συνεχώς έτσι ώστε να μπορεί να προσαρμόζεται στις εξελίξεις που συντελούνται στην παγκόσμια τραπεζική αγορά αλλά και να ανταποκρίνεται πλήρως στις απαιτήσεις που δημιουργούνται στο νέο τραπεζικό περιβάλλον. Αποστολή του εσωτερικού ελέγχου των τραπεζών είναι να βοηθήσει τις υπάρχουσες διοικήσεις στην αξιολόγηση και την αντιμετώπιση όλων των κινδύνων που περιβάλλουν το τραπεζικό περιβάλλον.

Οι τραπεζικοί οργανισμοί επιτυγχάνουν μέσα από τον μηχανισμό του Εσωτερικού Ελέγχου να αναπτυχθούν και να προσθέσουν μεγαλύτερη αξία με το να λαμβάνουν σοβαρά υπόψη τις χρήσιμες διαπιστώσεις τους στο τέλος της διεξαγωγής της όλης διαδικασίας. Η υιοθέτηση πλαισίων εσωτερικού ελέγχου και διαχείρισης κινδύνων κρίνεται απολύτως απαραίτητη για την επίτευξη των τραπεζικών στόχων της διοίκησης, την δημιουργία ενός ισχυρού περιβάλλοντος εσωτερικού ελέγχου, την αξιοπιστία των χρηματοοικονομικών αναφορών αλλά και την εξάλειψη ενδεχομένου τραπεζικής απάτης.

Με αυτόν τον τρόπο οι τράπεζες έχουν την δυνατότητα να αποκτήσουν δύναμη και ισχύ αλλά και να καταφέρουν να αντλήσουν πρόσθετους πόρους για νέες επενδυτικές δραστηριότητες με σκοπό την συνεχόμενη ανάπτυξη τους.

Η έλλειψη οργανωμένης πολιτικής διαχείρισης κινδύνων αλλά και ενός αποτελεσματικού συστήματος εσωτερικού ελέγχου μπορεί να αποβούν επώδυνες και καταστρεπτικές για οποιονδήποτε τραπεζικό οργανισμό ανεξάρτητα από το μέγεθος του, την αγορά στην οποία λειτουργεί αλλά και του προσωπικού που τον διοικούν.

Η σημερινή πραγματικότητα δημιουργεί την ανάγκη στις διοικήσεις των τραπεζικών οργανισμών να απορρίψουν όλες τις παλιές αντιλήψεις και νοοτροπίες που παραμένουν προσκολλημένες στα παλαιά και άκαιρα πρότυπα ελέγχων της απλής διαχείρισης τα οποία δεν έχουν καμία σχέση με την πραγματικότητα.

Στην σημερινή εποχή είναι απόλυτα αναγκαίο η επιστημονική εφαρμογή νέων συστημάτων που συνιστούν την χρήση της ελεγκτικής διαδικασίας ως λύση στην αντιμετώπιση των κινδύνων που χαρακτηρίζονται από αβεβαιότητα και ανασφάλεια.

Ειδική περίπτωση ελέγχου αποτελεί ο Εσωτερικός Έλεγχος. Σκοπός του εσωτερικού ελέγχου είναι η αξιολόγηση της απόδοσης του management και η εφαρμογή των κανονισμών και διαδικασιών με γνώμονα την καλύτερη αξιοποίηση των περιουσιακών στοιχείων της εκάστοτε τράπεζας. Ο εσωτερικός έλεγχος

(Internal Audit) ενεργεί σε κάθε τραπεζικό οργανισμό συμπληρωματικά χωρίς να αντικαθιστά τους διευθυντές, είναι το απαραίτητο εργαλείο που θα πρέπει κάθε ορθολογική διοίκηση να χρησιμοποιεί προκειμένου να μειώσει την επίδραση οποιουδήποτε κινδύνου και να επιτύχει τους στόχους που έχει θέσει η Διοίκηση αποτελεσματικά.

Ο εσωτερικός έλεγχος εξαιτίας της δυναμικής που τον διακρίνει και της αποτελεσματικότητας είναι η αναγκαία συνθήκη έτσι ώστε ο οποιοσδήποτε τραπεζικός οργανισμός να περάσει από το παραδοσιακό στο σύγχρονο μοντέλο διοίκησης.

Σήμερα οι τραπεζικοί οργανισμοί έρχονται αντιμέτωποι με ευρεία γκάμα κινδύνων όπως είναι οι πιστωτικοί, αγοράς, ρευστότητας και αυτό έχει ως αποτέλεσμα η λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου να τροποποιείται προκειμένου να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις του νέου τραπεζικού περιβάλλοντος.

Η αποστολή του εσωτερικού ελέγχου είναι να βοηθήσει τις διοικήσεις και τα διοικητικά συμβούλια των τραπεζών στην αξιολόγηση και την αντιμετώπιση όλων των κινδύνων που περιβάλλουν τον τραπεζικό χώρο. Είναι σημαντικό στην αποτίμηση των κινδύνων αυτών να λαμβάνεται υπόψη η εκτίμηση της πραγματοποίησης των επιμέρους κινδύνων όπως και οι αντίστοιχες επιδράσεις που δέχεται ο κάθε τραπεζικός οργανισμός και επηρεάζουν την λειτουργία του.

Οι τράπεζες την τελευταία δεκαετία έχουν οργανωθεί με τέτοιο τρόπο που έχουν την ικανότητα να αντιμετωπίζουν διαφορετικά είδη κινδύνων.

Τα τελευταία χρόνια ο τραπεζικός κλάδος στην Ελλάδα επεκτάθηκε με γοργούς ρυθμούς και αυτό εξαιτίας της απελευθέρωσης του χρηματοπιστωτικού συστήματος, της ανάγκης προσαρμογής στις νέες συνθήκες που δημιούργησε η ένταξη της χώρας μας στην Ευρωζώνη αλλά και επειδή επικρατεί μια συνεχής τάση διεθνοποίησης των οικονομικών συναλλαγών. Οι νέες αυτές συνθήκες ευνόησαν την επέκταση των τραπεζικών δραστηριοτήτων αλλά την ίδια στιγμή δημιουργούν προκλήσεις και κινδύνους που θέτουν υπό αμφισβήτηση καθιερωμένες πρακτικές και στρατηγικές διοίκησης.

Στην σημερινή εποχή οι ελληνικές τράπεζες δραστηριοποιούνται σε ένα σταθερό και αναπτυσσόμενο οικονομικό περιβάλλον που δημιουργεί θετικές προοπτικές για την ελληνική τραπεζική αγορά. Παρόλο το γεγονός ότι οι ελληνικές τράπεζες μετά το 2000 αύξησαν σημαντικά τα μεγέθη τους έχουν την δυνατότητα να επεκτείνουν σε μεγαλύτερο βαθμό τις δραστηριότητες τους και αυτό είναι μια πραγματικότητα επειδή όχι μόνο το επίπεδο της τραπεζικής διαμεσολάβησης στην ελληνική οικονομία είναι αρκετά χαμηλότερο από το μέσο όρο της Ευρωζώνης αλλά και οι τράπεζες έχουν πολλές ευκαιρίες να επεκτείνουν τις δραστηριότητες τους στις βαλκανικές και Παρευξείνιες οικονομίες.

Την ίδια στιγμή που οι ελληνικές τράπεζες έχουν ευκαιρίες ανάπτυξης έχουν αυξηθεί οι κίνδυνοι αλλά και οι υποχρεώσεις προσαρμογής τους τόσο στο Ευρωπαϊκό όσο και στο Διεθνές θεσμικό πλαίσιο που επιβάλλουν τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα αλλά και η Βασιλεία II.

Οι παραπάνω συνθήκες δημιουργούν την ανάγκη για διάθεση σημαντικών πόρων όπως οικονομικών και ανθρώπινων από τις τράπεζες και ταυτόχρονα όμως επιβάλλουν την ανάγκη από την πλευρά των τραπεζών διάφανης απεικόνισης των χρηματοοικονομικών τους στοιχείων, της αποτελεσματικότερης διαχείρισης κινδύνων.

Σήμερα όσο ποτέ άλλοτε λόγω των συνθηκών που επικρατούν είναι επιτακτική η ανάγκη οι τράπεζες για να πετύχουν αποτελεσματικότερη διαχείριση των λειτουργιών τους να διαθέτουν σύστημα εσωτερικού ελέγχου.

Το σύστημα εσωτερικού ελέγχου για οποιοδήποτε πιστωτικό ίδρυμα είναι χρήσιμο καθώς βοηθάει στο να προστατευτούν τα περιουσιακά στοιχεία του πιστωτικού ιδρύματος από σπατάλη και καταδολίευση, να προωθηθούν με ακρίβεια και αξιοπιστία η καταγραφή των λογιστικών εγγραφών, να ενθαρρυνθεί και να μετρηθεί η συμφωνία με τις πολιτικές του πιστωτικού ιδρύματος, να αξιολογηθεί η αποτελεσματικότητα των εργασιών αλλά και για αποτελεσματικότερη διαχείριση κινδύνων.

Ο τομέας της διαχείρισης κινδύνου γίνεται ολοένα και πιο σημαντικός εξαιτίας των απαιτήσεων του δευτέρου συμφώνου της Επιτροπής της Βασιλείας (Basel II) αλλά και των οδηγιών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Απαιτήσεις και Οδηγίες που πρέπει να υιοθετηθούν από όλες τις τράπεζες διεθνώς.

Η έρευνα που πραγματοποιήθηκε σκοπό έχει να παρουσιάσει πόσο σημαντικός είναι ο εσωτερικός έλεγχος για το κάθε πιστωτικό ίδρυμα ώστε να καταφέρει αποτελεσματικά να διαχειριστεί τους πιθανούς κινδύνους που εμφανίζονται από τις διάφορες δραστηριότητες του και να συντελέσει στην ομαλή λειτουργία του στην τραπεζική αγορά .

Τα ερευνητικά ερωτήματα που προκύπτουν είναι:

Πόσο σημαντικός είναι ο εσωτερικός έλεγχος για τα πιστωτικά ιδρύματα?

Μπορεί ο εσωτερικός έλεγχος στα πιστωτικά ιδρύματα να βοηθήσει στην μείωση του κινδύνου ρευστότητας, του κινδύνου αγοράς, του πιστωτικού κινδύνου, του λειτουργικού κινδύνου αλλά και του κινδύνου χώρας?

Ποιες μεθόδους χρησιμοποιεί ο κάθε πιστωτικός οργανισμός για να μετρήσει τον κίνδυνο ρευστότητας, τον κίνδυνο αγοράς, τον πιστωτικό κίνδυνο, τον λειτουργικό κίνδυνο αλλά και τον κίνδυνο χώρας ώστε να περιορίσει τον ανάλογο κίνδυνο όσο πιο αποτελεσματικά είναι εφικτό ?

Κατά πόσο συνδέεται ο εσωτερικός έλεγχος με την διαχείριση κινδύνων?

Η δομή της εργασίας έχει ως εξής:

Στο πρώτο κεφάλαιο γίνεται εισαγωγή στον εσωτερικό έλεγχο που εφαρμόζουν τα πιστωτικά ιδρύματα και την διαχείριση διαφόρων κινδύνων που εμφανίζονται μέσα από τις δραστηριότητες των τραπεζών.

Στο δεύτερο κεφάλαιο πραγματοποιείται βιβλιογραφική επισκόπηση μέσα από βιβλιογραφικές αναφορές και επιστημονικές έρευνες που αναφέρονται στον εσωτερικό έλεγχο και την διαχείριση κινδύνων.

Στο τρίτο κεφάλαιο γίνεται αναφορά στο θεσμικό πλαίσιο που διέπει τις τράπεζες σχετικά με τον εσωτερικό έλεγχο μέσα από τους κανονισμούς της Βασιλείας I,II,III και τους κανονισμούς της Τράπεζας της Ελλάδος.

Στο τέταρτο κεφάλαιο παρουσιάζεται η έννοια του εσωτερικού ελέγχου αλλά και άλλες έννοιες που σχετίζονται με τον εσωτερικό έλεγχο καθώς και παραδείγματα ελληνικών τραπεζών που εφαρμόζουν τον εσωτερικό έλεγχο.

Στον πέμπτο κεφάλαιο παρουσιάζονται οι συνηθισμένοι κίνδυνοι που έχουν να αντιμετωπίσουν τα πιστωτικά ιδρύματα καθώς τα βήματα που ακολουθούν ως προς την διαχείριση των κινδύνων.

Στο έκτο και τελευταίο κεφάλαιο γίνεται αναφορά στην σχέση του εσωτερικού ελέγχου και της διαχείρισης των κινδύνων.

Επίσης, παρουσιάζονται συμπεράσματα και προτάσεις για περαιτέρω επιστημονική έρευνα.

Κεφάλαιο 2: Επισκόπηση Βιβλιογραφίας

Τόσο ο εσωτερικός έλεγχος των τραπεζών όσο και η διαχείριση ποικίλων κινδύνων που έχουν να αντιμετωπίσουν τα διάφορα πιστωτικά ιδρύματα αποτελούν πολύ ενδιαφέροντα θέματα ειδικότερα τα τελευταία χρόνια καθώς σημειώνονται πολύ σημαντικά οικονομικά σκάνδαλα τόσο στις Η.Π.Α. όσο και στην Ευρώπη.

Οι Kwon & Banks (2004) εξετάζουν τη χρησιμότητα του εσωτερικού ελέγχου. Οι συγγραφείς αναφέρουν ότι μετά τα οικονομικά σκάνδαλα των Enron και Worldcom αναβαθμίστηκε ο ρόλος του εσωτερικού ελεγκτή. Επιπλέον, υποστηρίζουν ότι η καλύτερη κατανόηση των παραγόντων που οδηγούν τους εσωτερικούς ελεγκτές σε υψηλότερα επίπεδα απόδοσης στην εργασία τους μπορεί να οδηγήσει σε υψηλότερα οφέλη για την επιχείρηση. Η ερευνητική προσέγγιση που ακολουθείται από τους Kwon & Banks (2004) με τη χρήση παλινδρόμησης, δείχνει ότι οι παράγοντες που επηρεάζουν τους εσωτερικούς ελεγκτές σχετικά με την δέσμευσή τους για τη σωστή τήρηση του επαγγέλματος, είναι διαφορετικοί από τους παράγοντες που επηρεάζουν την δέσμευσή τους για την εκπλήρωση των υποχρεώσεών τους απέναντι στην επιχείρηση όπου εργάζονται.

Οι Koutourpis & Tsamis (2009) εξετάζουν το πλαίσιο λειτουργίας του εσωτερικού ελέγχου στην Ελλάδα. Οι συγγραφείς χρησιμοποιούν ένα δείγμα από Ελληνικές Τράπεζες και τα αποτελέσματά τους δείχνουν ότι η εφαρμογή του εσωτερικού ελέγχου είναι ελλιπής. Ειδικότερα, το θεσμικό πλαίσιο (συνθήκη της βασιλείας κώδικας δεοντολογίας κτλ) δεν τηρείται από τις ελληνικές τράπεζες. Ωστόσο, οι συγγραφείς παρουσιάζουν αποτελέσματα που δείχνουν ότι οι τράπεζες τηρούν κάποιες ελάχιστες δικλίδες σχετικά με τη λειτουργία του τμήματος εσωτερικού ελέγχου που είναι υποχρεωτικές από την Τράπεζα της Ελλάδος. Επιπλέον, οι συγγραφείς υποστηρίζουν ότι ο εσωτερικός έλεγχος βάση κινδύνου (Risk Based Internal Audit-RBIA) είναι κάτι εντελώς νέο στον ελληνικό τραπεζικό τομέα. Ωστόσο, το συγκεκριμένο πλαίσιο εσωτερικού ελέγχου τηρείται από θυγατρικές των ελληνικών τραπεζών που λειτουργούν είτε στις Ηνωμένες Πολιτείες είτε στο Ηνωμένο Βασίλειο. Για το λόγο αυτό οι συγγραφείς προτείνουν ένα πλαίσιο εσωτερικού ελέγχου που λαμβάνει υπόψη τις αδυναμίες που προαναφέρθηκαν.

Οι Stewart & Kent (2006) εξετάζουν την εθελοντική χρήση του εσωτερικού ελέγχου από Αυστραλέζικες εισηγμένες στο χρηματιστήριο εταιρείες και προσδιορίζουν παράγοντες που καθοδηγούν τις εισηγμένες εταιρείες να εφαρμόζουν εσωτερικό έλεγχο.

Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν ότι μόνο το ένα τρίτο των εισηγμένων εταιρειών κάνουν χρήση εσωτερικού ελέγχου. Ενώ το μέγεθος της εταιρείας αποτελεί το κυριότερο κίνητρο για τις εισηγμένες να χρησιμοποιούν εσωτερικό έλεγχο εντούτοις υπάρχει στενή σχέση μεταξύ εσωτερικού ελέγχου και της διαχείρισης του κινδύνου. Το συμπέρασμα της έρευνας είναι ότι η περιορισμένη χρήση εσωτερικού ελέγχου από τις Αυστραλέζικες εταιρείες έχει σοβαρές επιπτώσεις για αντικειμενική εταιρική διακυβέρνηση.

Οι Stewart & Kent (2006) εξετάζουν αν η ύπαρξη επιτροπής ελέγχου, τα χαρακτηριστικά της επιτροπής ελέγχου και η χρήση του εσωτερικού ελέγχου συνδέονται με την υψηλή αμοιβή του εξωτερικού ελεγκτή. Η έρευνα έδειξε ότι η ύπαρξη της επιτροπής ελέγχου, οι πιο συχνές συναντήσεις της επιτροπής, και η αυξημένη χρήση του εσωτερικού ελέγχου σχετίζονται με τις υψηλές αμοιβές του ελέγχου. Η πείρα των μελών της επιτροπής ελέγχου σχετίζεται με τις υψηλές αμοιβές ελέγχου όταν η συχνότητα των συναντήσεων και η ανεξαρτησία είναι σε χαμηλό επίπεδο. Τα παραπάνω αποτελέσματα συμφωνούν με την τάση που επικρατεί για μια αυξημένη ζήτηση για υψηλής ποιότητα έλεγχο από τις επιτροπές ελέγχου και από τις επιχειρήσεις που κάνουν μεγαλύτερη χρήση του εσωτερικού ελέγχου.

Ο Gun Ho Lee(2008) εξετάζει τον εσωτερικό έλεγχο των τραπεζών μέσα από μια ενοποιημένη προσέγγιση ελέγχου που είναι των κανόνων βασισμένη συλλογιστική και των πραγματικών γεγονότων συλλογιστική που περιλαμβάνει δυο στάδια συλλογιστικής όπως το στάδιο της εξέτασης σε βάθος που βασίζεται στους κανόνες της συλλογιστικής και το στάδιο ελέγχου που βασίζεται σε πραγματικά γεγονότα συλλογιστική.

Η έρευνα έδειξε ότι η συλλογιστική που βασίζεται στους κανόνες χρησιμοποιεί την επαγωγική μέθοδο ξεκινάει από τα μερικά για να πάει στα γενικά για να καθορίσει αν το νέο πρόβλημα θα πρέπει να ελεγχθεί περαιτέρω ή όχι.

Αντίστοιχα, η των πραγματικών γεγονότων συλλογιστική εφαρμόζει την αντιστοιχία της ομοιότητας, προσπαθώντας να βρει παρόμοιο γεγονός μέσα από την βάση των πραγματικών γεγονότων, για να το αντιστοιχίσει με το νέο πρόβλημα.

Οι Fields-Fraser&Wilkins (2004) εξετάζουν την τιμολόγηση του ελέγχου για τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα. Τροποποίησαν το μοντέλο της αμοιβής του σταθερού ελέγχου για τις βιομηχανικές εταιρείες ενσωματώνοντας μέτρα κινδύνου και πολυπλοκότητας που είναι είτε μοναδικά είτε πιο σχετικά για τις τράπεζες και που χρησιμοποιούνται από ρυθμιστικά γραφεία τραπεζών.

Από την έρευνα που έγινε σε 277 χρηματοπιστωτικά ιδρύματα το 2000 βρήκαν ότι οι αμοιβές ελέγχου είναι υψηλότερες για τράπεζες που έχουν λογαριασμούς συναλλαγών τοις μετρητοίς, που έχουν λιγότερα χρεόγραφα ως ποσοστό του συνολικού ενεργητικού, χαμηλότερα επίπεδα αποτελεσματικότητας, και υψηλούς βαθμούς πιστωτικού κινδύνου. Η ερευνητική τους προσέγγιση μέσα από το μοντέλο έδειξε ότι οι πολυπλοκότητες και οι κίνδυνοι που θεωρούνται πιο σπουδαίοι από τα ρυθμιστικά γραφεία είναι αυτά που τιμολογούνται από τις εταιρείες ελέγχου. Η σπουδαιότητα της διαδικασίας ελέγχου για τράπεζες είναι πιθανό να αυξηθεί στο μέλλον καθώς ρυθμιστικές αλλαγές αυξάνουν την σπουδαιότητα της γνώσης της αγοράς για να ελέγχεται αποτελεσματικά ο αναλαμβανόμενος κίνδυνος.

Ο Ana Fernandez-Laviada (2007) εξετάζει την διαχείριση του λειτουργικού κινδύνου από την σκοπιά του εσωτερικού ελεγκτή. Η έρευνα έδειξε ότι η αποτελεσματική διαχείριση του λειτουργικού κινδύνου θα βελτιώσει και θα ενδυναμώσει τους εσωτερικούς ελέγχους του οργανισμού. Ο εσωτερικός έλεγχος θα πρέπει να εφαρμόζεται άμεσα σε όλη την διάρκεια διαχείρισης λειτουργικού κινδύνου.

Οι Siddiqui & Podder(2002) εξετάζουν την αποτελεσματικότητα του ελέγχου των τραπεζών που λειτουργούν στο Μπαγκλαντές. Η έρευνα βασίστηκε στον έλεγχο των χρηματοοικονομικών καταστάσεων 14 τραπεζών. Η έρευνα έδειξε ότι 7 τράπεζες υπερέβαλαν σε κέρδη. Ανεξάρτητα από το γεγονός αυτό οι ελεγκτικές εταιρείες που έλεγξαν τις χρηματοοικονομικές καταστάσεις απέτυχαν να εκδώσουν αντικειμενικές εκθέσεις ελέγχου. Το συμπέρασμα της έρευνας είναι ότι αμφισβητείται το επίπεδο της ανεξαρτησίας, αντικειμενικότητας και ικανότητας των ελεγκτών που έχουν επιλεγεί για τον έλεγχο των τραπεζών.

Ο Carey (2001) εξετάζει με την προσέγγιση Turnbull την διαχείριση κινδύνου. Η έρευνα του έδειξε πως οι διάφορες Turnbull ιδέες του έγιναν η βάση για την διαχείριση του κινδύνου και προτείνει πως μπορούν να αναπτυχθούν περαιτέρω.

Ο Adella Socoli(2011) πραγματοποιεί μια συγκριτική ανάλυση του συστήματος ελέγχου της τράπεζας και του εσωτερικού ελέγχου με βάση το τραπεζικό σύστημα στην Ρουμανία. Η ανάλυση έδειξε ότι υπάρχουν ομοιότητες και διαφορές μεταξύ του συστήματος ελέγχου και του εσωτερικού ελέγχου στις τράπεζες της Ρουμανίας.

Οι Deli&Gillan(2000) εξετάζουν την ζήτηση για ανεξάρτητες και δραστήριες επιτροπές ελέγχου που σχετίζονται θετικά με την ζήτηση της πιστοποίησης στα λογιστικά.

Η έρευνα τους έδειξε ότι η πιθανότητα εταιρείας να έχει εντελώς ανεξάρτητη και δραστήρια επιτροπή ελέγχου σχετίζεται αρνητικά με τις ευκαιρίες της εταιρείας για ανάπτυξη και σχετίζεται θετικά με το μέγεθος της εταιρείας και την μόχλευση που διαθέτει. Συμπερασματικά, οι επιτροπές ελέγχου αποτελούν σημαντικό οργανωτικό κατασκεύασμα που σχετίζονται με την ζήτηση για την πιστοποίηση στα λογιστικά.

Οι Castanheira- Rodrigues & Craig(2010) εξετάζουν συγκεκριμένους παράγοντες που σχετίζονται με την υιοθέτηση του ελέγχου των κινδύνων αλλά και εξερευνούν τον ρόλο του εσωτερικού ελέγχου στην διαχείριση του επιχειρηματικού κινδύνου. Η ερευνητική προσέγγιση που ακολούθησαν στατιστικά έδειξε ότι στον σχεδιασμό του ετήσιου προγράμματος ελέγχου η υιοθέτηση μιας προσέγγισης που βασίζεται στον κίνδυνο είναι στατιστικά σημαντική για τις διεθνείς εταιρείες ($p=0.05$) και για τις εταιρείες που είναι εισηγμένες στο χρηματιστήριο της Πορτογαλίας.

Η έρευνα συμπερασματικά έδειξε ότι η υιοθέτηση της προσέγγισης που βασίζεται στον κίνδυνο συσχετίζεται θετικά με το μέγεθος της μονάδας. Ο εσωτερικός έλεγχος χρησιμοποιείται περισσότερο ως αντίδραση στην εφαρμογή διαχείρισης επιχειρηματικού κινδύνου.

Οι Hunt & Carey(2001) έδειξαν ότι οι επιτροπές ελέγχου αποτελούν αναπόσπαστο κομμάτι για την διαχείριση κινδύνου των τραπεζών για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα από την υπόλοιπη οικονομία. Συμπερασματικά κατέληξαν ότι ανάλογα με την οργάνωση που διαθέτουν τα πιστωτικά ιδρύματα γίνεται ευκολότερο η δυσκολότερο το έργο της επιτροπής ελέγχου.

Οι Abbot-Parker & Peters(2012) εξετάζουν την επίδραση που έχει η βοήθεια που παρέχει ο εσωτερικός έλεγχος στον εξωτερικό έλεγχο σε αντίθεση με την καθυστέρηση του εξωτερικού ελέγχου. Βρήκαν ότι η βοήθεια που παρέχει ο εσωτερικός έλεγχος σχετίζεται αρνητικά με την καθυστέρηση του εξωτερικού ελέγχου.

Συμπερασματικά βρήκαν ότι η βοήθεια που παρέχει ο εσωτερικός έλεγχος μπορεί να συντελέσει όχι μόνο στην εξοικονόμηση του κόστους αλλά μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα του ελέγχου.

Οι Cristina Avram-Florin Avram& Pop(2009) εξετάζουν τις προκλήσεις και τις ευκαιρίες που θα έχουν οι εσωτερικοί ελεγκτές στα πλαίσια της τωρινής παγκόσμιας οικονομικής και χρηματοοικονομικής κρίσης. Από την έρευνα που έκαναν προέκυψε ότι υπάρχουν τάσεις που σίγουρα θα επηρεάσουν τις επόμενες προοπτικές της λειτουργίας του εσωτερικού ελέγχου στην τρέχουσα περίοδο.

Βρήκαν ότι στο μέλλον θα υπάρχουν σημαντικές προκλήσεις για τους εσωτερικούς ελεγκτές στο να αναπτύξουν δεξιότητες για να αξιολογούν την αποτελεσματικότητα της διαχείρισης κινδύνου και το γεγονός αυτό θα βοηθήσει να αυξήσει την πρόσθετη αξία που παρέχεται από τον εσωτερικό έλεγχο.

Ο Guillamon (2003) εξετάζει την χρησιμότητα της έκθεσης του ελεγκτή σχετικά με τις πληροφορίες που παρέχει στους χρήστες. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι χρήστες των εκθέσεων ελέγχου θεώρησαν τις πληροφορίες που παρέχονται στην έκθεση του ελεγκτή ως χρήσιμες και σημαντικές για την λήψη αποφάσεων που αφορούν επενδύσεις ή χρηματοδοτήσεις εταιρειών αλλά και του ποσού του δανείου ή της επένδυσης που επιθυμούν να λάβουν.

2.1 Συμπεράσματα από την Βιβλιογραφική Επισκόπηση

Από την βιβλιογραφική επισκόπηση που πραγματοποιήθηκε εξάγονται τα παρακάτω συμπεράσματα:

Όσο πιο σωστά γίνεται ο εσωτερικός έλεγχος τόσο μεγαλύτερα είναι τα οφέλη για κάθε πιστωτικό ίδρυμα, αφού γίνεται εξοικονόμηση κόστους και η διαχείριση κινδύνων γίνεται πιο αποτελεσματική. Υπάρχει σχέση εσωτερικού ελέγχου και διαχείρισης κινδύνου. Χρειάζεται μεγαλύτερη ποιότητα στον έλεγχο από τις επιτροπές ελέγχου.

Η διαδικασία μέσα από την οποία πραγματοποιείται ο έλεγχος θα πρέπει να προσαρμόζεται ανάλογα με τους κινδύνους. Όσο πιο αποτελεσματική είναι η διαχείριση του λειτουργικού κινδύνου τόσο πιο αποτελεσματικός γίνεται ο εσωτερικός έλεγχος. Επιπλέον, υπάρχουν διαφορές και ομοιότητες μεταξύ του εσωτερικού ελέγχου και του συστήματος ελέγχου. Η έκθεση ελέγχου παρέχει χρήσιμες πληροφορίες στους χρήστες.

Επίσης τα πιστωτικά ιδρύματα επηρεάζονται σε μεγαλύτερο ή μικρότερο βαθμό από την επιτροπή ελέγχου αναλόγως του τρόπου οργάνωσής τους.

Κεφάλαιο 3: Νομοθετικό πλαίσιο σχετικά με τον εσωτερικό έλεγχο τραπεζών

3.1 Σύμφωνο της Βασιλείας I

Η Επιτροπή της Βασιλείας έθεσε μέσα από τις συμφωνίες Βασιλεία I, II νομικές ρυθμίσεις για να επιτύχει αποτελεσματική επιτήρηση των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων.

Τα τελευταία χρόνια γενικότερα επικρατεί ένα ασταθές οικονομικό περιβάλλον με αποτέλεσμα η Επιτροπή της Βασιλείας να επικεντρωθεί στην κεφαλαιακή επάρκεια των τραπεζών. Το 1980 η Επιτροπή της Βασιλείας κατέληξε στο συμπέρασμα ότι αναπτύσσονται στην αγορά διάφοροι χρηματοοικονομικοί κίνδυνοι και κυρίως ο πιστωτικός κίνδυνος και το γεγονός αυτό έθετε σε κίνδυνο την κεφαλαιακή επάρκεια των μεγάλων διεθνών τραπεζών.

Η Επιτροπή της Βασιλείας με γνώμονα να σταματήσει η περαιτέρω επιδείνωση των αποδεκτών μεγεθών της κεφαλαιακής επάρκειας τουλάχιστον ανάμεσα στις χώρες των 10 της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποφάσισε να υιοθετήσει ένα Διεθνές Σύμφωνο.

Σκοπός της δημιουργίας του Συμφώνου αυτού ήταν από την μια πλευρά να σταθεροποιηθεί το διεθνές τραπεζικό σύστημα και από την άλλη πλευρά να μην υπάρχει ενδεχόμενο δημιουργίας πηγών αθέμιτου ανταγωνισμού που θα προέκυπταν από τις διαφορές στις ανάγκες και στην μέτρηση της κεφαλαιακής επάρκειας μεταξύ των διαφόρων χωρών.

Ως αποτέλεσμα των παραπάνω η Επιτροπή κατέληξε στο να δημιουργήσει και να δημοσιοποιήσει συμβουλευτικό έγγραφο τον Δεκέμβριο του 1987. Το έγγραφο αυτό αφού εξετάστηκε εξονυχιστικά τελικά πήρε την μορφή ενός συστήματος μέτρησης κινδύνου που είναι γνωστό ως Σύμφωνο της Βασιλείας για την Κεφαλαιακή Επάρκεια-Βασιλεία I. Το σύμφωνο αυτό έγινε αποδεκτό από τις χώρες της ομάδας των δέκα και δόθηκε να τεθεί σε εφαρμογή στις τράπεζες από τον Ιούλιο του 1988 θέτοντας ως χρόνο εφαρμογής του συστήματος την 31/12/92. Το Σύμφωνο αυτό τελικά υιοθετήθηκε και από άλλες χώρες ιδιαίτερα από αυτές με τράπεζες που λειτουργούν διεθνώς⁽¹⁾

Το Σύμφωνο προκειμένου να μετρήσει αποτελεσματικά τον πιστωτικό κίνδυνο έθεσε έναν συντελεστή φερεγγυότητας που είναι ένας αριθμοδείκτης με αριθμητή τα εποπτικά ίδια κεφάλαια των πιστωτικών ιδρυμάτων (μετοχικό κεφάλαιο +

¹ Βλ. Αγγελόπουλος, 2008

αποθεματικά+ κάποιες μορφές ξένων κεφαλαίων όπως τα ομολογιακά δάνεια μειωμένης εξασφάλισης) και παρονομαστή το σύνολο των στοιχείων του ενεργητικού και των εκτός ισολογισμού στοιχείων σταθμισμένων με τον πιστωτικό κίνδυνο.

Οι σταθμίσεις των στοιχείων του ενεργητικού αναφέρονται στον αναλαμβανόμενο πιστωτικό κίνδυνο και είναι τυποποιημένες και ενιαίες για όλα τα πιστωτικά ιδρύματα. Από τις σταθμίσεις προκύπτει το ύψος του σταθμισμένου ενεργητικού και ο παρονομαστής του κλάσματος του δείκτη φερεγγυότητας.

Η εφαρμογή του δείκτη φερεγγυότητας είχε ως αποτέλεσμα οι εργασίες που δεν ανήκουν στον ισολογισμό να μπορούν να ελέγχονται από τις εκάστοτε εποπτικές αρχές ώστε να επικρατεί μια σφαιρική εικόνα των κινδύνων που αναλαμβάνουν οι τράπεζες. Είναι σημαντικό να λάβουμε υπόψη μας ότι ο συγκεκριμένος δείκτης δεν υπολογίζει τον γενικό κίνδυνο αλλά τον ειδικό σταθμίζοντας κάθε στοιχείο του ενεργητικού με ένα συντελεστή που αντιπροσωπεύει τον πιστωτικό κίνδυνο του συγκεκριμένου στοιχείου. Στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης ο νέος δείκτης κεφαλαιακής επάρκειας εξειδικεύτηκε και εισήχθη με τις οδηγίες περί συντελεστή φερεγγυότητας και ιδίων κεφαλαίων.

Στην Ελλάδα το σύμφωνο εφαρμόστηκε σχετικά με τα εποπτικά ίδια κεφάλαια με προεδρικό διάταγμα⁽²⁾, για τα θέματα της στάθμισης του ενεργητικού με προεδρικό διάταγμα⁽³⁾, ενώ οι δυο πράξεις κωδικοποιήθηκαν σε ενιαίο κείμενο με το προεδρικό διάταγμα⁽⁴⁾

Στην συνέχεια οι όροι του συμφώνου που είχαν τεθεί αρχικά το 1988 άλλαξαν η βελτιώθηκαν σε μεγάλο βαθμό. Οι τρεις πρώτες τροποποιήσεις ήταν τεχνικές και είχαν ως θέμα επιμέρους διατάξεις σε αντίθεση με το περιεχόμενο της τέταρτης τροποποίησης που συμπλήρωσε το αρχικό σύμφωνο ώστε να σχηματιστεί ένα πλαίσιο κανόνων σχετικά με την κεφαλαιακή επάρκεια των τραπεζών για την καλυψη τους τόσο του πιστωτικού κινδύνου όσο και έναντι των κινδύνων της αγοράς.

Τον Ιανουάριο του 1997 τελικά η Επιτροπή αποφάσισε τροποποίηση του πρώτου Συμφώνου για την κεφαλαιακή επάρκεια ενσωματώνοντας στην συνθήκη του 1988 τους κινδύνους αγοράς που προέρχονται από τις ανοιχτές θέσεις των τραπεζών σε

² ΠΔΤΕ 2053/92

³ ΠΔΤΕ 2054/18.3.92

⁴ ΠΔΤΕ 2524/23.7.2003

συνάλλαγμα, διαπραγματευόμενους τίτλους χρέους, μετοχές, εμπορεύματα και δικαιώματα προαίρεσης. Ως τελική ημερομηνία όπου θα έπρεπε να εφαρμοστούν οι νέες διατάξεις ορίστηκε η 21/12/1997. Στην Ευρωπαϊκή Ένωση η μέτρηση των κινδύνων αγοράς ρυθμίστηκε με την Οδηγία 96/3 ενώ στην χώρα μας ενσωματώθηκε στο θεσμικό πλαίσιο με τον Νόμο⁽⁵⁾ και για τις τράπεζες εξειδικεύτηκαν με το προεδρικό διάταγμα ⁽⁶⁾

Επειδή η πρόβλεψη για την αντιμετώπιση των κινδύνων αγοράς γινόταν μόνο για τους τίτλους χρέους που διαπραγματευόντουσαν οι τράπεζες έπρεπε να ξεχωρίσουν έως το τέλος του 1997 το χαρτοφυλάκιο τους σε εκείνο που είχαν υπό την κατοχή τους για εισόδημα η επένδυση το οποίο χαρακτηρίστηκε <<επενδυτικό χαρτοφυλάκιο>> και σε εκείνο που κατείχαν για μεταπώληση η διαπραγμάτευση στις δευτερογενείς αγορές το οποίο χαρακτηρίστηκε ως <<εμπορικό χαρτοφυλάκιο>>

Έτσι με αυτόν τον τρόπο με την ενσωμάτωση και των κινδύνων αγοράς στο υπάρχον σύμφωνο ο δείκτης φερεγγυότητας διαμορφώθηκε καθώς προστέθηκαν στον παρονομαστή του οι κίνδυνοι αγοράς. Οι μέθοδοι μέτρησης της επίδρασης των κινδύνων αγοράς στην κεφαλαιακή επάρκεια ήταν τυποποιημένες, και αναλύοντουσαν με κάθε λεπτομέρεια στην τροποποίηση της Συνθήκης.

Σημαντική εξέλιξη ήταν ότι οι Τράπεζες είχαν την δυνατότητα τώρα να χρησιμοποιήσουν ένα εσωτερικό σύστημα αξίας σε κίνδυνο(Value at Risk-VAR) για να υπολογίσουν τις κεφαλαιακές απαιτήσεις από τους αναλαμβανόμενους κινδύνους αγοράς του συνολικά. ⁽⁷⁾

Το Σύμφωνο της Βασιλείας είχε θετικές επιπτώσεις στην ανάπτυξη των τραπεζών που πραγματοποιούνταν από την αύξηση των κεφαλαίων τους.

Το Σύμφωνο αυτό δυστυχώς δίνει την δυνατότητα για μικρές διαφορές κατά τράπεζα και δεν καλύπτει τα νέα προϊόντα που παρουσιάστηκαν στην αγορά όπως για παράδειγμα τα παράγωγα. Φυσικά η μεγαλύτερη αδυναμία του Συμφώνου που προκύπτει από την εκτέλεση του είναι η μη αποτελεσματική διαφοροποίηση του πιστωτικού κινδύνου.

Το Σύμφωνο της Βασιλείας I ήταν αδύνατο να αντιμετωπίσει τις αυξημένες απαιτήσεις διαχείρισης των χαρτοφυλακίων και των στρατηγικών που ακολουθούν οι τράπεζες. Εξαιτίας των παραπάνω ασκήθηκε έντονη κριτική η οποία επικεντρωνόταν

⁵ Νόμος 2396/1996

⁶ ΠΔΤΕ 2397/1997

⁷ Βλ. Γλύκας-Ξηρογιάννης-Σταικούρας,2006

κυρίως στην περιορισμένη <<ευαισθησία>>των συντελεστών στάθμισης πιστωτικού κινδύνου σε σχέση με τον πραγματικά αναλαμβανόμενο κίνδυνο και την εξαιτία του τελευταίου μη σύγκλισης του ύψους των εποπτικών ιδίων κεφαλαίων με τα ίδια κεφάλαια που κατέχουν οι τράπεζες για προληπτικούς λόγους.

Ειδικότερα το Σύμφωνο της Βασιλείας I παρουσιάζει τις παρακάτω αδυναμίες:

Πρώτον η ομαδοποίηση στις κατηγορίες στάθμισης για τον πιστωτικό κίνδυνο είναι πολύ συγκεντρωτική και ως ένα βαθμό αυθαίρετη, με αποτέλεσμα να μην υπάρχουν αρκετές διαφορές με βάση τον πραγματικό πιστωτικό κίνδυνο κάθε χρηματοδοτικού ανοίγματος.

Ακόμη δεν λαμβάνονται οι υπόλοιποι κίνδυνοι και συγκεκριμένα ο λειτουργικός κίνδυνος, που είναι κίνδυνος από ανεπάρκεια των πληροφοριακών συστημάτων, λάθη για την αποπεράτωση των συναλλαγών αλλά εμμέσως θεωρείται ότι οι κεφαλαιακές απαιτήσεις για τον πιστωτικό και τον κίνδυνο αγοράς καλύπτουν και τους λοιπούς κινδύνους.

Επίσης, η εποπτική αντιμετώπιση ορισμένων τεχνικών και προϊόντων δεν είναι επαρκώς εξειδικευμένη όπως είναι η τιτλοποίηση απαιτήσεων και τα πιστωτικά παράγωγα τεχνικές που έχουν σημειώσει σημαντική ανάπτυξη ως μέσα μεταφοράς πιστωτικού κινδύνου στην αγορά ή σε άλλες εταιρείες, κυρίως τράπεζες και ασφαλιστικές.

Τέλος το συγκεκριμένο Σύμφωνο όχι μόνο δεν παρέχει κίνητρα στις τράπεζες να αναπτύξουν βελτιωμένα συστήματα διαχείρισης κινδύνων αλλά αντίθετα από την μια πλευρά ενθαρρύνει σε ορισμένες περιπτώσεις την τυπική μόνο συμμόρφωση προς τις διατάξεις και από την άλλη πλευρά υποχρεώνει τις τράπεζες που είχαν αξιόπιστα συστήματα υπολογισμού του πιστωτικού κινδύνου και των απαιτούμενων για την κάλυψη κεφαλαίων να προβαίνουν σε διπλό υπολογισμό κεφαλαιακών απαιτήσεων, ένα για εσωτερική χρήση και ένα για συμμόρφωση με τις εποπτικές διατάξεις⁽⁸⁾

⁸ Βλ. Πετράκης,2002

3.2 Σύμφωνο της Βασιλείας II

Η Επιτροπή της Βασιλείας έχοντας εντοπίσει την ανάγκη τροποποίησης των διατάξεων του αρχικού Συμφώνου προκειμένου να συμβαδίσει με τις τρέχουσες πρακτικές της τραπεζικής αγοράς διεξήγαγε από το 1999 σε εκτεταμένες διαβουλεύσεις με τους φορείς της αγοράς για την τροποποίηση του αρχικού Συμφώνου. Η έκδοση του τελικού κειμένου πραγματοποιήθηκε τον Ιούνιο του 2004 και προγραμματίστηκε να τεθεί σε εφαρμογή το 2007. Ανάλογη ήταν η εξέλιξη των διαπραγματεύσεων σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Κοινότητας.

3.2.1 Βασικοί Στόχοι της Βασιλείας II

Οι βασικοί στόχοι του νέου Συμφώνου της Βασιλείας II είναι:

- 1) απόδοση έμφασης στην διαδικασία εποπτικής εξέτασης και στην διαφάνεια της αγοράς
- 2) επαρκή κάλυψη του συνόλου των χρηματοοικονομικών και μη κινδύνων με βάση τις διατάξεις του 1^{ου} και 2^{ου} πυλώνα και
- 3) σταδιακή σύγκλιση του ύψους των εποπτικών ιδίων κεφαλαίων με το οικονομικό κεφάλαιο μέσω της αναγνώρισης από τις εποπτικές αρχές της αποτίμησης του κινδύνου που πραγματοποιούν οι ίδιες οι τράπεζες

3.2.2 Πυλώνες του Συμφώνου Βασιλείας II

Το νέο σύμφωνο της Βασιλείας απαρτίζεται από τρεις πυλώνες: ⁽⁹⁾

- α) Ο πρώτος πυλώνας αφορά τον καθορισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων για την κάλυψη του πιστωτικού και του λειτουργικού κινδύνου
- β) Ο δεύτερος πυλώνας αφορά τον καθορισμό του σκοπού στον οποίο αποβλέπει η διαδικασία της αξιολόγησης της κεφαλαιακής επάρκειας των τραπεζών από τις εποπτικές αρχές καθώς και την θέσπιση των γενικών αρχών και κριτηρίων που θα διέπουν την διαδικασία αυτή
- γ) Ο τρίτος πυλώνας αφορά την ενίσχυση της πειθαρχίας της αγοράς μέσω της δημοσιοποίησης συγκεκριμένων ποιοτικών και ποσοτικών στοιχείων.

⁹ Βλ. Πετράκης, 2002

Οι τρεις αυτοί πυλώνες του συμφώνου της Βασιλείας II είναι αμοιβαίως αλληλοεπισχυόμενοι: αναμφίβολα η αποτελεσματικότητα των κανόνων του πρώτου πυλώνα εξαρτάται καθοριστικά από την ικανότητα των εποπτικών αρχών να ελέγχουν την εφαρμογή τους μέσω των εξουσιών του 2^{ου} πυλώνα.

Επίσης, οι αυξημένες υποχρεώσεις γνωστοποίησης στοιχείων του 3^{ου} πυλώνα διαμορφώνουν τα κατάλληλα κίνητρα για την βελτίωση των διαδικασιών διαχείρισης κινδύνων που αναπτύσσουν οι τράπεζες.

3.2.2.1 Πρώτος Πυλώνας

Ο πρώτος πυλώνας του νέου Σύμφωνου επιφέρει τις εξής αλλαγές στο πλαίσιο που ισχύει: ⁽¹⁰⁾

1) Αλλάζει την ισχύουσα τυποποιημένη μέθοδο (standardized approach) για τον υπολογισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων. Η νέα τυποποιημένη μέθοδος διατηρεί την λογική της υφιστάμενης μεθόδου με την απόδοση προκαθορισμένων συντελεστών στάθμισης κινδύνου. Παρόλα αυτά καταφέρνει να επιτύχει μεγαλύτερη ευαισθησία ως προς τον κίνδυνο στο μέτρο που οι συντελεστές κινδύνου προσδιορίζονται ανάλογα με την διαβάθμιση της πιστοληπτικής ικανότητας του αντισυμβαλλομένου

2) Αναγνωρίζει την μέθοδο υπολογισμού βάσει εσωτερικών συστημάτων διαβάθμισης (internal ratings based approach) μέθοδο η οποία δίνει την δυνατότητα στις τράπεζες δυο εναλλακτικών τρόπων υπολογισμού ανάλογα με τον βαθμό εξέλιξης των εσωτερικών τους συστημάτων διαβάθμισης κινδύνου:

α) την θεμελιώδη μέθοδο

β) την προηγμένη μέθοδο

Να επισημάνουμε στο πλαίσιο αυτό ότι για το χαρτοφυλάκιο λιανική όπως καταναλωτικά και στεγαστικά δάνεια οι τράπεζες μπορούν να χρησιμοποιήσουν την προηγούμενη μέθοδο.

Για κάθε άνοιγμα οι τράπεζες θα κάνουν χρήση συγκεκριμένων παραμέτρων-εισροών πιστωτικού κινδύνου. Συγκεκριμένα οι παράμετροι αυτοί είναι:

α) πιθανότητα αθέτησης υποχρέωσης αντισυμβαλλομένου (Probability of Default-PD)

β) την ζημιά σε περίπτωση αδυναμίας εκπλήρωσης υποχρέωσης αντισυμβαλλομένου (Loss Given Default-LGD)

¹⁰ Βλ. Πετράκης, 2002

γ) την έκθεση έναντι του αντισυμβαλλομένου(Exposure at Default-EAD)και

δ) την εναπομείνουσα διάρκεια έως την λήξη(Maturity-M)

Στην περίπτωση της θεμελιώδους μεθόδου οι τράπεζες προσδιορίζουν μόνον την παράμετρο της αθέτησης υποχρεώσεων(PD)- ενώ στην εξελιγμένη προσέγγιση το σύνολο των παραμέτρων.

3) Διαμορφώνει αναλυτικό πλαίσιο για την εποπτική μεταχείριση των τιτλοποιημένων απαιτήσεων-πλαίσιο που δεν υπήρχε στο Σύμφωνο της Βασιλείας I

4) Οι τράπεζες που έχουν τις προϋποθέσεις θα μπορούν να χρησιμοποιούν μεθόδους άμβλυνσης του κινδύνου για να μειώσουν τις κεφαλαιακές επιβαρύνσεις τους όπως τις εξασφαλίσεις , τις εγγυήσεις και τα πιστωτικά παράγωγα, καθώς και τον συμψηφισμό στοιχείων εντός ισολογισμού

5) Τέλος, εισάγονται για πρώτη φορά κεφαλαιακές απαιτήσεις έναντι του λειτουργικού κινδύνου.

Ο λειτουργικός κίνδυνος ορίζεται ως ο κίνδυνος άμεσων ή έμμεσων ζημιών που έχουν ως αιτία:

α) την ανεπάρκεια ή αποτυχία, η ακαταλληλότητα των θεσπισμένων εσωτερικών διαδικασιών και συστημάτων,

β) τον ανθρώπινο παράγοντα ή

γ) εξωτερικά αίτια

Η Επιτροπή της Βασιλείας προτείνει τρεις εναλλακτικές μεθόδους για τον υπολογισμό των κεφαλαιακών υποχρεώσεων έναντι του λειτουργικού κινδύνου:

α) μέθοδος του βασικού δείκτη(basic indicator approach): Οι Τράπεζες που εφαρμόζουν την μέθοδο αυτή θα πρέπει να υπολογίζουν εποπτικά κεφάλαια ως ποσοστό του gross income με βάση τον παρακάτω τύπο ⁽¹¹⁾

$$KBIA= GI * a$$

όπου KBIA είναι οι κεφαλαιακές απαιτήσεις στην Basic Indicator approach για τον λειτουργικό κίνδυνο

a= 15% (η Επιτροπή μελετά την τελική τιμή αυτού του συντελεστή)

GI= ο μέσος όρος του gross income των τριών τελευταίων χρόνων. Για τον ορισμό του gross income έχει δοθεί ο παρακάτω τύπος:

¹¹ Βλ. Πετράκης,,2002

GI= Net Interest Income+ net result of fees and commissions + net result of financial operations + other income excluding extraordinary or irregular items and profit/losses from sales of securities in banking book

Για την εφαρμογή της μεθόδου δεν υπάρχουν κριτήρια, παρόλα αυτά οι Τράπεζες αναμένεται να εφαρμόσουν τις προδιαγραφές για <<Sound Practices for the Management and Supervision of Operational Risk>> που εξέδωσε η επιτροπή τον Φεβρουάριο του 2003. Ο οικονομικός δείκτης είναι αντιπροσωπευτικός της δραστηριότητας του τραπεζικού ιδρύματος και συνεπώς και της αντίστοιχης έκθεσης στον λειτουργικό κίνδυνο.

β) την τυποποιημένη μέθοδο(standardized approach) καθώς και εναλλακτική τυποποιημένη μέθοδο μόνο για τις δραστηριότητες λιανικής τραπεζικής και χορηγήσεων σε αυτήν προτείνεται εξειδίκευση των συντελεστών κατά τραπεζική δραστηριότητα και χρήση διαφορετικών οικονομικών δεικτών κατά περίπτωση.

Οι Τράπεζες σύμφωνα με αυτήν την εναλλακτική λύση, χωρίζουν τις δραστηριότητες τους σε οκτώ βασικές κατηγορίες(business lines) . Τα εποπτικά κεφάλαια για τον λειτουργικό κίνδυνο υπολογίζονται ως ποσοστό του gross income για κάθε business line με βάση τον παρακάτω τύπο:

$KTSA = \sum (GII-8 * b1-8)$ όπου

KTSA= οι κεφαλαιακές απαιτήσεις στην Standardized Approach

b1-8= ποσοστό για κάθε business line

GII-8= ο μέσος όρος του gross income των τριών τελευταίων χρόνων για κάθε business line ⁽¹²⁾

γ) μέθοδος της προηγμένης μέτρησης(advanced measurement approach): Οι τράπεζες σύμφωνα με την μέθοδο αυτή υπολογίζουν τις κεφαλαιακές απαιτήσεις με βάση την δική τους μεθοδολογία αποτίμησης λειτουργικών κινδύνων. Για να τεθεί σε εφαρμογή η μέθοδος αυτή θα πρέπει να εκπληρώνονται μια σειρά από ποιοτικά και ποσοτικά κριτήρια.

¹² Βλ. Πετράκης,,2002

Οι τράπεζες που θα ακολουθήσουν αυτήν την εναλλακτική λύση θα πρέπει να υπολογίζουν τις κεφαλαιακές τους απαιτήσεις λαμβάνοντας υπόψη τον τρόπο κατανομής των τραπεζικών δραστηριοτήτων σύμφωνα με την προηγούμενη μέθοδο υπολογίζει από ιστορικά δεδομένα και για συγκεκριμένους παραμέτρους την πιθανότητα να συμβούν ανάλογες περιπτώσεις σε κάποιο βάθος χρόνου και την μέση απώλεια ανά περίπτωση. Οι κεφαλαιακές απαιτήσεις των τραπεζών που εφαρμόζουν αυτήν την λύση δεν μπορούν να είναι μικρότερες από το 75% των κεφαλαιακών απαιτήσεων που θα υπολογίζονταν σύμφωνα με την standardized μέθοδο.

Σχετικά με τις τράπεζες επιλέγουν την μέθοδο αξιολόγησης του λειτουργικού κινδύνου ανάλογα με τις εσωτερικές τους διαδικασίες και τα τεχνολογικά μέσα που έχουν στην κατοχή τους. Όμως ενθαρρύνονται να κινηθούν προς την υιοθέτηση των πιο εξελιγμένων μεθόδων όσο περισσότερο αναβαθμίζουν τις εσωτερικές τους διαδικασίες και τα συστήματα αποτίμησης λειτουργικού κινδύνου.

Η μέθοδος που θα επιλέγεται θα πρέπει να αντιστοιχεί στην συνθετότητα των δραστηριοτήτων τους. Τέλος επιτρέπεται η χρησιμοποίηση διαφορετικών μεθόδων για διαφορετικές μονάδες δραστηριότητας⁽¹³⁾

Η διαδικασία της εποπτικής εξέτασης(supervisory review process) του δεύτερου πυλώνα αποτελεί μια από τις βασικές καινοτομίες του νέου συμφώνου. Αντανακλά την μετατόπιση του ενδιαφέροντος των εποπτικών αρχών από το επίπεδο της μακροπροληπτικής εποπτείας σε εκείνο της μικροπροληπτικής-παρέχοντας την δυνατότητα προσωποποιημένης εποπτείας των ιδρυμάτων, οι δραστηριότητες των οποίων ενέχουν μεγαλύτερο συστημικό κίνδυνο .

3.2.2.2 Δεύτερος Πυλώνας

Ο δεύτερος πυλώνας περιλαμβάνει τέσσερις βασικές αρχές:

- 1) Προβλέπει τις διαδικασίες που απαιτούνται από τις τράπεζες για την εσωτερική αξιολόγηση της κεφαλαιακής τους επάρκειας και την διαμόρφωση στρατηγικής για την διατήρηση του επιπέδου ιδίων κεφαλαίων
- 2) Καθιερώνει την εξουσία εποπτικού ελέγχου της αρτιότητας των διαδικασιών διαχείρισης κινδύνων των τραπεζών

¹³ Βλ. Πετράκης,2002

3) Παρέχει την δυνατότητα επιβολής από την αρμόδια εποπτική αρχή κεφαλαιακής απαίτησης για κάλυψη έναντι του πιστωτικού κινδύνου καθ' υπέρβαση του ελάχιστου ορίου (8%) σε συγκεκριμένες τράπεζες.

4) Υπάρχει η δυνατότητα έγκαιρης παρέμβασης των εποπτικών αρχών σε περίπτωση επιδείνωσης του δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας μιας τράπεζας

Οι διατάξεις του δεύτερου πυλώνα εστιάζουν στις εξής θεματικές ενότητες:

α) Μεταχείριση κινδύνων που δεν αντιμετωπίζονται στο πλαίσιο του πρώτου πυλώνα όπως για παράδειγμα ο κίνδυνος εισοδήματος επιτοκίων, μεγάλα χρηματοδοτικά ανοίγματα, κίνδυνος ρευστότητας

β) Αντιμετώπιση παραγόντων που δεν τελούν υπό τον έλεγχο της τράπεζας όπως διακυμάνσεις οικονομικού κύκλου και

γ) Έλεγχος της πλήρωσης των προϋποθέσεων για την υιοθέτηση των εξελιγμένων μεθόδων

3.2.2.3 Τρίτος Πυλώνας

Ο τρίτος πυλώνας του νέου Συμφώνου αφορά την υποχρέωση των τραπεζών να προβαίνουν σε γνωστοποίηση στοιχείων-τόσο ποιοτικού όσο και ποσοτικού χαρακτήρα με σκοπό την ενίσχυση της επιβαλλόμενης από την αγορά πειθαρχίας προς τους κανόνες ορθής διαχείρισης των κινδύνων.

Σκοπός του πυλώνα ΙΙΙ είναι να παρέχονται στους συμμετέχοντες στην αγορά οι αναγκαίες πληροφορίες για τους κινδύνους στους οποίους εκτίθενται οι τράπεζες και για τις διαδικασίες διαχειρισής τους. Η αιτιολογική βάση των ρυθμίσεων του τρίτου πυλώνα βασίζεται και στην εκτεταμένη ευχέρεια που παρέχει το νέο Σύμφωνο στα πιστωτικά ιδρύματα σχετικά με τις μεθόδους εσωτερικών διαβαθμίσεων. Άλλωστε κάποιες εκ των υποχρεώσεων δημοσιοποίησης αποτελούν προϋπόθεση για την χρήση ορισμένων μεθόδων.

Οι υποχρεώσεις δημοσιοποίησης αφορούν σε γενικές γραμμές:

α) τους κινδύνους στους οποίους εκτίθενται οι τράπεζες

β) τις διαδικασίες διαχείρισης τους και

γ) την ποιότητα των στοιχείων των ίδιων κεφαλαίων που χρησιμοποιούνται για την κάλυψη των κινδύνων

Συνοπτικά οι τρεις πυλώνες παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα:

Δομή νέου Συμφώνου		
Πυλώνας I	Πυλώνας II	Πυλώνας III
Τροποποίηση πλαισίου υπολογισμού ελάχιστων κεφαλαιακών υποχρεώσεων έναντι του πιστωτικού κινδύνου με την προσθήκη απαιτήσεων για την κάλυψη και του λειτουργικού κινδύνου	Διαδικασίες για τον έλεγχο σε μόνιμη βάση της επάρκειας των ιδίων κεφαλαίων των τραπεζών	Γνωστοποίηση πληροφοριών με σκοπό την ενδυνάμωση της πειθαρχίας που επιβάλλει η αγορά στις τράπεζες

(¹⁴)

3.2.2.4 Σύμφωνο της Βασιλείας III

Η Βασιλεία III με το Διεθνές πλαίσιο για την μέτρηση του κινδύνου ρευστότητας, προτύπων και επιτήρησης παρουσιάζει τα μεταρρυθμιστικά μέτρα της Επιτροπής της Βασιλείας σχετικά με την ενίσχυση του κεφαλαίου και τους κανόνες ρευστότητας με στόχο να προάγουν ένα ανεκτικότερο τραπεζικό σύστημα.

Το αντικείμενο των προτεινόμενων μεταρρυθμίσεων συμπεριλαμβάνει τρόπους βελτίωσης του τραπεζικού τομέα να απορροφά τυχόν κραδασμούς που προέρχονται από οποιαδήποτε πηγή.

Επιπροσθέτως μέσω του μεταρρυθμιστικού πακέτου η Επιτροπή στοχεύει στην βελτίωση της διαχείρισης των κινδύνων και της διακυβέρνησης όπως και στην ενίσχυση της τραπεζικής διαφάνειας. Ακόμη τα προτεινόμενα μεταρρυθμιστικά μέτρα αντανακλούν τις προσπάθειες της Επιτροπής για την ενδυνάμωση της λειτουργικής αποφασιστικότητας ορισμένων διασυνοριακών τραπεζών οι οποίες αναδεικνύονται εξαιτίας της μεθοδικότητας τους(¹⁵)

¹⁴ www.capital.gr

¹⁵ Βλ. Σαπουντζόγλου-Πεντότης, 2009

3.3 Νομοθετικό πλαίσιο της Τράπεζας της Ελλάδος σχετικά με τον Εσωτερικό Έλεγχο των Τραπεζών

Οι λειτουργίες του εσωτερικού ελέγχου και της κανονιστικής συμμόρφωσης στις Ελληνικές Τράπεζες επιβάλλονται από την Τράπεζα της Ελλάδος η οποία είναι υπεύθυνη για την επίβλεψη των δραστηριοτήτων όλων των τραπεζών που λειτουργούν στην ελληνική τραπεζική αγορά.

Με την Πράξη (¹⁶) του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος επιβάλλεται στις τράπεζες η εγκαθίδρυση συγκεκριμένων δικλίδων ασφαλείας προκειμένου να παρακολουθούνται οι προερχόμενοι από την δραστηριότητα τους κίνδυνοι και η επαρκής αντιμετώπιση τους.

Σκοπός της Πράξης(¹⁷) είναι να καθορίσει τις βασικές αρχές και κριτήρια που πρέπει να πληρούνται από κάθε τράπεζα που εποπτεύεται από την Τράπεζα της Ελλάδος προκειμένου να διασφαλίζεται ότι διαθέτει τόσο σε ατομικό όσο και σε επίπεδο ομίλου αποτελεσματική οργανωτική διάρθρωση και ένα ολοκληρωμένο Σύστημα Εσωτερικού Ελέγχου(ΣΕΕ) που περιλαμβάνει τις λειτουργίες Εσωτερικής Επιθεώρησης Διαχείρισης Κινδύνων και Κανονιστικής Συμμόρφωσης.

Επίσης, μέλημα της αποτελεί η επισήμανση ότι ο νόμος και οι βέλτιστες πρακτικές εταιρικής διακυβέρνησης αποτελούν συνδεδεμένο κομμάτι του ΣΕΕ των τραπεζών ανεξάρτητα αν είναι εισηγμένες στο Χρηματιστήριο Αθηνών η όχι.

Με τον όρο ΣΕΕ εννοούμε το σύνολο των ελεγκτικών μηχανισμών και διαδικασιών που καλύπτουν σε συνεχή βάση όλες τις δραστηριότητες και συντελούν στην αποτελεσματική και ασφαλή λειτουργία της τράπεζας.

Οι βασικοί στόχοι του ΣΕΕ είναι οι παρακάτω:

- 1) Να διασφαλίσει την πρόληψη και αποφυγή λανθασμένων ενεργειών που μπορούν να βλάψουν η να θέσουν σε κίνδυνο την φήμη και τα συμφέροντα της τράπεζας
- 2) Αναγνωρίζει, προσδιορίζει και αντιμετωπίζει έγκαιρα και αποτελεσματικά όλους τους κινδύνους
- 3) Επιβεβαιώνει την συμμόρφωση με το θεσμικό πλαίσιο (Τράπεζα της Ελλάδος, Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς)
- 4) Επιτρέπει την υλοποίηση της επιχειρησιακής στρατηγικής με συνέπεια και την αποτελεσματική χρήση των διαθέσιμων πόρων

¹⁶ ΠΔΤΕ 2577/9-3-2006

¹⁷ ΠΔΤΕ 2577/9-3-2006

Για την επισκόπηση –αξιολόγηση των ΣΕΕ η εκάστοτε Διοίκηση κάθε Τράπεζας αναθέτει σε εξειδικευμένες εσωτερικές μονάδες την παρακολούθηση της επάρκειας και αποτελεσματικότητάς του

Σύμφωνα με την πράξη (¹⁸) οι σημαντικότεροι παράγοντες που επηρεάζουν την λειτουργία των Μονάδων Εσωτερικού Ελέγχου και την Μονάδα Κανονιστικής Συμμόρφωσης έχουν ως εξής

- 1) Τα ΣΕΕ των τραπεζών θα πρέπει να επικεντρωθούν σε επίπεδο Ομίλου
- 2) Τα ΣΕΕ ενισχύονται μέσω της καλύτερης λειτουργίας της διαχείρισης κινδύνων και κανονιστικής συμμόρφωσης
- 3) Οι απαιτήσεις των νόμων (17)-(¹⁹)-(²⁰) περί εταιρικής διακυβέρνησης ενσωματώνονται στην Πράξη(18) και έχουν ισχύ για όλες τις τράπεζες ακόμα κι αν δεν είναι εισηγμένες στο Χρηματιστήριο Αθηνών
- 4) Κάθε πιστωτικό ίδρυμα πρέπει να διαθέτει καταγεγραμμένη, τεκμηριωμένη και εγκεκριμένη από το Διοικητικό Συμβούλιο επιχειρησιακή στρατηγική με χρονικό ορίζοντα τουλάχιστον ενός έτους και σαφείς στόχους τόσο για το ίδιο πιστωτικό ίδρυμα όσο και για τον Όμιλο
- 5) Οι τράπεζες πρέπει να έχουν καταγράψει και ιεραρχήσει τους άμεσους και μελλοντικούς επιχειρησιακούς
- 6) Τα είδη κινδύνου που πρόκειται να αναληφθούν καθώς και τα αποδεκτά όρια αυτών πρέπει να είναι καταγεγραμμένα
- 7) Το ΣΕΕ ελέγχου πρέπει να συμπεριλαμβάνει όλες τις τραπεζικές δραστηριότητες
- 8) Το ΣΕΕ πρέπει να υποστηρίζεται από ένα Ολοκληρωμένο Σύστημα Διοικητικής Πληροφόρησης και Επικοινωνίας(MIS) με σαφώς καθορισμένες ιεραρχικές γραμμές αναφοράς που επιτρέπουν την έγκαιρη ροή και αξιοπιστία της απαιτούμενης πληροφόρησης σε κάθε λειτουργό η διοικητικό όργανο.
- 9) Η αυτό-αξιολόγηση ελέγχου των λειτουργιών αποτελεί προτεινόμενο τρόπο εντοπισμού των αδυναμιών προκειμένου να ενημερώνεται έγκαιρα και κατάλληλα η Διοίκηση.

¹⁸ 2577/9-3-2006

¹⁹ 3016/17-5-2002

²⁰ 3091/24-12-2002

10) Ο αποτελεσματικός διαχωρισμός καθηκόντων πρέπει να εξασφαλίζεται μέσω υιοθέτησης κατάλληλων διαδικασιών ώστε να αποφεύγονται περιπτώσεις ασυμβίβαστων ρόλων και σύγκρουσης συμφερόντων μεταξύ των μελών του Διοικητικού Συμβουλίου της Διοίκησης αλλά και του πιστωτικού ιδρύματος και των συναλλασσομένων²¹

11) Οι συναλλαγές μελών που έχουν συμφέροντα στην τράπεζα πρέπει να λαμβάνουν την έγκριση του Διοικητικού Συμβουλίου η να διενεργούνται με βάση προκαθορισμένα όρια

12) Τα ΣΕΕ των τραπεζών πρέπει να συμπεριλάβουν τον έλεγχο των χρηματοοικονομικών συναλλαγών.

13) Θα πρέπει να διασφαλίζεται η επάρκεια των μέτρων ασφάλειας και των μηχανισμών ελέγχου σε ότι αφορά τα πληροφοριακά συστήματα της τράπεζας

14) Η Διεύθυνση Κανονιστικής Συμμόρφωσης είναι υπεύθυνη για την συμμόρφωση της τράπεζας με τους σχετικούς νόμους και κανονισμούς καθώς και για περιπτώσεις σύγκρουσης συμφερόντων όμως δεν είναι αρμόδια για την αξιολόγηση της επάρκειας και αποτελεσματικότητας των επιχειρησιακών μονάδων των τραπεζών.

15) Η Επιτροπή Ελέγχου έχει αναβαθμισμένο ρόλο σε ότι αφορά την παρακολούθηση τόσο των εσωτερικών όσο και των εξωτερικών ελέγχων. Αυξημένες απαιτήσεις υπάρχουν σχετικά με τα προσόντα και τις ευθύνες του Προέδρου της Επιτροπής Ελέγχου. Ακόμη είναι υποχρεωτικό ένα από τα μέλη της Επιτροπής να κατέχει επαρκείς γνώσεις λογιστικής και χρηματοοικονομικής πληροφόρησης

16) Οι εξωτερικοί ελεγκτές που έχουν πραγματοποιήσει την επισκόπηση του συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου της Τράπεζας πρέπει να αλλάζουν μετά από 2 τριετίες. Τα σημαντικά ευρήματα πρέπει να συζητούνται με την Τράπεζα της Ελλάδος όπου κοινοποιούνται και όλες οι σχετικές εκθέσεις ελέγχου.

Με την πράξη Διοικητή Αριθμ (21) γίνεται ουσιαστικά τροποποίηση και συμπλήρωση της (22) σχετικά με το πλαίσιο αρχών λειτουργίας και κριτηρίων αξιολόγησης της οργάνωσης και των Συστημάτων Εσωτερικού Ελέγχου των πιστωτικών και χρηματοδοτικών ιδρυμάτων και σχετικές αρμοδιότητες των διοικητικών τους οργάνων. Η ΠΔ/ΤΕ (20) εκδόθηκε κατ' εξουσιοδότηση του ν. 3606/2007 με τον οποίο ενσωματώθηκε στο ελληνικό δίκαιο η Οδηγία 2004/39/ΕΚ (MiFID), περί αγορών χρηματοπιστωτικών μέσων.

²¹ 2597/31.10.2007

²² ΠΔ/ΤΕ 2577/2006

Σύμφωνα με το νόμο αυτό, η Τράπεζα της Ελλάδος είναι αρμόδια, μεταξύ άλλων, και για την εξειδίκευση των υποχρεώσεων των πιστωτικών ιδρυμάτων που αφορούν τις οργανωτικές απαιτήσεις και τα θέματα σύγκρουσης συμφερόντων, με βάση τις εναρμονισμένες ρυθμίσεις της Επιτροπής Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων(Οδηγία 2006/73/EK).

Ειδικότερα, με την νέα Πράξη:

α) προσαρμόζονται οι διατάξεις της Πράξης Διοικητή περί Συστημάτων Εσωτερικού Ελέγχου (20), σχετικά με την ανάθεση από τα πιστωτικά ιδρύματα σε τρίτους οποιασδήποτε δραστηριότητας (τραπεζικής επενδυτικής ή παρεπόμενης), για την οποία όμως διατηρούν σε κάθε περίπτωση την πλήρη ευθύνη και
β) εξειδικεύονται οι υποχρεώσεις των πιστωτικών ιδρυμάτων ως προς:

- τις περιπτώσεις σύγκρουσης συμφερόντων που μπορεί να ανακύψουν και να αποβούν επιζήμιες για τον πελάτη, ιδίως κατά τη παραγωγή έρευνας στον τομέα των επενδύσεων, την παροχή συμβουλών, την άσκηση δραστηριοτήτων εταιρικής χρηματοδότησης, τη διενέργεια προσωπικών συναλλαγών των στελεχών, υπαλλήλων και λοιπών προσώπων που είναι σε θέση να έχουν σχετική προνομιακή πληροφόρηση κ.λπ.
- Στόχος των τραπεζών πρέπει να είναι η υιοθέτηση ολοκληρωμένης πολιτικής σε επίπεδο ομίλου για τον εντοπισμό, τη διαχείριση των συγκρούσεων αυτών, καθώς και τη γνωστοποίησή τους στον πελάτη.
- τους κανόνες για τη διακριτή φύλαξη των περιουσιακών στοιχείων των πελατών από εκείνα του πιστωτικού ιδρύματος, καθώς και
- τους κανόνες για την τήρηση αρχείων.

Για την κατάρτιση της Πράξης Διοικητή (²³) προηγήθηκε διαβούλευση με τις τράπεζες και συνεργασία με την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς, λήφθηκαν δε υπόψη και οι σχετικές κατευθυντήριες οδηγίες της Επιτροπής Ευρωπαϊκών Εποπτικών Αρχών Κεφαλαιαγοράς (CESR).

Στο πλαίσιο αυτό, οι αρμόδιες υπηρεσίες της Τράπεζας της Ελλάδος εξουσιοδοτούνται για την παροχή των τυχόν αναγκαίων οδηγιών, προκειμένου να διασφαλιστεί η ομοιόμορφη εφαρμογή των νέων κανόνων από τα πιστωτικά ιδρύματα και τις Ανώνυμες Εταιρίες Παροχής Επενδυτικών Υπηρεσιών

²³ www.bankofgreece.gr

Κεφάλαιο 4:Εσωτερικός Έλεγχος Τραπεζών

4.1 Έννοια και σκοποί του εσωτερικού ελέγχου.

Σύμφωνα με το Ινστιτούτο των Αμερικανών Ορκωτών Λογιστών ο εσωτερικός έλεγχος που έχει εξελιχθεί σε μια τεχνική ουσιώδης σημασίας προϋποθέτει τα εξής:

- 1) Ύπαρξη σχεδίου οργάνωσης
- 2) Μεθόδους αλλά και διαδικασίες-μέτρα που στόχο έχουν να προστατέψουν και να διαφυλάξουν τα περιουσιακά στοιχεία, να ελέγξουν την ακρίβεια και την αξιοπιστία των λογιστικών στοιχείων, να προωθήσουν γενικά την αποτελεσματική λειτουργία της τράπεζας αλλά και να ενισχύσουν την επιχειρηματική πολιτική που έχει χαραχθεί με σκοπό να λειτουργεί το καθετί όπως προβλέφθηκε.

Έτσι, ο εσωτερικός έλεγχος κινείται και επεκτείνεται πέρα από τις λογιστικές, διαχειριστικές οικονομικές λειτουργίες και καλύπτει τις διαφορετικές και σύνθετες δραστηριότητες της σύγχρονης τράπεζας με σκοπό να λειτουργεί η τράπεζα σύμφωνα με την προκαθορισμένη διοικητική πολιτική.

Είναι σημαντικό να επισημάνουμε ότι δεν υπάρχει τέλειο σύστημα εσωτερικού ελέγχου γιατί κάθε τράπεζα είναι μοναδική οπότε κάθε τράπεζα θα πρέπει να έχει το δικό της σύστημα εσωτερικού ελέγχου το οποίο εξαρτάται από το μέγεθος της τράπεζας, τη φύση των εργασιών της, τους στόχους και την στρατηγική της αλλά και το υφιστάμενο οργανωτικό σχέδιο λειτουργίας της με την συμμετοχή του ανθρώπινου παράγοντα σε αυτό.

Συμπερασματικά λοιπόν ο εσωτερικός έλεγχος αποτελεί μια ανεξάρτητη διαγνωστική λειτουργία η οποία μπορεί να περιλαμβάνει διάφορες δραστηριότητες ανάλογα με τις ειδικές ανάγκες του κάθε πιστωτικού ιδρύματος και της Διοίκησης της⁽²⁴⁾

Έτσι κύριος σκοπός της λειτουργίας του τμήματος εσωτερικού ελέγχου είναι ο προσδιορισμός και η ενημέρωση της Διοίκησης για το αν οι υπόλοιποι εσωτερικοί έλεγχοι είναι επαρκείς και αποτελεσματικοί για να εξασφαλίσουν:

- α) την αξιοπιστία των στοιχείων και των πληροφοριών που αφορούν τις δραστηριότητες της τράπεζας,
- β) την προστασία των περιουσιακών στοιχείων από σπατάλες, καταδολιεύσεις και μη αποτελεσματική χρήση
- γ) τον έλεγχο της ακρίβειας και αξιοπιστίας των πληροφοριών που περιλαμβάνονται στις οικονομικές καταστάσεις

²⁴ Βλ. Κάντζος,1995

δ) την συμμόρφωση των οργάνων της Διοίκησης στις αποφάσεις, τις μεθόδους, τις διαδικασίες και τα σχέδια της επιχείρησης

4.2 Ο Εσωτερικός έλεγχος στον τραπεζικό τομέα

Ο Εσωτερικός έλεγχος είναι πιθανότατα ένας από τους πιο αναπτυσσόμενους τομείς στον δυτικό κόσμο. Καθώς όλο και περισσότερες χώρες ακολουθούν ένα μοντέλο οικονομικών αγορών που χαρακτηρίζεται από πολλούς κινδύνους παρακολουθούμε ότι σήμερα τα πιστωτικά ιδρύματα είναι αναγκαίο να εγκαθιστούν εσωτερικού ελέγχου τμήματα για να βοηθούν την Διοίκηση να παρακολουθεί και να αξιολογεί τα συστήματα εσωτερικού ελέγχου και με αυτά να αντιμετωπίζει ανάλογα τους κινδύνους. Το γεγονός αυτό επιφέρει το ερώτημα γιατί στους διευθυντές αρέσει ο εσωτερικός έλεγχος? Μια πιθανή απάντηση είναι η ανάγκη να είναι η τράπεζα ανταγωνιστική στην τραπεζική αγορά. Μια άλλη απάντηση είναι η ανάγκη της τράπεζας να είναι αποτελεσματική με σκοπό την αύξηση κερδών στο μέλλον. Σήμερα ο ρόλος του εσωτερικού ελεγκτή σε ένα τέτοιο περιβάλλον έχει αλλάξει από τον παραδοσιακό που συμμορφωνόταν απλώς στις αρχές του εσωτερικού ελέγχου και έλυσε προβλήματα μετά που εμφανιζόντουσαν στο ρόλο που να λύνονται τα προβλήματα πριν εμφανιστούν και να παρέχει στην Διοίκηση λύσεις για την βελτίωση του συστήματος εσωτερικού ελέγχου⁽²⁵⁾

4.3 Η αναγκαιότητα του εσωτερικού ελέγχου

Πολλές φορές έχει ειπωθεί ότι τα λάθη και οι απάτες είναι συνυφασμένα με τον άνθρωπο λόγω της ατέλειας της ανθρώπινης φύσεως. Επειδή είναι αδύνατο να αποφευχθούν η μοναδική λύση για την καταπολέμηση τους είναι ο έλεγχος. Ο έλεγχος με αυτόν τον τρόπο προβάλλει ως απαραίτητη ανάγκη ως ένα είδος ασφάλισης κατά της κλοπής και απάτης. Γι' αυτό το λόγο η κάθε τράπεζα πρέπει να οργανώνει το δικό της σύστημα εσωτερικού ελέγχου που θα ανταποκρίνεται στις πραγματικές της ανάγκες έτσι ώστε ο εσωτερικός έλεγχος να βοηθήσει αποτελεσματικά την διοίκηση της κάθε τράπεζας.

Είναι πολύ σημαντικό σε οποιαδήποτε τράπεζα η εξακρίβωση λαθών και ανωμαλιών να πραγματοποιείται μέσα από ένα σύστημα λογιστικών βιβλίων σε συνάρτηση με ένα οργανωμένο εσωτερικό έλεγχο

²⁵ Βλ. Baptiste, 1998

Η αναγκαιότητα του Εσωτερικού Ελέγχου ως σύμβουλος της Διοίκησης γίνεται ολοένα και πιο εμφανής αφού παρέχει βοήθεια προς τους διευθύνοντες σχετικά με την εκτίμηση των διαδικασιών, της παραγωγικότητας και με την μέτρηση επίτευξης των στόχων

Ο Εσωτερικός έλεγχος είναι ένα χρήσιμο εργαλείο όχι μόνο για τους διευθύνοντες αλλά και για τους ιδιοκτήτες της κάθε τράπεζας αφού λειτουργεί ως επιβεβαίωση προς αυτούς ότι οι διευθύνοντες χρησιμοποιούν τους πόρους κατά τον ορθολογικότερο τρόπο.

Τέλος είναι σημαντική η αναγκαιότητα του Εσωτερικού Ελέγχου από τα έμμεσα μακροχρόνια οφέλη που προκύπτουν από την μείωση των κινδύνων αλλά και την ενδυνάμωση του Εσωτερικού Ελέγχου (²⁶)

4.4 Χαρακτηριστικά ενός αποτελεσματικού εσωτερικού ελέγχου

Δεν υπάρχει τέλειος εσωτερικός έλεγχος. Κάθε τράπεζα είναι μοναδική και δεν είναι δυνατό ένας εσωτερικός έλεγχος να είναι κατάλληλος για όλες τις συνθήκες και περιστάσεις.

Τα ειδικά χαρακτηριστικά ελέγχου σε οποιοδήποτε εσωτερικό έλεγχο εξαρτώνται από συγκεκριμένους παράγοντες όπως είναι το μέγεθος, η φύση των εργασιών της τράπεζας, η οργανωτική διάρθρωση και οι αντικειμενικοί στόχοι της Τράπεζας.

Ένας ικανοποιητικός εσωτερικός έλεγχος πρέπει να διαθέτει τα εξής χαρακτηριστικά:

- 1) Να διαθέτει ένα καλά μελετημένο οργανωτικό σχέδιο, 2) Ένα ικανοποιητικό πλαίσιο εξουσιοδότησης, αρμοδιοτήτων και ευθυνών, 3) Λογιστική διάρθρωση,
- 4) Σύγχρονη πολιτική προσωπικού, 5) Κατάλληλο και αποτελεσματικό προσωπικό εσωτερικού ελέγχου και 6) Μια ικανή και δραστήρια επιτροπή ελέγχου

1) Το οργανωτικό σχέδιο

Η φύση των εργασιών της τράπεζας και το μέγεθος αυτής καθορίζουν το οργανωτικό σχέδιο που θα πρέπει να διαθέτει για να διεξαχθεί αποτελεσματικός εσωτερικός έλεγχος. Παράγοντες όπως είναι η γεωγραφική κατανομή των τραπεζών, η δομή και η λειτουργία των διαφόρων τμημάτων όπως τα υποκαταστήματα πρέπει να λαμβάνονται σοβαρά από την εκάστοτε Διοίκηση προκειμένου να καταλήξει σε ένα

²⁶ Βλ. Μπάλης, 1998

συγκεκριμένο σύστημα εσωτερικού ελέγχου. Η Διοίκηση της Τράπεζας ενδιαφέρεται για ένα σύστημα εσωτερικού ελέγχου που να είναι αποτελεσματικό και λειτουργικό.

Οι ελεγκτές που αξιολογούν το οργανωτικό σχέδιο που θα επιλέξουν επικεντρώνονται στον βαθμό στον οποίο το σύστημα διευκολύνει την εκτέλεση των διαφόρων λειτουργιών του ελέγχου. Η αυτονομία του τμήματος εσωτερικού ελέγχου και ο καθορισμός των αρμοδιοτήτων και ευθυνών είναι δυο βασικά στοιχεία ενός καλού οργανωτικού σχεδίου. Στο σχέδιο αυτό είναι αναγκαίο να υπάρχει καταμερισμός της εξουσίας, των υπευθυνοτήτων και των καθηκόντων μεταξύ των διαφόρων μελών του τμήματος εσωτερικού ελέγχου⁽²⁷⁾

Ένα σωστά οργανωτικό σχέδιο θα πρέπει να εξασφαλίζει την διεξαγωγή των συναλλαγών σύμφωνα με τις στρατηγικές και πολιτική της τράπεζας, ότι διευκολύνεται η αποτελεσματικότητα των λειτουργιών, ότι προστατεύονται τα περιουσιακά στοιχεία και ότι προωθείται και εξασφαλίζεται η αξιοπιστία των λογιστικών στοιχείων.

2) Προκειμένου ο εσωτερικός έλεγχος να είναι επιτυχής θα πρέπει να υπάρχει σύστημα αξιολόγησης, αρμοδιοτήτων και ευθυνών.

Μια σύγχρονη Τράπεζα με τα σύνθετα και δύσκολα προβλήματα που συναντά δεν υπάρχει περίπτωση να διοικηθεί από ένα μόνο άτομο. Είναι απαραίτητο να υπάρχει τρόπος ανάθεσης αρμοδιοτήτων, εξουσίας και ευθυνών ώστε ορισμένα άτομα να έχουν την δύναμη και την εξουσία να συμφωνήσουν στην εκτέλεση διαφόρων συναλλαγών. Η πηγή εξουσία της Τράπεζας βρίσκεται στους μετόχους οι οποίοι στην συνέχεια την εκχωρούν στο Διοικητικό Συμβούλιο. Το Διοικητικό Συμβούλιο δίνει αρμοδιότητες στον Πρόεδρο της Τράπεζας, τον Διευθύνοντα Σύμβουλο, τον Γενικό Διευθυντή και σε άλλα διευθυντικά στελέχη της τράπεζας.

Όσο δίνονται αρμοδιότητες και σε κατώτερα στελέχη τόσο αποτελεσματικότερα μια τράπεζα μπορεί να λειτουργήσει.

Σε κάθε τμήμα της Τράπεζας οι υπάλληλοι είναι υπεύθυνοι για τις πράξεις τους. Εκτελούνται διάφορες συναλλαγές μέσα στο εσωτερικό τμήμα της Τράπεζας και θα πρέπει οι διάφορες δραστηριότητες να καταχωρούνται σε κάποιο λογιστικό σύστημα ώστε να μπορούν να ελεγχθούν. Ένα καλό σύστημα εσωτερικού ελέγχου σε μια Τράπεζα κάνει τους εργαζόμενους να είναι υπεύθυνοι για τις πράξεις τους.

²⁷ Βλ. Τσαγκλάνος, 1987

Ο ταμίας για παράδειγμα είναι υπεύθυνος για τις πληρωμές από τις διάφορες συναλλαγές που έχει με τους πελάτες αλλά και για τις καταθέσεις που πραγματοποιούνται από τους πελάτες στο να κάνει τις σωστές καταχωρήσεις και αποδίδει λογαριασμό στον Υπεύθυνο όλων των ταμείων της τράπεζας. Μπορεί όμως να πραγματοποιείται έλεγχος από τον Υπεύθυνο των οικονομικών υπηρεσιών. Ένα τέτοιο σύστημα εξασφαλίζει απόλυτα την υπευθυνότητα του ταμιά⁽²⁸⁾

Συνήθως η εκτέλεση μιας συναλλαγής από τον ταμιά διαφαίνεται από την έκδοση παραστατικού που δείχνει την υπευθυνότητα του ταμιά και ταυτόχρονα το παραστατικό γίνεται στοιχείο ελέγχου ότι πραγματικά εκτελέστηκε η συναλλαγή.

Όλες οι συναλλαγές καταχωρούνται στα λογιστικά βιβλία.

Είναι άρα σημαντικό το σύστημα του εσωτερικού ελέγχου να διαθέτει τα χαρακτηριστικά της εξουσιοδότησης, εξουσίας, αρμοδιοτήτων και υπευθυνότητας που πρέπει να εμπεριέχει τους παρακάτω τέσσερις παράγοντες.

Το σύστημα του εσωτερικού ελέγχου πρέπει να εξασφαλίζει ότι οι συναλλαγές έχουν εκτελεστεί κατάλληλα, έχουν καταχωρηθεί κατάλληλα, υπάρχει περιορισμένη πρόσβαση στα περιουσιακά στοιχεία της τράπεζας, και ότι πραγματοποιείται περιοδική σύγκριση των συναλλαγών και των υπολοίπων των βιβλίων με την ύπαρξη των πραγματικών περιουσιακών στοιχείων της τράπεζας.

3) Λογιστική διάρθρωση

Η επιτυχία του εσωτερικού ελέγχου με τον καταμερισμό των καθηκόντων προϋποθέτει ένα λογιστικό σύστημα το οποίο να είναι σε θέση να μετράει αποτελεσματικά την λειτουργικότητα των επιμέρους οργανωτικών μονάδων. Ένα τέτοιο σύστημα πρέπει απαραίτητα να αποτελείται από ένα διάγραμμα πληροφοριών, ένα εγχειρίδιο λογιστικών στόχων και διαδικασιών, περιγραφή θέσεων, πρωτοβάθμιους λογαριασμούς ελέγχου, αριθμημένα εσωτερικά έγγραφα καθώς και τον έλεγχο των εισερχομένων στοιχείων με τις διαδικασίες επεξεργασίας αυτών.

4) Σύγχρονη πολιτική προσωπικού

Το σύστημα του εσωτερικού ελέγχου της Τράπεζας για να θεωρηθεί επιτυχές είναι αναγκαίο να εφαρμοστεί από ικανούς εργαζομένους. Σε αυτήν την κατεύθυνση εφαρμόζονται μοντέρνες πολιτικές προσωπικού και διαδικασιών προσλήψεων και επίβλεψης ώστε να επιλεγούν μόνο ικανά και τίμια άτομα που θα εκτελέσουν αποτελεσματικά τον εσωτερικό έλεγχο. Η διαδικασία επιλογής του προσωπικού για

²⁸ Βλ. Τσαγκλάνος, 1987

τον εσωτερικό έλεγχο είναι χρονοβόρα και συνήθως περιλαμβάνει προσωπική συνέντευξη, εξέταση της προϋπηρεσίας και πολλές φορές ειδικές εξετάσεις για να διαπιστωθεί η επαγγελματική γνώση και ικανότητα των υποψηφίων⁽²⁹⁾

Πολλές φορές επιβάλλεται κάποια εκπαίδευση και επιμόρφωση στους νέους εργαζομένους που θα απασχοληθούν στο τμήμα του εσωτερικού ελέγχου.

Τέλος ένα αποτελεσματικό σύστημα προσωπικού δεν είναι μόνο εκείνο που περιλαμβάνει διαδικασίες επιλογής, πρόσληψης και επιμόρφωσης του προσωπικού αλλά και εκείνο που το επιβλέπει σε τακτά χρονικά διαστήματα.

Οι εργαζόμενοι συχνά στις καθημερινές τους δραστηριότητες συναντούν δυσκολίες που ο άμεσος προϊστάμενος καλείται να τα λύσει.

Είναι αναγκαίο η επίβλεψη του προσωπικού να πραγματοποιείται συχνά ώστε να διαπιστώνεται έγκαιρα η ποιότητα της εκτέλεσης της εργασίας των εργαζομένων και λαμβάνονται οι απαραίτητες διορθωτικές αποφάσεις.

5) Κατάλληλο και αποτελεσματικό προσωπικό εσωτερικού ελέγχου

Ο εσωτερικός έλεγχος ασχολείται όχι μόνο με διοικητικό έλεγχο αλλά και με λογιστικό η οικονομικό διαχειριστικό έλεγχο. Το προσωπικό του τμήματος εσωτερικού ελέγχου είναι υπόλογο για την επιτυχία και την πραγματοποίηση των στόχων του τμήματος αυτού.

Ο εξωτερικός ελεγκτής θα πρέπει να εξετάσει την αποτελεσματικότητα και τις διαδικασίες του συστήματος του εσωτερικού ελέγχου. Ο εξωτερικός ελεγκτής δεν μπορεί να πετύχει την ανεξαρτησία του εσωτερικού ελεγκτή αφού αυτός είναι εργαζόμενος της τράπεζας. Άμα ο εσωτερικός ελεγκτής δεν είναι ανεξάρτητος αυτό μπορεί να μειώσει δραστικά την αποτελεσματικότητα του εσωτερικού ελέγχου. Αν το τμήμα εσωτερικού ελέγχου υπάγεται κάτω από την Διεύθυνση την οποία καλείται να ελέγξει τότε η αποτελεσματικότητα είναι αμφίβολη⁽³⁰⁾

Για να μην συμβεί ένα τέτοιο ενδεχόμενο θα πρέπει το τμήμα του εσωτερικού ελέγχου να είναι εγκατεστημένο κάτω από το Διοικητικό Συμβούλιο της τράπεζας.

Πολλές φορές συμβαίνει η εργασία του προσωπικού του εσωτερικού ελέγχου να χρησιμοποιηθεί από τον εξωτερικό ελεγκτή για να εκφράσει την γνώμη του για την ακρίβεια και την αξία των χρηματοοικονομικών καταστάσεων.

6) Μια ικανή και δραστήρια επιτροπή ελέγχου

²⁹ Βλ. Τσαγκλάνος,1987

³⁰ Βλ. Τσαγκλάνος,1987

Η επιτροπή ελέγχου η οποία βρίσκεται κάτω από το Διοικητικό Συμβούλιο και αποτελείται από λίγα μέλη σκοπό έχει να προτείνει τον ανεξάρτητο εξωτερικό ελεγκτή, να καθορίσει τον σκοπό του ελέγχου και να εξετάσει τα αποτελέσματα του ελέγχου

Υπάρχει η αδυναμία στις σχέσεις ελεγκτή και πελάτη γιατί ο πελάτης προσλαμβάνει, πληρώνει και απολύει τον ανεξάρτητο ελεγκτή. Παρόλο που πολλοί υποστηρίζουν ότι η σχέση πελάτη-ελεγκτή δεν έχει αρνητικό αντίκτυπο στην ανεξαρτησία του ελεγκτή όμως το κοινό συνήθως παρατηρεί με δυσπιστία μια τέτοια σχέση ιδίως όταν διάφορα σκάνδαλα αποκαλύπτονται κατά την διεξαγωγή του ελέγχου.

Για αυτό το λόγο η ανεξαρτησία του ελεγκτή λογιστή μπορεί να ενισχυθεί αν μια επιτροπή ελέγχου προτείνει τον ελεγκτή στην εκλογή του οποίου πρέπει να συμφωνήσει όχι μόνο το Διοικητικό Συμβούλιο της Τράπεζας αλλά και η Γενική Συνέλευση των μετόχων.

Αυτό που συμβαίνει συνήθως είναι ο εσωτερικός ελεγκτής να συναντάται με την επιτροπή ελέγχου και να συζητά τον σκοπό και την έκταση του ελέγχου. Οι ελεγκτές στο τέλος του εσωτερικού ελέγχου εκφράζουν την γνώμη τους για την αλήθεια και την αξιοπιστία των χρηματοοικονομικών καταστάσεων.

Επίσης, πολλές φορές γράφουν διάφορα σχόλια για τις γενικότερες διαδικασίες που ακολουθούνται από το μάνατζμεντ. Συνήθως η επιτροπή μαζί με τον ελεγκτή συζητούν τα αποτελέσματα του ελέγχου που είναι σχετικά με τις χρηματοοικονομικές καταστάσεις αλλά και την γνώμη των ελεγκτών για πιθανά προβλήματα που εντοπίστηκαν. Οι ελεγκτές συζητούν με την επιτροπή οποιαδήποτε παρέκκλιση από τις γενικές λογιστικές αρχές που έχει εμφανισθεί αλλά και ιδιαίτερα προβλήματα που συναντούν κατά την εκτέλεση των καθηκόντων τους.

Ακόμη οι ελεγκτές συζητούν με την επιτροπή και τρόπους βελτίωσης της καθημερινής τους δουλειάς.

Η επιτροπή ελέγχου διευκολύνει τον εσωτερικό έλεγχο όταν οι εργαζόμενοι του τμήματος εσωτερικού ελέγχου μπορούν να επικοινωνούν εύκολα με τα μέλη της επιτροπής. Το γεγονός αυτό διευκολύνει τον εξωτερικό ανεξάρτητο ελεγκτή για συναλλαγές που είναι ασυνήθιστες, έκτακτες, που δεν του έχουν ξαναεμφανισθεί και που δεν ακολουθούν τις συνηθισμένες διαδικασίες εσωτερικού ελέγχου.

Η ύπαρξη της επιτροπής που να απαρτίζεται από ικανά στελέχη βοηθάει στην αποτελεσματική εκτέλεση του εσωτερικού ελέγχου⁽³¹⁾

4.5 Χαρακτηριστικά που είναι αναγκαία για την ομαλή λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου μιας τράπεζας

Η εύρυθμη λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου μιας τράπεζας πρέπει να χαρακτηρίζεται από

1) Ανεξαρτησία και αντικειμενικότητα.

Η λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου πρέπει να είναι ανεξάρτητη από τις υπόλοιπες δραστηριότητες του εσωτερικού ελέγχου έτσι ώστε ο εσωτερικός ελεγκτής να μπορεί να εκτελεί τα καθήκοντά του με αντικειμενικότητα

2) Επαγγελματική ικανότητα και ευσυνειδησία. Η επαγγελματική ικανότητα αλλά και οι γνώσεις, η εμπειρία του εσωτερικού ελεγκτή αλλά και όσων συμμετέχουν στον εσωτερικό έλεγχο είναι απαραίτητα στοιχεία για την αποτελεσματική λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου της τράπεζας

3) Επαγγελματική ηθική. Οι εσωτερικοί ελεγκτές που πραγματοποιούν τους ελέγχους θα πρέπει να είναι έμπιστοι και ηθικοί και να εκτελούν τα καθήκοντα τους σύμφωνα με τον διεθνή κώδικα που ισχύει για όλους τους εσωτερικούς ελεγκτές⁽³²⁾

4.6 Εσωτερικός Έλεγχος και Διαχείριση Κινδύνου στις μεγάλες Ιταλικές εταιρείες-Μια εμπειρική έρευνα

Εμπειρική έρευνα πραγματοποιήθηκε για να εξετάσει το υψηλότερο επίπεδο ανάπτυξης εσωτερικού ελέγχου που μπορεί να επιτευχθεί σε μεγάλες Ιταλικές τράπεζες. Η έρευνα κυρίως εστίασε στις πρακτικές αξιολόγησης του κινδύνου και στην εκτέλεση προσέγγισης κινδύνου στην ελεγκτική διαδικασία.

Η έρευνα βασίστηκε σε δείγμα 100 κορυφαίων Ιταλικών τραπεζών.

Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι πρακτικές αξιολόγησης διαφοροποιούνται σημαντικά ανάμεσα σε τρία διαφορετικά μοντέλα:

1) Μερικές εταιρείες (25%) εκτελούν παραδοσιακές δραστηριότητες συμμόρφωσης και ακολουθούν την περίοδο μέσα στην οποία συντελείται ο έλεγχος για τον ετήσιο σχεδιασμό του ελέγχου

³¹ Βλ. Τσαγκλάνος,1987

³² Βλ. International Settlement,2012

2) Στις περισσότερες εταιρείες (67%) οι εσωτερικοί ελεγκτές υιοθετούν το COSO μοντέλο και δραστηριοποιούνται στον λειτουργικό έλεγχο. Η προσέγγιση που βασίζεται στον κίνδυνο εφαρμόζεται βασικά σε μακροοικονομικό επίπεδο

3) Υπάρχει η πιθανότητα να υπάρχουν λίγες μεγάλες εταιρείες(8%) όπου οι ελεγκτές εφαρμόζουν προσέγγιση που βασίζεται στον κίνδυνο σε μακροοικονομικό και μικροοικονομικό επίπεδο⁽³³⁾

4.7 Είδη ελέγχων

Ανάλογα με την έκταση του ο έλεγχος διακρίνεται σε:

A) Γενικός που επεκτείνεται σε ολόκληρη την διαχείριση μιας δοσμένης χρονικής περιόδου όπως για παράδειγμα ο ετήσιος έλεγχος Ισολογισμού και Αποτελεσμάτων Χρήσης.

B) Ειδικός που έχει ως αντικείμενο ένα συγκεκριμένο τομέα η θέμα όπως για παράδειγμα ο έλεγχος αποθεμάτων η επισφαλείς πελάτες.

Ανάλογα με τον ειδικότερο σκοπό του ο έλεγχος διακρίνεται σε:

A) Προληπτικός που διενεργείται κατά την εκτέλεση της οικονομικής συναλλαγής και έχει σκοπό να προλάβει τα πιθανά λάθη.

B) Κατασταλτικός που διενεργείται μετά το τέλος διάφορων δραστηριοτήτων και σκοπό έχει να αποκαλύψει λάθη η παραλείψεις και ανωμαλίες.

Ανάλογα με την διάρκεια ο έλεγχος διακρίνεται σε:

A) Διαρκής η μόνιμος που διεξάγεται συνέχεια και κατά ολόκληρη την διάρκεια της οικονομικής χρήσης.

B) Τακτικός η περιοδικός που δεν είναι συνεχής αλλά διεξάγεται σε τακτά χρονικά διαστήματα όπως ετήσιος , εξαμηνιαίος, τριμηνιαίος.

Γ) Έκτακτος η περιπτωσιακός που διενεργείται σε έκτακτες περιπτώσεις για ειδικούς λόγους όπως για παράδειγμα αν υπάρχουν υπόνοιες για κατάχρηση.

Ο έλεγχος ανάλογα με το πρόσωπο του ελεγκτή διακρίνεται σε εσωτερικό και εξωτερικό: ⁽³⁴⁾

A) Εσωτερικός έλεγχος: Είναι ο έλεγχος που προσπαθεί να καλύψει ελεγκτικά όλους τους χώρους της τράπεζας χωρίς να περιορίζεται σε συγκεκριμένα αντικείμενα. Είναι ο έλεγχος αυτός που εξετάζει εξονυχιστικά όχι μόνο τα οικονομικά στοιχεία της τράπεζας αλλά και επεκτείνεται σε οικονομικούς, διοικητικούς, λειτουργικούς,

³³ Βλ. Marco Allegrini-Giuseppe Donza, 2003

³⁴ Βλ. Τσαγκλάνος,1987

μηχανογράφησης, διαχείρισης ανθρώπινου δυναμικού και γενικά ελέγχους σε όλες τις δραστηριότητες της τράπεζας.

B) Εξωτερικός έλεγχος: Είναι ο έλεγχος που διενεργείται από ειδικά εκπαιδευμένους επαγγελματίες σε θέματα Ελεγκτικής, Λογιστικής, Φορολογίας και Εμπορικού Δικαίου τους γνωστούς σε όλους Ορκωτούς Λογιστές.

Οι ορκωτοί λογιστές δεν έχουν καμία υπαλληλική σχέση με την οποιαδήποτε τράπεζα είναι ανεξάρτητοι και οι οποίοι καλούνται να ελέγξουν την τράπεζα τις ετήσιες οικονομικές καταστάσεις των στοιχείων του ισολογισμού καθώς και των αποτελεσμάτων χρήσης σύμφωνα με τα διεθνή λογιστικά πρότυπα έπειτα από πρόσκληση των μετόχων της τράπεζας. Αναφέρονται στην Γενική Συνέλευση των μετόχων και διενεργούν συνήθως κατασταλτικό έλεγχο

Αντικειμενικός σκοπός του εξωτερικού ελέγχου είναι να γίνει δυνατό να ανακαλυφθούν λάθη σε διαδικασίες ή ενέργειες, καταδολιεύσεις, να γίνει πρόληψη λαθών αλλά κυρίως να πιστοποιηθεί η ορθότητα της παρουσίασης της οικονομικής θέσης και των αποτελεσμάτων της εκάστοτε υπό έλεγχο τράπεζας σε ότι αφορά τις λογιστικές της καταστάσεις.

Η πιστοποίηση αυτή διατυπώνεται σαφώς στην έκθεση και στο πιστοποιητικό του ορκωτού ελεγκτή τα οποία και αποτελούν προϊόντα επαγγελματικής και προσεκτικής εφαρμογής των ελεγκτικών μεθόδων που ακολουθήθηκαν κατά την διάρκεια του ελέγχου.

Ο υποκειμενικός στόχος του ελέγχου είναι να δώσει την δυνατότητα στον ελεγκτή να διαμορφώσει γνώμη σχετικά με την ορθότητα της οικονομικής θέσης και των αποτελεσμάτων της ελεγχόμενης τράπεζας. Η γνώμη αυτή θα αποτελέσει και την κύρια ενότητα στο βασικότερο προϊόν του ελέγχου που είναι το πιστοποιητικό του ορκωτού ελεγκτή.

Το πιστοποιητικό είναι η νομική και ηθική εγγύηση του ορκωτού ελεγκτή. Με αυτό ο ορκωτός ελεγκτής δηλώνει ότι οι οικονομικές καταστάσεις είναι αληθείς. Απευθύνεται κυρίως στους μετόχους-τους επενδυτές της τράπεζας.

Οι ευθύνες του εξωτερικού ελεγκτή είναι νομικές για την πλημμελή εκτέλεση των καθηκόντων αλλά και ηθικές απέναντι στην κοινωνία και το επενδυτικό κοινό⁽³⁵⁾

³⁵ Βλ. Τσαγκλάνος,1987

4.8 Σχέση μεταξύ εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου

Σύμφωνα με τα ελεγκτικά standards που ισχύουν ο εξωτερικός ελεγκτής-ορκωτός λογιστής είναι υποχρεωμένος να μελετήσει το εσωτερικό ελεγκτικό σύστημα για να έχει την δυνατότητα να αξιολογήσει κατά πόσο μπορεί να στηριχθεί στην ποιότητα του εσωτερικού ελέγχου. Γιατί η ποιότητα είναι ένας παράγοντας που θα καθορίσει αλλά και θα επηρεάσει το τι έλεγχο θα κάνει δειγματοληπτικό η γενικό.

Εξαιτίας του τελευταίου θα προσδιορισθεί ο χρόνος που απαιτείται για να ολοκληρωθεί η έρευνα αλλά και τα χρήματα που θα απαιτήσει ο εξωτερικός ελεγκτής. Άρα ο εξωτερικός ελεγκτής αν διαπιστώσει ότι ο εσωτερικός έλεγχος λειτουργεί ικανοποιητικά θα περιοριστεί σε δειγματοληπτικούς ελέγχους. Στην αντίθετη περίπτωση θα πρέπει να κάνει εκτεταμένο έλεγχο για να διαμορφώσει γνώμη.

Πάντως είναι απαραίτητοι και χρήσιμοι και οι δύο έλεγχοι γιατί ο καθένας παίζει ξεχωριστό ρόλο. Είναι ουσιώδες να υπάρχει πλήρης και ελεύθερη επικοινωνία μεταξύ εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου, γεγονός που πρέπει να συμβάλλει η Διοίκηση για να επιτευχθούν οι παρακάτω στόχοι:

- 1) Συντονισμός των δραστηριοτήτων εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου
- 2) Ορθή αξιολόγηση του τμήματος εσωτερικού ελέγχου και των δραστηριοτήτων του από τον εξωτερικό ελεγκτή
- 3) Λήψη όλων των σημαντικών πληροφοριών και επεξηγήσεων από τον εξωτερικό ελεγκτή
- 4) Σύνταξη φύλλων εργασίας του εξωτερικού ελεγκτή τα οποία θα αποδεικνύουν την γνώμη που εξέφρασε στην έκθεση του για τις οικονομικές καταστάσεις

Σύμφωνα με το Π.Δ. 226/92 ο ορκωτός ελεγκτής οφείλει να εξετάσει τα βιβλία και τα νόμιμα δικαιολογητικά της τράπεζας για να εξακριβώσει κατά πόσο οι οικονομικές καταστάσεις που έχουν ελεγχθεί εμφανίζουν την σωστή οικονομική εικόνα και τα αποτελέσματα των εργασιών της τράπεζας ⁽³⁶⁾

Συμπερασματικά, η εργασία του εσωτερικού ελεγκτή δεν μπορεί ποτέ να θεωρηθεί ότι αντικαθιστά την εργασία του εξωτερικού ελεγκτή, η και αντίστροφα ο εξωτερικός έλεγχος δεν μπορεί να αντικαταστήσει τον εσωτερικό ο οποίος είναι βασικός και διαρκής και υπάρχει σε κάθε πιστωτικό οργανισμό έστω και σε υποτυπώδη μορφή

³⁶ Βλ. Παπαστάθης, 2003

4.9 Ο Εσωτερικός Έλεγχος στην Ελλάδα

Ο εσωτερικός έλεγχος στην Ελλάδα άρχισε να εμφανίζεται δειλά προς το τέλος της δεκαετίας του 1970 και στις αρχές του 1980. Μάλιστα το 1985 με 1457/7.6.85 του πρωτοδικείου Αθηνών ιδρύεται το Ελληνικό Ινστιτούτο εσωτερικών ελεγκτών (Ε.Ι.Ε.Ε.) που είναι το πιο αρμόδιο συλλογικό όργανο που εκφράζει τον εσωτερικό έλεγχο στην Ελλάδα. Αποτελείται από επταμελές Διοικητικό Συμβούλιο και έχει ως μέλη πτυχιούχους ανωτάτων σχολών που ασκούν αποδεδειγμένα το επάγγελμα του εσωτερικού ελεγκτή.

4.10 Υπηρεσία εσωτερικού ελέγχου

Η υπηρεσία εσωτερικού ελέγχου της τράπεζας αναφέρει τα αποτελέσματα των εργασιών της και του ελεγκτικού της έργου στο Διοικητικό Συμβούλιο που αποτελεί το εποπτικό όργανο του Εσωτερικού Ελέγχου. Ο Επικεφαλής της Υπηρεσίας Εσωτερικού Ελέγχου ορίζεται από το Διοικητικό Συμβούλιο της Τράπεζας και είναι πρόσωπο που διαθέτει τα απαραίτητα προσόντα και εμπειρία.

Η Υπηρεσία Εσωτερικού Ελέγχου εξετάζει και αξιολογεί την επάρκεια και αποτελεσματικότητα της δομής των συστημάτων εσωτερικού ελέγχου αλλά και την ποιότητα της απόδοσης των λοιπών μηχανισμών και συστημάτων καθορισμένων στόχων της τράπεζας απέναντι στους πιθανούς κινδύνους αλλά και προστατεύει τα περιουσιακά στοιχεία της κάθε τράπεζας.

Η υπηρεσία εσωτερικού ελέγχου συνήθως σχεδιάζει ένα ετήσιο πλάνο που επικεντρώνεται σε περιπτώσεις υψηλού κινδύνου που έχει να αντιμετωπίσει η τράπεζα και είναι άμεσα εφαρμόσιμο. Στο τέλος κάθε ελέγχου μια αναφορά ελέγχου παραδίδεται στην Διοίκηση της Τράπεζας ώστε να γνωρίζει τα αποτελέσματα του ελέγχου. Περαιτέρω έλεγχοι μπορούν να πραγματοποιηθούν μετά από απαίτηση της Διοίκησης και εφόσον προβλήματα ή ατασθαλίες απαιτούν εκτεταμένη έρευνα.

4.11 Κώδικας Δεοντολογίας Εσωτερικού Ελέγχου

Στόχος του Κώδικα Δεοντολογίας(Code of Ethics) είναι να προάγει την ηθική κουλτούρα στο επάγγελμα του Εσωτερικού Ελέγχου. Οι εσωτερικοί Ελεγκτές θα πρέπει να εφαρμόζουν και να υπερασπίζονται τις παρακάτω αρχές:

1) Ακεραιότητα. Οι εσωτερικοί ελεγκτές πρέπει να χαρακτηρίζονται από ακεραιότητα έτσι ώστε να παρέχουν εμπιστοσύνη στην εκάστοτε Διοίκηση της κάθε τράπεζας σχετικά με τα αποτελέσματα του ελέγχου τους.

- 2) Αντικειμενικότητα. Οι Εσωτερικοί Ελεγκτές είναι υποχρεωμένοι να προβαίνουν σε διαδικασίες που είναι αντικειμενικές να αξιολογούν τις πληροφορίες που έχουν με αντικειμενικότητα και να μην επηρεάζονται χωρίς λόγο από τα δικά τους συμφέροντα ή τα συμφέροντα άλλων κατά την εξαγωγή συμπερασμάτων κατά την διαδικασία ελέγχου
- 3) Εμπιστευτικότητα. Οι Εσωτερικοί ελεγκτές σέβονται το απόρρητο των πληροφοριών που κατέχουν και δεν εκμυστηρεύονται πληροφορίες χωρίς κατάλληλη εξουσιοδότηση εκτός αν υπάρχει νομική ή επαγγελματική υποχρέωση για να πράξουν το αντίθετο.
- 4) Επάρκεια. Οι εσωτερικοί ελεγκτές έχουν τις επαρκείς γνώσεις, δεξιότητες εμπειρίες που τους είναι απαραίτητες για να εκτελούν αποτελεσματικά τα καθήκοντα τους (³⁷)

4.12 Πρότυπα Εσωτερικού Ελέγχου

Ο σκοπός των Προτύπων είναι :

- α) Να περιγράψουν τις βασικές αρχές που θα πρέπει να ακολουθούν όσοι ασχολούνται με τον εσωτερικό έλεγχο
- β) Να αποτελέσουν μέτρο αξιολόγησης της απόδοσης του εσωτερικού ελέγχου
- γ) Να συντελέσουν στην βελτίωση οργανωτικών διαδικασιών και λειτουργιών.
- δ) Να αποτελέσουν το γενικό πλαίσιο μέσα από το οποίο παρέχονται και προάγονται οι προστιθέμενης αξίας δραστηριότητες του εσωτερικού ελέγχου

Τα πρότυπα χωρίζονται σε τρία μέρη:

- 1) Πρότυπα Χαρακτηριστικών Ιδιοτήτων(Attribute Standards-Σειρά 1000) τα οποία περιγράφουν τα χαρακτηριστικά των οργανισμών και των προσώπων που ασκούν εσωτερικό έλεγχο
- 2) Πρότυπα Απόδοσης(Performance Standards-Σειρά 2000) τα οποία περιγράφουν την φύση των δραστηριοτήτων του Εσωτερικού Ελέγχου και παρέχουν κριτήρια βάσει των οποίων μπορεί να αξιολογηθεί η απόδοση του Εσωτερικού Ελέγχου.
- 3) Πρότυπα Εφαρμογής(Implementation Standards) τα οποία εξειδικεύουν τις δυο πρώτες κατηγορίες Προτύπων σε συγκεκριμένους τομείς δραστηριότητας (³⁸)

³⁷ Βλ. Barclay Simpson-Recruitment Consultants,2002

³⁸ Βλ. Παπά,1999

4.13 Εσωτερικός Έλεγχος και Ορκωτός Ελεγκτής

Η αξιολόγηση του εσωτερικού ελέγχου μια τράπεζας από τον ορκωτό ελεγκτή πριν την έναρξη του ελέγχου αναφέρεται σαφώς στην διεθνή ελεγκτική βιβλιογραφία.

Αν και η ευθύνη της εσωτερικής οργάνωσης και του ελέγχου της τράπεζας μέσω αυτής είναι ευθύνη της διοίκησης της τράπεζας, η ύπαρξη αλλά και το επίπεδο της αποτελεσματικής λειτουργίας εσωτερικού ελέγχου ενδιαφέρει σοβαρά τον εξωτερικό ελεγκτή.

Έχει μεγάλη σημασία να υπάρχει αξιόπιστο σύστημα εσωτερικού ελέγχου από την σκοπιά του εξωτερικού ελεγκτή έτσι ώστε να είναι σε θέση να διαβεβαιώσει ότι τα λάθη και οι ανωμαλίες που μπορούν να επηρεάσουν την αξιοπιστία του λογιστικού συστήματος μπορούν να ανακαλυφθούν έγκαιρα

Αντίθετα, ο εξωτερικός ελεγκτής θα είναι υποχρεωμένος να εφαρμόσει πρόσθετες ελεγκτικές διαδικασίες για να αντιμετωπίσει δυσλειτουργίες του υπάρχοντος συστήματος εσωτερικού ελέγχου η στην πιθανότητα παντελούς έλλειψης εσωτερικού ελέγχου έτσι ώστε να μπορέσει να εξάγει χρήσιμα συμπεράσματα από τον έλεγχο που θα κάνει.

Από την πλευρά του εξωτερικού ελεγκτή απαιτείται ικανοποιητική γνώση των χαρακτηριστικών και των διαδικασιών εσωτερικού ελέγχου για την μελέτη και την αξιολόγηση αυτού⁽³⁹⁾

Ο σκοπός της αξιολόγησης του εσωτερικού ελέγχου από τον ορκωτό λογιστή είναι για να έχει την δυνατότητα ο ορκωτός λογιστής να διαμορφώσει γνώμη στο κατά πόσο μπορεί να στηριχτεί στην ποιότητα του εσωτερικού ελέγχου της εκάστοτε τράπεζας και της οργάνωσης της για να μπορέσει να χρησιμοποιήσει επιμέρους συστήματα και λειτουργίες για να διεξάγει τον έλεγχο.

Τα συστήματα τα οποία θα μπορέσει ο ορκωτός ελεγκτής αναλόγως της ποιότητας και της αξιολόγησης των λογιστικών καταστάσεων να χρησιμοποιήσει είναι το λογιστικό σύστημα αλλά και το μηχανογραφημένο σύστημα.

Ο βαθμός της αξιοπιστίας την οποία μπορεί να έχει για τον ορκωτό ελεγκτή το σύστημα του εσωτερικού ελέγχου της τράπεζας επηρεάζει το εύρος και την τελική μορφή του ελέγχου.

Ο ορκωτός ελεγκτής ενδιαφέρεται πρωταρχικά για τον λογιστικό εσωτερικό έλεγχο ο οποίος επηρεάζει άμεσα τις παραγόμενες από το λογιστικό σύστημα

³⁹ Βλ. Παπά,1999

χρηματοοικονομικές καταστάσεις αλλά ταυτόχρονα πρέπει να εξετάσει και τα άλλα συστήματα οργάνωσης και λειτουργίας της τράπεζας που μπορεί να έχουν άμεση επίπτωση στην αξιοπιστία του λογιστικού συστήματος

Ο ορκωτός ελεγκτής εκτός από την χρησιμοποίηση της αξιολόγησης του εσωτερικού ελέγχου στην διαμόρφωση του ελέγχου, εκμεταλλεύεται την μελέτη του εσωτερικού ελέγχου για να ανακαλύψει τυχόν ατασθαλίες και απάτες χωρίς αυτό να αποτελεί αυτοσκοπός του χρηματοοικονομικού ελέγχου.

Ο ορκωτός ελεγκτής κατά τον έλεγχο του λογιστικού συστήματος όπου καλείται να ελέγξει λογιστικές καταστάσεις της τράπεζας μπορεί να ανακαλύψει την αποτελεσματική και αξιόπιστη λειτουργία του συστήματος ή την αναποτελεσματικότητα και την αναξιοπιστία του συστήματος

Στην πρώτη περίπτωση ο ορκωτός ελεγκτής θα επωφεληθεί από την ποιότητα του εσωτερικού ελέγχου και θα εξάγει συμπεράσματα σχετικά με τον έλεγχο συντομότερα και οικονομικότερα. Συνήθως η διοίκηση μιας τράπεζας επικαλείται την υψηλή ποιότητα της λογιστικής και εσωτερικής ελεγκτικής της λειτουργίας για την διαπραγμάτευση της αμοιβής του ορκωτού ελεγκτή

Σε αντίθετη περίπτωση κακής λειτουργίας των συστημάτων της τράπεζας θα χρειαστεί περισσότερος χρόνος και ο ορκωτός ελεγκτής θα λογαριάσει στην αμοιβή του το επιπλέον για το απαιτούμενο έλεγχο κόστος.

Η αντίδραση του ορκωτού ελεγκτή στην περίπτωση κακής λειτουργίας του λογιστικού συστήματος μιας τράπεζας που καλείται να ελέγξει μπορεί να φθάσει στην άρνηση του ελέγχου στα πλαίσια που καθορίζει ο νόμος σχετικά με την άρνηση εκτέλεσης ελέγχου(Π.Δ. 226/92, άρθρο 4) ή στην αδυναμία έκφρασης γνώμης⁽⁴⁰⁾.

Συνεπώς στην περίπτωση που το σύστημα εσωτερικού ελέγχου εμφανίζεται να λειτουργεί αποτελεσματικά ο ορκωτός ελεγκτής θα περιοριστεί για τον έλεγχο των λογιστικών καταστάσεων σε δειγματοληπτικούς ελέγχους των μεγεθών που παρουσιάζονται σε αυτές. Ο έλεγχος που θα διεξαχθεί από τον ορκωτό ελεγκτή θα πρέπει να διέπεται από τις γενικά παραδεκτές λογιστικές αρχές έτσι ώστε ο έλεγχος αυτός να είναι ικανοποιητικός και αποτελεσματικός

Σε αντίθετη περίπτωση θα χρειαστεί να γίνει ευρύς έλεγχος έτσι ώστε να ελεγχθούν με πολλές λεπτομέρειες όλες οι συναλλαγές και μεταβολές των επιμέρους μεγεθών και στοιχείων έτσι ώστε να διαμορφωθεί μια αντικειμενική γνώμη από τον ορκωτό

⁴⁰ Βλ. Κάντζος, 1995

ελεγκτή. Ένας όμως τόσο ευρύς έλεγχος είναι συνήθως πρακτικά αδύνατος και μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις που δικαιολογείται το οικονομικό κόστος εκτελείται

4.14 Εμπειρική ανάλυση της Ανεξαρτησίας του Εσωτερικού Ελεγκτή στον Τραπεζικό Τομέα

Έρευνα έγινε στην Αμερική για να εξετάσει την ανεξαρτησία του εσωτερικού ελεγκτή αναλύοντας την σχέση μεταξύ αμοιβών των ελεγκτών και την έκταση των απολαβών της Διοίκησης μέσω επιχορήγησης από πιστωτικές ζημιές. Επίσης εξετάστηκε αν αυτή η σχέση διαφέρει μεταξύ μεγάλων τραπεζών που οι Διοικήσεις είναι υποχρεωμένες σύμφωνα με την νομοθεσία να αξιολογούν τον εσωτερικό έλεγχο μέσω χρηματοοικονομικής αναφοράς και που οι ελεγκτές πρέπει να πιστοποιούν την αποτελεσματικότητα των εσωτερικών ελέγχων και μικρών τραπεζών που δεν υπόκεινται σε τέτοιες υποχρεώσεις. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι μη αναμενόμενες αμοιβές των ελεγκτών δεν έχουν σχέση με τις απολαβές της Διοίκησης για τις μεγάλες τράπεζες. Το αντίθετο συμβαίνει στις μικρές τράπεζες όπου απειλείται η ανεξαρτησία του εσωτερικού ελεγκτή.⁽⁴¹⁾

4.15 Οφέλη από τον Εσωτερικό Έλεγχο

Ο εσωτερικός έλεγχος έχει τα εξής θετικά αποτελέσματα:

- 1) Επιφέρει τυχόν αλλαγές που είναι αναγκαίες για να γίνουν αποτελεσματικότερες οι διαδικασίες ελέγχου που εφαρμόζονται στο να αντιμετωπίζονται η να αποφεύγονται προβλήματα και να προστατεύονται οι εργαζόμενοι από τυχόν άδικο καταλογισμό ευθυνών.
- 2) Περιορίζονται χρονοβόρες γραφειοκρατικές διαδικασίες
- 3) Μπορεί και να ανακαλύπτει έσοδα που αποκρύπτονται
- 4) Αποδεικνύει ότι τα συστήματα και οι διαδικασίες ελέγχου που εφαρμόζονται είναι ικανοποιητικά
- 5) Εντοπίζει υπέρογκα έξοδα και συμβάλλει στο να αποφεύγονται στο μέλλον
- 6) Εξακριβώνει ευκαιρίες για πιο αποτελεσματικότερη εφαρμογή των συστημάτων και διαδικασιών ελέγχου
- 7) Καταφέρνει να ανακαλύπτει σοβαρά προβλήματα πριν να τα αντιληφθούν τρίτοι

⁴¹ Βλ. Kanagaretnam-Krishnan-Lobo,2010

8) Συμβάλει στο να χρησιμοποιούνται νέες τεχνολογίες και καινοτομίες που αποδεικνύονται ιδιαίτερα χρήσιμες.

9) Δοκιμάζονται και εφαρμόζονται έξυπνες ιδέες ώστε να αποφεύγονται ακριβές, που διαρκούν μεγάλο χρονικό διάστημα και μη αποτελεσματικές διαδικασίες.

4.16 Αδυναμίες του συστήματος εσωτερικού ελέγχου

Τα βασικά χαρακτηριστικά ενός ολοκληρωμένου συστήματος εσωτερικού ελέγχου είναι να παρουσιάζει τα περιουσιακά στοιχεία της τράπεζας με αντικειμενικό τρόπο έτσι ώστε να προστατεύονται αυτά αλλά και να εξάγονται χρήσιμα οικονομικά αποτελέσματα για την ορθολογική διοίκηση της τράπεζας και την ετοιμασία των χρηματοοικονομικών καταστάσεων. Η γενικότερη επιτυχία των στόχων του εσωτερικού ελέγχου είναι συνυφασμένη με το κόστος που είναι αναγκαίο ώστε να ολοκληρωθούν οι υπηρεσίες του τμήματος εσωτερικού ελέγχου.

Για να κριθεί επιτυχής μια οποιαδήποτε διαδικασία που υιοθετείται από το Τμήμα Εσωτερικού Ελέγχου είναι αναγκαίο οι ωφέλειες που προκύπτουν από αυτήν την διαδικασία να υπερβαίνουν το κόστος της υιοθέτησης της διαδικασίας αυτής.

Στην πραγματικότητα είναι δύσκολο να μετρηθούν με ακρίβεια το κόστος και οι ωφέλειες οποιασδήποτε διαδικασίας είναι όμως απαραίτητο ακόμα και με την χρήση εκτιμήσεων να λαμβάνεται σοβαρά υπόψη από την εκάστοτε Διοίκηση της Τράπεζας στην οποιαδήποτε διαδικασία που θα επιλέξει να υπάρξει μια σχετική ισορροπία κόστους και προσδοκώμενων ωφελειών⁽⁴²⁾.

Σε πολλές περιπτώσεις οι διάφορες αρχές πάνω στις οποίες βασίζεται ένα σύστημα εσωτερικού ελέγχου μπορεί να αλλοιωθούν αλλά και να παραβιαστούν. Για παράδειγμα το να ξεχωρίσουμε τις ευθύνες, καθήκοντα και αρμοδιότητες μεταξύ των διάφορων ατόμων ή τμημάτων μπορεί να μην έχει νόημα όταν επικρατεί συμπαιγνία μεταξύ αυτών.

Ακόμη ο εσωτερικός μπορεί να αποδειχθεί άχρηστος όταν αναμειγνύεται με ανορθολογικό τρόπο το μάνατζμεντ για να καλύψει λάθη, παρατυπίες ή παραλείψεις.

Τέλος τα συστήματα ελέγχου εκτελούνται από ανθρώπους και αυτό σημαίνει ότι απροσεξίες, αβλεψίες και οδηγίες που δεν είναι κατανοητές από ανθρώπους που διεξάγουν τον εσωτερικό έλεγχο έχουν ως αποτέλεσμα την μη αποτελεσματική εκτέλεση του συστήματος εσωτερικού ελέγχου

⁴² Βλ. Νεγκάκης-Ταχυνάκης,2013

4.17 Προοπτικές για το Επάγγελμα του Εσωτερικού Ελεγκτή

Σήμερα καθώς τα πιστωτικά ιδρύματα ολοένα επεκτείνουν τις δραστηριότητες τους παγκοσμίως γενικότερα αλλάζει ο τρόπος λειτουργίας των πιστωτικών οργανισμών και του ελέγχου των δραστηριοτήτων τους. Καθώς το τραπεζικό περιβάλλον συνεχώς μεταβάλλεται η λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου είναι πολύ σημαντική για την Διοίκηση της κάθε τράπεζας, την Ελεγκτική Επιτροπή, το Διοικητικό Συμβούλιο τους εξωτερικούς ελεγκτές αλλά και γενικότερα τους μετόχους του κάθε πιστωτικού ιδρύματος

Το επάγγελμα του εσωτερικού ελεγκτή έχει σημαντικές προοπτικές καθώς ο εσωτερικός ελεγκτής παίζει σημαντικό ρόλο στην ομαλή λειτουργία του πιστωτικού οργανισμού στον να εντοπίζονται εγκαίρως ατασθαλίες και κίνδυνοι που πιθανότητα να θέσουν σε κίνδυνο τα περιουσιακά στοιχεία του τραπεζικού οργανισμού⁽⁴³⁾

4.18 Εσωτερικός Έλεγχος-Παράδειγμα Ιταλικές εταιρείες

Το άρθρο με τον παραπάνω τίτλο αναλύει την υιοθέτηση και τα χαρακτηριστικά των τμημάτων εσωτερικού ελέγχου στις ιταλικές εταιρείες μετά τις πρόσφατες αλλαγές στο οικονομικό και πολιτικό περιβάλλον εξαιτίας των χρηματοοικονομικών σκανδάλων που εμφανίσθηκαν στην Ιταλία και σε άλλες χώρες. Η δομή της έρευνας εμπλουτίστηκε με νέα θεωρία δημιουργώντας το μοντέλο της αντίληψης.

Η έρευνα αποτελείται από δυο μέρη. Στο πρώτο μέρος έγινε σε βάθος μελέτη του θέματος που υποστηρίζει η έρευνα και δεύτερον έγινε εκτεταμένη έρευνα σε 364 ιταλικές εταιρείες με βαθμό ανταπόκρισης 63%. Το άρθρο τονίζει την εξάπλωση των δομών εσωτερικού ελέγχου ανάμεσα στις ιταλικές εταιρείες.

Η συλλογή δεδομένων έδειξε αυξημένη προσοχή στις δραστηριότητες του εσωτερικού ελέγχου, τους πόρους και τις ικανότητες που πρέπει να διαθέτουν τα τμήματα εσωτερικού ελέγχου⁽⁴⁴⁾

⁴³ Βλ. Ramamourti,2003

⁴⁴ Βλ. Marika Arena-Giovanni Azzone,2007

4.19 Η Λειτουργία του Εσωτερικού Ελέγχου στις τράπεζες

Σύμφωνα με τον υπεύθυνο εξωτερικού ελέγχου της ελεγκτικής εταιρείας KPMG ο επικεφαλής του εσωτερικού ελέγχου ενός πιστωτικού ιδρύματος θα πρέπει να είναι απόλυτα υπεύθυνος για την ποιότητα του προσωπικού στο τμήμα εσωτερικού ελέγχου, να ασχολείται με την συνεχή εκπαίδευση του προσωπικού του εσωτερικού ελέγχου, να χειρίζεται εξωτερικές πηγές με αντικειμενικότητα και ανεξαρτησία, να φροντίζει οι εσωτερικές ελεγκτές της τράπεζας να μην παρέχουν συμβουλευτικές υπηρεσίες σε λειτουργίες της τράπεζας που έχουν ήδη ελέγξει, να συμβουλεύει το Διοικητικό Συμβούλιο για απόκλιση απόψεων μεταξύ των ανώτατων στελεχών της τράπεζας και της λειτουργίας του τμήματος διαχείρισης κινδύνων για κινδύνους που πρέπει να αντιμετωπιστούν⁽⁴⁵⁾

4.20 Παραδείγματα Εσωτερικού Ελέγχου Ελληνικών Τραπεζών

4.20.1 Εμπορική Τράπεζα

Στην Εμπορική Τράπεζα διεξάγεται εσωτερικός έλεγχος με σκοπό την προστασία των περιουσιακών στοιχείων της τράπεζας και την διασφάλιση των συμφερόντων των μετόχων και αυτός περιλαμβάνει ελεγκτικούς μηχανισμούς και διαδικασίες που εξασφαλίζουν τον αποτελεσματικό έλεγχο των δραστηριοτήτων της τράπεζας και την ασφαλή λειτουργία της σύμφωνα με το προβλεπόμενο ασφάλειας ελέγχου πλαίσιο της Διοίκησης.

Οι μέθοδοι ελέγχου που χρησιμοποιούνται βασίζονται στην αξιολόγηση κινδύνων και με την χρήση εξειδικευμένου μηχανογραφικού προγράμματος διαχείρισης έργων εσωτερικού ελέγχου επιτυγχάνεται ολοκληρωμένα η οργάνωση, εκτέλεση, αξιολόγηση της ελεγκτικής διαδικασίας αλλά και η αποτελεσματική εξαγωγή αναφορών για Διοικητική Πληροφόρηση σε επίπεδο Ομίλου. Οι έλεγχοι διεξάγονται στα Καταστήματα, στις Κεντρικές Υπηρεσίες αλλά και στις θυγατρικές Εταιρείες.

Για τα αποτελέσματα των ελέγχων και την επίτευξη των στόχων του συστήματος εσωτερικού ελέγχου ενημερώνεται η Διοίκηση και η Ελεγκτική Επιτροπή του

Διοικητικού Συμβουλίου της Τράπεζας.

Ακόμη συχνά υποβάλλονται προτάσεις που έχουν σκοπό να βελτιώσουν περισσότερο ολόκληρη την διαδικασία του εσωτερικού ελέγχου

⁴⁵ Βλ. KPMG, July 2012

Στην Εμπορική Τράπεζα υπάρχουν 101 τοπικοί έλεγχοι με ημερήσια, εβδομαδιαία, μηνιαία και τριμηνιαία συχνότητα.

Υπάρχουν λειτουργοί που ασχολούνται με την εφαρμογή των ελέγχων της Τράπεζας. Πραγματοποιούνται σε τακτά χρονικά διαστήματα σεμινάρια με σκοπό την επίλυση θεμάτων που προκύπτουν κατά την διεξαγωγή ελέγχων και της γενικότερης πολιτικής του διαρκούς ελέγχου στο εσωτερικό της Τράπεζας. Από το 2009 πραγματοποιείται διαρκής έλεγχος στις θυγατρικές της Εμπορικής Τράπεζας σε Αλβανία, Κύπρο, Ρουμανία και Βουλγαρία μέσω μιας εφαρμογής που ονομάζεται << SCOPE.>>

Οι κύριες δραστηριότητες του Τομέα Ελέγχου Ασφάλειας της Διεύθυνσης Διαρκούς Ελέγχου και Λειτουργικού κινδύνου κατά το 2009 ήταν η επιτυχής προσαρμογή και επισημοποίηση εξειδικευμένων πολιτικών ασφαλείας πληροφοριακών συστημάτων της Credit Agricole, ο καθορισμός των ιδιόκτητων πληροφοριακών συστημάτων και εφαρμογών, η διαβάθμιση εγγράφων, εφαρμογών και συστημάτων.

Ακόμη, πραγματοποιήθηκε η νομική συμμόρφωση των συμβάσεων μεταφοράς χρημάτων με τους όρους και τις απαιτήσεις των συμβάσεων σημαντικών υπηρεσιών σύμφωνα με τις πράξεις των ρυθμιστικών αρχών.

Επιπλέον, συνεχώς πραγματοποιείται η αξιολόγηση και η εισήγηση μέτρων αποτροπής και βελτίωσης για συμβάντα ασφαλείας και η υποβολή όλων των απαιτούμενων αναφορών και δεικτών ασφαλείας που έχουν σχέση με ουσιώδεις υπηρεσίες του Ομίλου Agricole. Πολιτική της Τράπεζας είναι να πραγματοποιείται συνεδρίαση τριών Επιτροπών Ασφάλειας ώστε να παρουσιάζονται στην Διοίκηση όλα τα σημαντικά θέματα που αφορούν την ασφάλεια.

Όλες οι παραπάνω ενέργειες συμβάλλουν στην ασφαλέστερη και παραγωγικότερη εκτέλεση των τραπεζικών εργασιών αλλά και στην περαιτέρω βελτίωση του πλαισίου ασφαλείας της Τράπεζας και του Ομίλου.

Ο τομέας Ελέγχου Ασφάλειας της Διεύθυνσης Διαρκούς Ελέγχου και Λειτουργικού Κινδύνου ασχολείται με την περαιτέρω βελτίωση του τομέα ασφαλείας του Ομίλου, την εφαρμογή συγκεκριμένης μεθοδολογίας αλλά και αξιολόγησης κινδύνων που σχετίζονται με τα πληροφοριακά συστήματα.

Ακόμη θεσπίζει δικλείδες ασφαλείας για πληροφορίες υψηλής σημασίας και συνεχώς πραγματοποιεί συναντήσεις με το προσωπικό της τράπεζας για να το ενημερώνει για θέματα ασφαλείας⁽⁴⁶⁾. Σημειώνουμε ότι μετά την εξαγορά της Τράπεζας από τον

⁴⁶ www.emboriki.gr

όμιλο της ALPHA BANK έχουν ξεκινήσει ήδη οι διαδικασίες εναρμονίσεις των δύο υπηρεσιών εσωτερικών ελέγχων .

4.20.2. Alpha Bank

Με σκοπό την προστασία των περιουσιακών στοιχείων της Τράπεζας και την διασφάλιση των συμφερόντων των πελατών και των μετόχων λειτουργεί Σύστημα Εσωτερικού Ελέγχου το οποίο περιλαμβάνει ένα σύνολο ελεγκτικών μηχανισμών και διαδικασιών που καλύπτουν κάθε δραστηριότητα της Τράπεζας και συντελούν στην αποτελεσματική και ασφαλή λειτουργία της.

Μέσω του Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου επιτυγχάνεται:

- 1) Να εφαρμόζεται με ακρίβεια η στρατηγική που έχει συμφωνηθεί από την εκάστοτε Διοίκηση με βάση τους διαθέσιμους πόρους.
- 2) Να αναγνωρίζονται και να αντιμετωπίζονται εγκαίρως κάθε είδους κίνδυνοι.
- 3) Να διασφαλίζεται η πληρότητα και η αξιοπιστία των στοιχείων και των πληροφοριών που απαιτούνται για τον ακριβή και έγκαιρο προσδιορισμό της χρηματοοικονομικής κατάστασης της Τράπεζας και την παραγωγή αξιόπιστων οικονομικών καταστάσεων.
- 4) Να επικρατεί συμμόρφωση με το κανονιστικό πλαίσιο, τους εσωτερικούς κανονισμούς και τους κανόνες δεοντολογίας.
- 5) Να προλαμβάνονται και να αποφεύγονται λανθασμένες ενέργειες που θα μπορούσαν να βάλουν σε κίνδυνο την φήμη και τα συμφέροντα των πελατών, των μετόχων και των συναλλασσομένων με αυτήν
- 6) Να λειτουργούν αποτελεσματικά τα συστήματα πληροφορικής για την υποστήριξη της στρατηγικής και την ασφαλή διακίνηση, επεξεργασία και αποθήκευση των πληροφοριών.

Με μεθόδους ελέγχου οι οποίες βασίζονται στην αξιολόγηση των κινδύνων και με την χρήση εξειδικευμένου μηχανογραφικού προγράμματος διαχειρίσεως έργων εσωτερικού ελέγχου καλύπτεται ολοκληρωμένα η οργάνωση, η εκτέλεση και η αξιολόγηση της ελεγκτικής διαδικασίας καθώς και η παραγωγή αναφορών για πληροφόρηση της Διοικήσεως σε επίπεδο Ομίλου.

Σε ότι αφορά τις δραστηριότητες της Τράπεζας στο εξωτερικό λειτουργεί Μονάδα Εσωτερικού Ελέγχου που εφαρμόζει κοινή ελεγκτική μεθοδολογία με εκείνη της Ελλάδος. Κατά την διάρκεια του 2011 οι αρμόδιες Μονάδες Εσωτερικού Ελέγχου διεξήγαγαν ελέγχους τόσο στα Καταστήματα όσο και στις Κεντρικές Υπηρεσίες της

Τράπεζας και των Εταιριών του Ομίλου. Για τα αποτελέσματα των ελέγχων και την επίτευξη των στόχων του Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου ενημερώθηκε η Διοίκηση και η Ελεγκτική Επιτροπή του Διοικητικού Συμβουλίου της Τράπεζας.

Ακόμη, κατά το 2011 υλοποιήθηκαν προτάσεις οι οποίες είχαν σκοπό στην καλύτερη βελτίωση του Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου ⁽⁴⁷⁾

4.20.3 Εθνική Τράπεζα

Ο Εσωτερικός Έλεγχος-Επιθεώρηση της Τράπεζας και του Ομίλου ως ανεξάρτητη μονάδα εποπτεύει την εφαρμογή των θεσπισμένων πολιτικών, κανονισμών και διαδικασιών. Παράλληλα αποτελεί το κεντρικό συντονιστικό όργανο που καθοδηγεί και εποπτεύει τις Μονάδες Εσωτερικού Ελέγχου των θυγατρικών ώστε να διενεργούνται οι έλεγχοι που είναι απαραίτητοι για την κάλυψη περιοχών υψηλού κινδύνου σε επίπεδο Ομίλου(risk based approach).

Η λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου προσθέτει αξία στον Οργανισμό με τους εξής τρόπους:

- 1) Συμβάλλοντας στην διαρκή και συστηματική αξιολόγηση της διαχείρισης των αναλαμβανόμενων κινδύνων όπως και των διαδικασιών εσωτερικού ελέγχου του Ομίλου
 - 2) Προτείνοντας μέτρα για την βελτίωση της αποδοτικότητας και αποτελεσματικότητας του και
 - 3) Παρακολουθώντας την υλοποίηση των απαιτούμενων διορθωτικών ενεργειών
- Εξαιτίας της οικονομικής κρίσης της χώρας μας αλλά και άλλων κρίσεων που συναντά ο Όμιλος της Εθνικής Τράπεζας έχει αυξηθεί η εγρήγορση και έχουν προσαρμοστεί κατάλληλα οι ελεγκτικές και συμβουλευτικές δραστηριότητες ώστε να συμβάλλουν αποτελεσματικά στην πραγματοποίηση των στόχων της στρατηγικής της Διοίκησης για την αντιμετώπιση των συνεπειών της κρίσης.⁽⁴⁸⁾

Κατά το 2011 υλοποιήθηκαν με συνέπεια τα εγκεκριμένα από την Επιτροπή Ελέγχου ελεγκτικά προγράμματα παράλληλα με την διενέργεια εξαιτίας έκτακτων επειγόντων αναγκών αρκετών μη προγραμματισμένων έργων.

Συγκεκριμένα κατά την διάρκεια του 2011

- 1) Απασχολήθηκαν σημαντικοί πόροι σε ελέγχους στην Εθνική ΑΕΕΓΑ με ουσιαστικά αποτελέσματα

⁴⁷ www.alpha.gr

⁴⁸ www.nbg.gr

- 2) Συνεχίστηκε η αξιοποίηση και η επιπλέον ανάπτυξη με ίδιους τρόπους της ειδικής εφαρμογής πρόληψης και εντοπισμού περιστατικών απάτης (ASIST-anti-Fraud) με αξιολογικά αποτελέσματα στον περιορισμό των ποσών κάθε μορφής απατών εξαιτίας του έγκαιρου εντοπισμού τους και της λήψης των κατάλληλων μέτρων.
- 3) επικαιροποιήθηκαν οι Κατευθυντήριες Ελεγκτικές οδηγίες και πολιτικές του Ομίλου ώστε να ανταποκρίνονται στις τελευταίες εξελίξεις σύμφωνα με τα διεθνή ελεγκτικά πρότυπα
- 4) Ολοκληρώθηκε το έργο σύγκλισης των μεθοδολογιών Εσωτερικής Επιθεώρησης και Διαχείρισης Λειτουργικών Κινδύνων έτσι ώστε να υπάρχει ενιαίος τρόπος αναγνώρισης κινδύνων
- 5) Αυτοσχεδιάστηκαν οι μέθοδοι και οι διαδικασίες ελέγχου των καταστημάτων εσωτερικού που οδηγούν σε μείωση του ελεγκτικού χρόνου με την διατήρηση ταυτόχρονα του απαιτούμενου επιπέδου ποιότητας.
- 6) Πολυμελής ομάδα στελεχών συμμετείχε στο κρίσιμης σημασίας έργο αξιολόγησης της πληρότητας φακέλων πιστοδοτήσεων που ολοκληρώθηκε κατά τον καλύτερο δυνατό τρόπο
- 7) Συνεχίστηκε η ανάπτυξη συνεργιών με τον εξωτερικό ελεγκτή κυρίως σε θέματα επάρκειας των διαδικασιών σχηματισμού προβλέψεων.

Με σκοπό την διασφάλιση της καλής φήμης και αξιοπιστίας της Τράπεζας και των εταιριών του Ομίλου απέναντι στους μετόχους, τους επόπτες και άλλες ανεξάρτητες αρχές η Τράπεζα φροντίζει σε επίπεδο Ομίλου για την διαρκή ενίσχυση και ενδυνάμωση του Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου (Σ.Ε.Ε.) Το Σ.Ε.Ε. αποτελεί το σύνολο των ελεγκτικών μηχανισμών και διαδικασιών που καλύπτουν σε συνεχή βάση κάθε δραστηριότητα και συντελεί στην αποτελεσματική και ασφαλή λειτουργία της Τράπεζας και του Ομίλου.

Το Σ.Ε.Ε. της τράπεζας έχει ως σκοπό την διασφάλιση των ακόλουθων στόχων:

- 1) Την συνεχή υλοποίηση της επιχειρησιακής στρατηγικής του Ομίλου αποτελεσματική χρήση των διαθέσιμων πόρων
- 2) Την αναγνώριση και αντιμετώπιση όλων των ειδών κινδύνων που αναλαμβάνονται συμπεριλαμβανομένου και του λειτουργικού κινδύνου
- 3) Την διασφάλιση της πληρότητας και αξιοπιστίας των στοιχείων και των πληροφοριών που απαιτούνται για τον ακριβή και έγκαιρο προσδιορισμό της χρηματοοικονομικής κατάστασης του Ομίλου και την παραγωγή αξιόπιστων οικονομικών καταστάσεων που υποβάλλονται σε ελληνικές και διεθνείς αρχές

4) Την συμμόρφωση τόσο με εσωτερικές αρχές, διαδικασίες και κώδικας δεοντολογίας όσο και με εξωτερικούς κανονισμούς συμπεριλαμβανομένης της εθνικής και ευρωπαϊκής νομοθεσίας καθώς και άλλων διεθνών οδηγιών όπως ο Ν.3016/2002

5) Την υιοθέτηση διεθνών βέλτιστων πρακτικών και αρχών εταιρικής διακυβέρνησης

6) Την πρόληψη και την αποφυγή λανθασμένων ενεργειών και πρακτικών που θα μπορούσαν να θέσουν σε κίνδυνο τη φήμη και τα συμφέροντα της Τράπεζας, των μετόχων και των συναλλασσομένων με αυτή. ⁽⁴⁹⁾

4.20.4 Eurobank

Στην Eurobank ο εσωτερικός έλεγχος πραγματοποιείται τόσο από ανεξάρτητη μονάδα της Τράπεζας όσο και από ανεξάρτητη ελεγκτική εταιρεία του μητρικού ομίλου.

Κύριος ρόλος του Τομέα Εσωτερικού Ελέγχου είναι η παροχή υποστήριξης στο Διοικητικό Συμβούλιο και την Επιτροπή Ελέγχου της Τράπεζας αναφορικά με το Σύστημα Εσωτερικού Ελέγχου μέσω της παροχής ανεξάρτητων και συστηματικών αξιολογήσεων της επάρκειας, αποτελεσματικότητας και αποδοτικότητας όλων των επιμέρους μηχανισμών εσωτερικού ελέγχου που διέπουν την λειτουργία της τράπεζας και των θυγατρικών εταιριών. Ο Τομέας Εσωτερικού Ελέγχου οργανωτικά αναφέρεται απευθείας στην Επιτροπή Ελέγχου, ενδυναμώνοντας κατά αυτόν τον τρόπο την λειτουργία του και κατοχυρώνοντας την ανεξαρτησία και το κύρος του.

Ο κύριος ρόλος της Επιτροπής Ελέγχου, η οποία συνεδριάζει τουλάχιστον τέσσερις φορές κάθε χρόνο είναι στο να επιτύχει το Διοικητικό Συμβούλιο στην αποτελεσματική εκτέλεση των αρμοδιοτήτων του που επιτυγχάνεται με την:

1) Επισκόπηση των χρηματοοικονομικών πληροφοριών οι οποίες θα παρουσιαστούν στους μετόχους

2) Εποπτεία της διαδικασίας ελέγχου.

3) Επιβεβαίωση της αποτελεσματικής αποδοτικότητας του πλαισίου εσωτερικού ελέγχου το οποίο έχει διαμορφωθεί από την Διοίκηση και το Διοικητικό Συμβούλιο.

Για να γίνει δυνατό να διασφαλιστεί η υιοθέτηση κοινών ελεγκτικών προτύπων από τις θυγατρικές του εξωτερικού, συστάθηκε το 2006 εντός του τομέα Εσωτερικού

⁴⁹ www.nbg.gr

Ελέγχου της τράπεζας εξειδικευμένη διεύθυνση παρακολούθησης και υποστήριξης των τμημάτων Εσωτερικού Ελέγχου των θυγατρικών εξωτερικού ⁽⁵⁰⁾

Η Γενική Διεύθυνση Εσωτερικού ελέγχου(ΓΔΕΕ) Ομίλου απαρτίζεται από την Διεύθυνση Εσωτερικού Ελέγχου(Internal Audit Division), την Διεύθυνση Αντιμετώπισης και Ανίχνευσης της Απάτης(Fraud Prevention and Detection Division), την Μονάδα Επιθεώρησης,(Inspection Unit) και την Διεύθυνση Διεθνούς Ελέγχου(International Audit Division) Η ΓΔΕΕ στελεχώνεται από προσωπικό πλήρους και αποκλειστικής απασχόλησης για την διενέργεια Εσωτερικού Ελέγχου είναι υπεύθυνη για την Τράπεζα και το σύνολο των θυγατρικών της.

Προκειμένου να διαφυλαχτεί η ανεξαρτησία της η ΓΔΕΕ αναφέρεται απευθείας στην Επιτροπή Ελέγχου που είναι ανεξάρτητη από μονάδες της Τράπεζας που επιχειρησιακές αρμοδιότητες ενώ για τα διοικητικά θέματα αναφέρεται στον Διευθύνοντα Σύμβουλο. Το Διοικητικό Συμβούλιο έχει αναθέσει την ευθύνη για την παρακολούθηση της δραστηριότητας της ΓΔΕΕ στην Επιτροπή Ελέγχου της Τράπεζας. Ο Γενικός Διευθυντής Εσωτερικού Ελέγχου διορίζεται από την Επιτροπή Ελέγχου από την οποία αξιολογείται.

Η μεθοδολογία ελέγχου που εφαρμόζει η ΓΔΕΕ είναι βασισμένη στην αξιολόγηση κινδύνων(risk based) και εξετάζει την ύπαρξη και την επάρκεια των μηχανισμών ελέγχου που απαιτούνται για την κάλυψη των αντίστοιχων κινδύνων. Οι βασικές αρμοδιότητες της ΓΔΕΕ είναι οι εξής:

- 1) Να παρέχει εύλογη διασφάλιση με την μορφή ανεξάρτητης γνώμης ως προς την επάρκεια και την αποτελεσματικότητα του εσωτερικού ελέγχου της Τράπεζας και των θυγατρικών της. Προκειμένου να διαμορφώσει γνώμη η ΓΔΕΕ διενεργεί ελέγχους με βάση ένα ετήσιο πρόγραμμα ελέγχων. Η συχνότητα των ελέγχων εξαρτάται από το επίπεδο κινδύνου σε κάθε επιχειρηματική μονάδα της Τράπεζας και των θυγατρικών της
- 2) Να βοηθά και να παρέχει συμβουλές στην Διοίκηση για την πρόληψη της απάτης και της υπεξαίρεσης, τις αντιδεολογικές πρακτικές και να αναλαμβάνει ειδικά έργα όπου απαιτείται.
- 3) Να βοηθά την Διοίκηση στην ενίσχυση του συστήματος εσωτερικού ελέγχου μέσα από την διατύπωση συστάσεων για την αντιμετώπιση αδυναμιών και την βελτίωση των υφιστάμενων πολιτικών και διαδικασιών.

⁵⁰ www.eurobank.gr

4) Να παρακολουθεί συστηματικά και να διασφαλίζει ότι λαμβάνονται τα αναγκαία μέτρα για την υλοποίηση των συστάσεων του ελέγχου μέσα στις ημερομηνίες που έχουν συμφωνηθεί

Ο Όμιλος έχει θεσπίσει ένα σύστημα εσωτερικού ελέγχου που βασίζεται σε βέλτιστες διεθνείς πρακτικές και έχει σχεδιαστεί για να παρέχει στην διασφάλιση και επίτευξη στόχων στις παρακάτω κατηγορίες:

α) την αποδοτικότητα και αποτελεσματικότητα των εργασιών

β) την αξιοπιστία και την πληρότητα των οικονομικών καταστάσεων αλλά και των καταστάσεων διοικητικής πληροφόρησης

γ) την συμμόρφωση με το ισχύον νομικό και κανονιστικό πλαίσιο

Οι βασικές αρχές στις οποίες στηρίζεται το σύστημα εσωτερικού ελέγχου περιγράφονται παρακάτω:

Περιβάλλον Ελέγχου: Το περιβάλλον ελέγχου αποτελεί το θεμέλιο για όλα τα επιμέρους στοιχεία του συστήματος εσωτερικού ελέγχου, παρέχει πειθαρχία και συνοχή και ενδυναμώνει την συνείδηση του ελέγχου από τους εργαζομένους. Η ακεραιότητα και οι υψηλές ηθικές αξίες που εκπορεύονται από την φιλοσοφία διοίκησης, τον τρόπο λειτουργίας καθώς και τις κατάλληλες προσλήψεις και πολιτικές κατάρτισης διασφαλίζουν την ικανότητα του προσωπικού του Ομίλου.

Η οργανωτική δομή του Ομίλου είναι κατάλληλη για το μέγεθος και την πολυπλοκότητα του Οργανισμού παρέχοντας σαφώς καθορισμένες αρμοδιότητες και ξεκάθαρες γραμμές διοίκησης

Διαχείριση Κινδύνων: Ο Όμιλος αναγνωρίζει ότι η ανάλυση κινδύνων αποτελεί αναπόσπαστο μέρος των δραστηριοτήτων του. Το γεγονός αυτό οδήγησε την Διοίκηση στην καθιέρωση μηχανισμών για τον εντοπισμό αυτών των κινδύνων και την αξιολόγηση των πιθανών επιπτώσεων τους στην πραγματοποίηση των στόχων του Ομίλου.

Με βάση ότι οι συνθήκες στην οικονομία, την βιομηχανία το κανονιστικό και λειτουργικό πλαίσιο θα συνεχίσουν να αλλάζουν, οι μηχανισμοί διαχείρισης κινδύνου θα πρέπει να καθορίζονται και να εξελίσσονται με τέτοιο τρόπο που να επιτρέπει τον εντοπισμό και την αντιμετώπιση των ιδιαίτερων και των νέων κινδύνων που συνδέονται με τις αλλαγές αυτές.

Ελεγκτικοί Μηχανισμοί: Οι μηχανισμοί του συστήματος εσωτερικού ελέγχου αποτυπώνονται στις πολιτικές και τις λεπτομερείς διαδικασίες που έχουν σχεδιαστεί με γνώμονα να διασφαλίζεται ότι οι εργασίες εκτελούνται με ασφάλεια και όλες οι συναλλαγές καταγράφονται με ακρίβεια σύμφωνα με τις κατευθυντήριες οδηγίες και τους κανονισμούς που έχει ορίσει η Διοίκηση. Οι μηχανισμοί αυτοί καλύπτουν το σύνολο των οργανωτικών και επιχειρηματικών δραστηριοτήτων σε όλα τα διοικητικά επίπεδα και τις λειτουργίες.

Ένα από τα κύρια μέτρα σε επίπεδο οργάνωσης που εξασφαλίζει την αποτελεσματικότητα του ελέγχου του Ομίλου είναι διαχωρισμός των καθηκόντων, η διοικητική και η ελεγκτική

Πληροφόρηση και Επικοινωνία: Οι πληροφορίες πρέπει να μεταφέρονται σε μορφή και χρόνο τέτοιο ώστε να επιτρέπουν στους εργαζόμενους να ασκούν τα καθήκοντα τους. Ο Όμιλος έχει δημιουργήσει αποτελεσματικά κανάλια επικοινωνίας ώστε να εξασφαλίζεται ότι οι πληροφορίες μεταφέρονται προς όλες τις κατευθύνσεις μέσα στους κόλπους του οργανισμού. Υπάρχουν οι σχετικοί μηχανισμοί για να λαμβάνουν την κατάλληλη εξωτερική πληροφόρηση ώστε να επικοινωνούν αποτελεσματικά με όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη που αφορούν τις δραστηριότητες της Τράπεζας όπως είναι οι εποπτικές αρχές, οι μέτοχοι και οι πελάτες

Παρακολούθηση και έλεγχος : Ο Όμιλος έχει θεσπίσει μηχανισμούς για τον διαρκή έλεγχο των δραστηριοτήτων στο πλαίσιο των συνηθισμένων εργασιών που εκτελούνται. Αυτοί περιλαμβάνουν τακτικές και εποπτικές δραστηριότητες καθώς και άλλες ενέργειες που εκτελεί κατά την άσκηση των καθηκόντων τους οι οποίες αξιολογούν την απόδοση των συστημάτων του εσωτερικού ελέγχου.

Επίσης, διεξάγονται ανεξάρτητες αξιολογήσεις του συστήματος εσωτερικού ελέγχου από την Γενική Διεύθυνση Εσωτερικού Ελέγχου, το πεδίο εφαρμογής και η συχνότητα τους εξαρτώνται κυρίως από την αξιολόγηση των κινδύνων και την αποτελεσματικότητα των εφαρμοζόμενων διαδικασιών ελέγχου.

Τυχόν ελλείψεις του συστήματος εσωτερικού ελέγχου επισημαίνονται μέσω της ιεραρχίας και τα σοβαρά θέματα αναφέρονται στην Διοίκηση, την Επιτροπή Ελέγχου και το Διοικητικό Συμβούλιο. ⁽⁵¹⁾

⁵¹ www.eurobank.gr

4.20.5 Τράπεζα Πειραιώς

Ο Όμιλος Πειραιώς παρακολουθεί συνεχώς την επάρκεια και την αποτελεσματικότητα του εσωτερικού ελέγχου που διαθέτει και προβαίνει όποτε είναι αναγκαίο για να κάνει τις απαραίτητες διαρθρωτικές ενέργειες προκειμένου να αντιμετωπιστεί άμεσα και να μειωθεί ο λειτουργικός κίνδυνος.

Την ίδια στιγμή ο Όμιλος διαθέτει τους απαραίτητους μηχανισμούς για να μπορεί να ελέγχει αποτελεσματικά τα υποκαταστήματα της αλλά και να μπορεί να εξασφαλίζει διαρκώς την συμμόρφωση αυτών που πραγματοποιούν συναλλαγές με τον Όμιλο Πειραιώς σχετικά με τις αρχές και τους στόχους του εσωτερικού ελέγχου.

Η Τράπεζα Πειραιώς από την σύσταση της έδωσε ιδιαίτερη σημασία στην ανάπτυξη και την συνεχή αναβάθμιση του εσωτερικού της ελέγχου σε επίπεδο κάθε καταστήματος αλλά και του συνολικού αριθμού καταστημάτων.

Αυτό επιτεύχθηκε με την δημιουργία ελεγκτικών μηχανισμών και διαδικασιών που ελέγχουν σε συστηματική βάση όλες τις δραστηριότητες και συναλλαγές του Ομίλου και έτσι εξασφαλίζεται η αποτελεσματικότητα του εσωτερικού ελέγχου.

Σήμερα η Τράπεζα Πειραιώς έχει θεσπίσει ένα ισχυρό σύστημα εσωτερικού ελέγχου για να προστατέψει τα δικά της περιουσιακά στοιχεία και των πελατών της αλλά και να διασφαλίσει τα συμφέροντα των μετόχων της.

Τα μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου έχουν την τελική ευθύνη για την διατήρηση του συστήματος εσωτερικού ελέγχου αλλά και για την εξασφάλιση της επαρκούς και αποτελεσματικής εφαρμογής του.

Το σύστημα εσωτερικού ελέγχου σκοπό έχει να αντιμετωπίσει τους κινδύνους που απειλούν άμεσα την Τράπεζα και όχι απαραίτητα την εξάλειψη τους.

Το Σύστημα Εσωτερικού Ελέγχου της τράπεζας σύμφωνα με το ισχύον θεσμικό πλαίσιο υποστηρίζεται από ολοκληρωμένο σύστημα Διοικητικής Πληροφόρησης (MIS-Management Information System) και Επικοινωνίας καθώς και από τους απαραίτητους ελεγκτικούς μηχανισμούς που αλληλοσυμπληρώνονται και αποτελούν ολοκληρωμένο σύστημα ελέγχου τόσο της οργανωτικής δομής και των δραστηριοτήτων της Τράπεζας όσο και του κανονισμού.

Οι υπεύθυνοι για την τήρηση του Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου είναι ο Εσωτερικός Ελεγκτής, η Επιτροπή Ελέγχου, και η Υπηρεσία Εσωτερικού Ελέγχου.

Τα μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου αξιολογούν την επάρκεια και την αποτελεσματικότητα του Συστήματος κάθε χρόνο και χαράζουν την στρατηγική για την βελτίωση του με βάση σχετική έκθεση που τους υποβάλλει η Διοίκηση της Τράπεζας και από τις παρατηρήσεις της Επιτροπής Ελέγχου.

Η αξιολόγηση της επάρκειας του συστήματος σε επίπεδο Τράπεζας και επίπεδο Ομίλου ανατίθεται περιοδικά και τουλάχιστο κάθε τρία χρόνια ύστερα από εισήγηση της Επιτροπής Ελέγχου σε τρίτους πλήν των τακτικών ορκωτούς ελεγκτές λογιστές.

Η σχετική έκθεση αξιολόγησης γνωστοποιείται στην Τράπεζα της Ελλάδος μέσα στο πρώτο εξάμηνο της χρονιάς μετά από την λήξη της τριετίας⁽⁵²⁾

⁵² www.piraeusbank.gr

Κεφάλαιο 5: Διαχείριση Κινδύνων του Χρηματοπιστωτικού Τομέα

5.1 Εισαγωγή

Τα πιστωτικά ιδρύματα καθώς δραστηριοποιούνται ελεύθερα στην παγκόσμια οικονομία, διακινούν καθημερινά μεγάλης αξίας κεφάλαια και διαμορφώνουν αγορές που να προσφέρουν νέα χρηματοοικονομικά προϊόντα είναι εκτεθειμένα σε πολλούς κινδύνους.

Οι κίνδυνοι αυτοί τείνουν να είναι περισσότεροι έντονοι στον χώρο που δραστηριοποιούνται οι τράπεζες επειδή υπάρχει το φαινόμενο της παγκοσμιοποίησης, της έντονης διεθνοποίησης των οικονομικών συναλλαγών, αλλά και η τάση της κερδοσκοπίας από την εκμετάλλευση ευκαιριών στις παγκόσμιες αγορές χρήματος και κεφαλαίου.

Έτσι σήμερα όσο ποτέ άλλοτε η Διοίκηση της κάθε τράπεζας οφείλει να λαμβάνει σοβαρά υπόψη τους κινδύνους αυτούς, να μπορεί να εκτιμά την πιθανότητα ζημιών που μπορεί να προέλθουν από τους κινδύνους αυτούς, να μετρά το μέγεθος τους, να λαμβάνει συγκεκριμένα μέτρα για την αποφυγή ή εξαφάνιση τους αλλά και να μπορεί να διενεργεί προβλέψεις σχετικά με τα καθαρά περιουσιακά στοιχεία.

Ο προσδιορισμός των κινδύνων προέρχεται από τον συνεχή μετασχηματισμό των χρηματικών κεφαλαίων μέσα από τις διάφορες δραστηριότητες που πραγματοποιεί το κάθε πιστωτικό ίδρυμα και των επενδύσεων του. Τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα αντιμετωπίζουν την πιθανότητα ζημιών από τους διάφορους κινδύνους εξαιτίας των διάφορων σχέσεων με τους πελάτες αλλά και εξαιτίας των συναλλαγών που πραγματοποιούν στις διεθνείς αγορές χρήματος και κεφαλαίου.

Η διάγνωση της μορφής κάθε κινδύνου, η εκτίμηση του μεγέθους της κάθε πιθανής ζημιάς που μπορεί να προέλθει από τους κινδύνους αλλά και η ανάπτυξη συγκεκριμένων μηχανισμών εξουδετέρωσης ή αντιστάθμισης αποτελεί μέρος απασχόλησης συγκεκριμένου τομέα των τραπεζών που ονομάζεται τομέας διαχείρισης κινδύνων(risk management)

Οι βασικές μορφές κινδύνων που αντιμετωπίζουν οι τράπεζες είναι οι ακόλουθες⁽⁵³⁾

- 1) Ο κίνδυνος ρευστότητας, 2) Ο κίνδυνος αγοράς που εμπεριέχει τον συναλλαγματικό κίνδυνο και τον κίνδυνο επιτοκίων, 3) Ο πιστωτικός κίνδυνος,
- 4) Ο λειτουργικός κίνδυνος και 5) Ο κίνδυνος χώρας

⁵³ Βλ. Σαπουντζόγλου-Πεντότης,2004

5.2 Ο κίνδυνος και η συνολική δομή των τραπεζών

Από έρευνα (⁵⁴)στην Ιταλία βρέθηκε ότι οι διαφορετικές πηγές κινδύνου είναι αυτές που καθορίζουν την συνολική δομή των τραπεζών όταν αυτές επεκτείνονται σε ξένες αγορές. Η συνολική δομή των θυγατρικών τραπεζών ωφελείται από μεγαλύτερη προστασία στο οικονομικό κίνδυνο εξαιτίας της μειωμένης πιθανότητας ζημιών αλλά οι θυγατρικές τράπεζες είναι πιο εκτεθειμένες στον κίνδυνο της κεφαλαιακής επάρκειας από ότι είναι τα υποκαταστήματα. Έτσι υπάρχει προτίμηση για την δομή υποκαταστημάτων παρά για την δομή θυγατρικών των τραπεζών όταν ο κίνδυνος κεφαλαιακής επάρκειας είναι υψηλότερος από τον οικονομικό κίνδυνο και αντίστροφα. Μεγαλύτερος κίνδυνος αγοράς και πιο ακριβή εκτίμηση του κινδύνου από τους επενδυτές μειώνει τις διαφορές που υπάρχουν ανάμεσα στις δυο δομές

5.3 Κίνδυνος Ρευστότητας

Με τον όρο ρευστότητα τράπεζας εννοούμε την ικανότητα της τράπεζας να ανταποκρίνεται επαρκώς στις ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις της.

Η ικανότητα ρευστότητας της τράπεζας είναι πολύ σημαντική γιατί στην περίπτωση που η τράπεζα αδυνατεί να καλύψει τις υποχρεώσεις της τότε η τράπεζα είναι υποχρεωμένη να προβεί στην άμεση ρευστοποίηση του ενεργητικού της σε τιμές που είναι κατώτερες της τιμής κτήσης τους η της κανονικής τιμής της αγοράς.

Η ρευστότητα της τράπεζας φανερώνει ότι

- 1) είναι ασφαλής και ικανή η τράπεζα να ανταποκριθεί στις συμβατικές της υποχρεώσεις
- 2) επιτρέπει την κανονική λειτουργία της τράπεζας στο να εκπληρώσει τις δανειακές της υποχρεώσεις , να αποφύγει την πώληση μη κερδοφόρων στοιχείων του ενεργητικού και τον περιορισμό δανεισμού από την Κεντρική Τράπεζα.

Σε περίπτωση μαζικής ανάληψης η συρροής αναλήψεων από τους καταθέτες εξαιτίας τραπεζικής κρίσεως θα μπορούσε να δημιουργήσει πρόβλημα στην ικανότητα της τράπεζας να καλύψει πλήρως τις υποχρεώσεις της προς τους πελάτες.

Για την αντιμετώπιση τέτοιου κινδύνου η τράπεζα σχεδιάζει μηχανισμούς για την πρόληψη και την αντιμετώπιση του συγκεκριμένου κινδύνου.

Ο κίνδυνος ρευστότητας είναι είδος συστημικού κινδύνου και συνεπώς αντιμετωπίζεται μόνο με συνδυασμένες ενέργειες όλων των τραπεζών.

⁵⁴ Βλ. Giovanni Dell' Ariccia-Robert Marquez,2010

Οι τράπεζες παγκοσμίως αντιμετωπίζουν τον κίνδυνο ρευστότητας με την εγγύηση των καταθέσεων. Η εγγύηση των καταθέσεων παρέχει ασφαλιστική προστασία στους πελάτες που είναι καταθέτες εμπορικών τραπεζών στο ενδεχόμενο που η τράπεζα παρουσιάσει αδυναμία πληρωμής. Η διαβεβαίωση που δίνεται στους πελάτες για την επιστροφή των κεφαλαίων περιορίζει τον κίνδυνο μαζικών αναλήψεων από τους καταθέτες όταν η τράπεζα παρουσιάζει αδυναμία πληρωμής εγγυώντας τις καταθέσεις των πελατών και παρέχοντας την ίδια στιγμή ελπίδα επιβίωσης στην τράπεζα που παρουσίασε πρόβλημα ρευστότητας⁽⁵⁵⁾

Ο κίνδυνος ρευστότητας μπορεί να διαιρεθεί σε τρεις επιμέρους κινδύνους που είναι:

1) Τον χρηματοδοτούμενο κίνδυνο 2) Τον κίνδυνο χρόνου και 3) Τον κίνδυνο ανταπόκρισης

Χρηματοδοτούμενος κίνδυνος είναι αυτός ο κίνδυνος που προκύπτει όταν η τράπεζα πρέπει να αντικαταστήσει άμεσα τις καθαρές ροές της εξαιτίας μεγαλύτερου αριθμού αναλήψεων χρημάτων από τους πελάτες από το αναμενόμενο και η αδυναμία της Διοίκησης της Τράπεζας να βρει τρόπους επιστροφής των χρημάτων αυτών.

Κίνδυνο χρόνου εννοούμε αυτόν που εμφανίζεται λόγω ότι υπάρχουν στενά περιθώρια χρόνου για την τράπεζα να λαμβάνει τις απαραίτητες ταμειακές εισροές που είναι απαραίτητες για την ομαλή λειτουργία της.

Κίνδυνος ανταπόκρισης δημιουργείται όταν η τράπεζα αδυνατεί να ανταποκριθεί στις αναπάντεχες υποχρεώσεις που πρέπει να καλύψει η δεν έχει τις δυνατότητες να εκμεταλλευτεί ευκαιρίες που υπάρχουν στην τραπεζική αγορά ⁽⁵⁶⁾

Η εκτίμηση του κινδύνου ρευστότητας μπορεί να επιτευχθεί με ένα πλήθος μεθόδων από απλές εκτιμήσεις της τρέχουσας θέσης ρευστότητας μέχρι υποδείγματα δυναμικής εκτίμησης και προβολής της θέσης ρευστότητας του πιστωτικού ιδρύματος στο μέλλον.

Πολύ δημοφιλές για την εκτίμηση του κινδύνου ρευστότητας στα πιστωτικά ιδρύματα είναι ένα μείγμα των ταμειακών ροών και της θέσης ρευστότητας του ιδρύματος παράλληλα με την αξιολόγηση των οικονομικών δεικτών.

Για την επιλογή του κατάλληλου μοντέλου εκτίμησης θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη η δομή και σύνθεση ισολογιστικών και εξωισολογιστικών εργασιών του πιστωτικού ιδρύματος.

⁵⁵ Βλ. Σαπουντζόγλου-Μπετόνης, 2004

⁵⁶ Βλ. R.S. Raghavan, 2003

Για την αποτελεσματική και επαρκής εκτίμηση του κινδύνου ρευστότητας και την προσέγγιση μελλοντικής ζήτησης για ρευστότητα η τράπεζα πρέπει να καταλαβαίνει την χρονική και ποσοτική διάρθρωση των ταμειακών του ροών. Πολλά πιστωτικά ιδρύματα εφαρμόζουν αναφορές συμπεριφοράς ταμειακών ροών

(behavioral cash flow report) για την αξιολόγηση και εκτίμηση των ταμειακών ροών.

Οι αναφορές συμπεριφοράς χάσματος ρευστότητας περιλαμβάνουν την εκτίμηση της πλεονάζουσας ρευστότητας ή της υστέρησης ρευστότητας μιας τράπεζας σε διάφορες χρονικές περιόδους.

Ο προσδιορισμός του πλήθους και της έκτασης των χρονικών περιόδων ανήκει στην ευχέρεια του κάθε πιστωτικού οργανισμού. Συνήθως οι τράπεζες χρησιμοποιούν μικρά χρονικά διαστήματα για την θέση ρευστότητας του οργανισμού στο άμεσο μέλλον και μεγάλα χρονικά διαστήματα για την αξιολόγηση της ρευστότητας στο απώτερο μέλλον.

Μια αναφορά χάσματος ρευστότητας μας δίνει μια αναλυτική εκτίμηση των μελλοντικών αναγκών χρηματοδότησης της τράπεζας συγκρίνοντας το μέγεθος των απαιτήσεων(εισροές-ενεργητικό) και υποχρεώσεων(εκροές-παθητικό)που λήγουν σε συγκεκριμένα χρονικά διαστήματα.

Σε μια αναφορά χάσματος ρευστότητας τα στοιχεία του ενεργητικού και παθητικού ταξινομούνται σε διάφορα χρονικά διαστήματα με βάση τον χρόνο που απομένει μέχρι την λήξη. Συνήθως τα στοιχεία ενεργητικού και παθητικού κατατάσσονται με βάση τον χρόνο στον οποίο αναμένεται να παράγουν ταμειακές ροές(effective maturity) και όχι με βάση την συμβατική λήξη τους (contractual maturity)

Στον παρακάτω πίνακα παρατηρούμε ότι τα περισσότερα στοιχεία του παθητικού λήγουν στο άμεσο μέλλον ενώ αντίθετα τα στοιχεία του ενεργητικού παρουσιάζουν μεγαλύτερη διάρκεια. Το γεγονός αυτό δείχνει την συνήθης πρακτική των τραπεζών να αντλούν τα βραχυπρόθεσμα κεφάλαια για την χρηματοδότηση των μακροπρόθεσμων επενδύσεων.

Παράδειγμα αναφοράς χάσματος ρευστότητας(Liquidity Gap Report)

	<10 ημέρες	10 ημέρες -3μήνες	3 μήνες- 6μήνες	6μήνες -1 έτος	1-5 έτη	>5 έτη	Σύνολο
Ενεργητικό(A)	10	10	10	5	65	0	100
Παθητικό(L)	40	30	25	0	0	5	100
Καθαρή εκροή(A-L)	(30)	(20)	(15)	5	65	(5)	0
Σωρευτική Καθαρή Εκροή	(30)	(50)	(65)	(60)	5	0	0

(⁵⁷)

5.4 Σχέση κινδύνου ρευστότητας και κινδύνου επιτοκίου σε τράπεζες εντός

Ευρωζώνης

Έρευνα πραγματοποιήθηκε σε μια μικρή Ιταλική τράπεζα προκειμένου να διαπιστωθεί αν υπάρχει σχέση κινδύνου ρευστότητας και κινδύνου επιτοκίου.

Συγκεκριμένα αναλύοντας μια μικρή Ιταλική τράπεζα το 2009 και 2010 σχεδιάστηκε το προφίλ ρευστότητας της τράπεζας, εντοπίστηκαν οι παράγοντες που επηρέασαν την δυναμική της τράπεζας και είχαν επίδραση στις δραστηριότητες της τράπεζας παγκοσμίως δίνοντας ιδιαίτερη προσοχή στο περιθώριο τόκου που είναι η διαφορά του τόκου που υπολογίζει η τράπεζα για τα δάνεια που χορηγεί και του τόκου που πληρώνει στους καταθέτες της αλλά και στην έκθεση του επιτοκιακού κινδύνου του τραπεζικού βιβλίου.

Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν ότι η τράπεζα κατάφερε μεταξύ 2009 και 2010 να τροποποιήσει το προφίλ ρευστότητας της έτσι ώστε να συμμορφωθεί με τους περιορισμούς του Συμφώνου της Βασιλείας III και οι διαφορές που καταγράφηκαν μεταξύ των δυο περιόδων δίνουν την εντύπωση ότι καταβάλλει περισσότερη προσπάθεια να βελτιώσει την ρευστότητα της σε ένα μήνα παρά σε ένα χρόνο παρόλο που το περιθώριο τόκου παρέμενε θετικό τα δυο χρόνια ήταν χαμηλότερο το 2010 από ότι το 2009(-4.10% ίσο με -985,000 Ευρώ).

Για να ανακαλυφθεί κατά πόσο η μείωση αυτή οφειλόταν στις ενέργειες βελτίωσης του προφίλ ρευστότητας υπολογίστηκαν τα επιτόκια εσόδων και εξόδων για την κάθε δραστηριότητα για να ανακαλυφθεί πόσο άλλαξαν.

⁵⁷ Βλ. Σαπουντζόγλου-Μπετόνης, 2004

Τα αποτελέσματα των υπολογισμών αυτών έδειξαν ότι το κόστος των πολιτικών για την βελτίωση της ρευστότητας χωρίς την γενικότερη μείωση στις τιμές της αγοράς του 2010 θα ήταν -3,371,000 Ευρώ σχεδόν τρεις φορές υψηλότερο από την μείωση στο περιθώριο επιτοκίου που καταγράφηκε στον ισολογισμό. Για να προσδιοριστεί ο κίνδυνος επιτοκίου εφαρμόστηκε η μέθοδος που έχει υποδειχτεί από την Επιτροπή της Βασιλείας για τον υπολογισμό του κινδύνου του επιτοκίου του τραπεζικού βιβλίου. Ο κίνδυνος επιτοκίου ήταν κάτω από το 20% που είναι αρκετά επικίνδυνο για οποιοδήποτε πιστωτικό ίδρυμα και συγκεκριμένα ήταν 7.46% το 2009 και έγινε 6.11% το 2010. Μπορούμε να συμπεράνουμε άρα ότι η δράση που ανέλαβε η τράπεζα για να βελτιώσει το προφίλ ρευστότητας της έφερε ταυτόχρονα λιγότερη έκθεση στον κίνδυνο επιτοκίου.

Πιο συγκεκριμένα παρόλο που η ενέργεια μείωσης του κινδύνου ρευστότητας μείωσε το περιθώριο επιτοκίου το γεγονός αυτό βοήθησε την τράπεζα να μειώσει το ποσό του κεφαλαίου που απορροφήθηκε από τον κίνδυνο του επιτοκίου δημιουργώντας έτσι θετικά αποτελέσματα για την τράπεζα⁽⁵⁸⁾

5.5 Κίνδυνος Αγοράς

Κίνδυνος αγοράς είναι αυτός ο κίνδυνος που μπορεί να προκαλέσει ζημιά σε οποιοδήποτε πιστωτικό ίδρυμα εξαιτίας των αρνητικών εξελίξεων και κατά επέκταση στις τιμές χρεογράφων όπως αξιόγραφων, νομισμάτων και παράγωγων προϊόντων στα οποία έχει επενδύσει το πιστωτικό ίδρυμα. Ο κίνδυνος αγοράς έχει σχέση με τον επιτοκιακό κίνδυνο αλλά και με τον συναλλαγματικό.

Μια αύξηση των επιτοκίων σημαίνει μια αυτόματη μείωση των τιμών των χρεογράφων όπως ομόλογα-ομολογίες εξαιτίας της ενδεχόμενης ρευστοποίησης αυτών και της εναλλακτικής τοποθέτησης των χρηματικών κεφαλαίων σε άλλες πλέον κερδοφόρες τοποθετήσεις όπως οι προθεσμιακοί καταθετικοί λογαριασμοί. Με τον ίδιο τρόπο μια υποτίμηση ενός νομίσματος έχει ως αποτέλεσμα μια μείωση της αξίας όλων των τίτλων, δανειακών και μετοχικών που εκφράζονται στο νόμισμα αυτό. Οι μέθοδοι μέτρησης του κινδύνου αγοράς είναι η Αξία σε Κίνδυνο (Value at Risk), η μέθοδος διακύμανσης-συνδιακύμανσης (RiskMetrics), η ιστορική προσομοίωση (Historic Stimulation) η προσομοίωση Monte Carlo και ο έλεγχος ακραίων καταστάσεων (stress testing). Το VAR είναι ένα στατιστικό μέτρο των μέγιστων

⁵⁸ Βλ. Cinzia Baldan-Francesco Zen-Tobia Rebonato, 2012

δυνητικών απωλειών που είναι πιθανό να προκύψουν για το χαρτοφυλάκιο συναλλαγών ενός πιστωτικού ιδρύματος η κάποιο στοιχείο του κάτω από κανονικές συνθήκες της αγοράς.

Η εκτίμηση του VAR γίνεται με βάση ενός διαστήματος εμπιστοσύνης το οποίο ορίζει και την πιθανότητα οι απώλειες του χαρτοφυλακίου να μην υπερβούν το εκτιμημένο VAR.

Ο κάθε πιστωτικός οργανισμός με το VAR μπορεί να συγκρίνει τις αποδόσεις εναλλακτικών επενδύσεων δεδομένης της ύπαρξης κοινού μέτρου κινδύνου Επίσης το VAR λαμβάνει υπόψη την διαφοροποίηση του τραπεζικού χαρτοφυλακίου και τις στρατηγικές αντιστάθμισης των κινδύνων παράγοντας πιο αξιόπιστα αποτελέσματα.

Η μέθοδος διακύμανσης-συνδιακύμανσης βασίζεται στην ανάλυση ιστορικών χρονολογικών σειρών για να παράγει εκτιμήσεις της μεταβλητότητας και των συντελεστών συσχέτισης των στοιχείων του τραπεζικού χαρτοφυλακίου. Η μέθοδος αυτή υποθέτει κανονικότητα στην κατανομή των αποδόσεων του χαρτοφυλακίου εκμεταλλευόμενη τα χαρακτηριστικά της κανονικής κατανομής και μπορεί και εμφανίζει τις μέγιστες απώλειες του χαρτοφυλακίου σε δεδομένο διάστημα εμπιστοσύνης.

Η ιστορική προσομοίωση είναι η μέθοδος που βασίζεται στην παρελθούσα συμπεριφορά των στοιχείων του χαρτοφυλακίου για να προβλέψει την μελλοντική συμπεριφορά τους και να εκτιμήσει ακολούθως τις μέγιστες δυνητικές απώλειες.

Η προσομοίωση Monte Carlo εκτιμά τον κίνδυνο αποτιμώντας το χαρτοφυλάκιο σε τιμές που είναι υποθετικές. Οι υποθετικές αυτές τιμές παράγονται από μια κατανομή η οποία πιστεύεται ότι μπορεί να προσδιορίσει τις πιθανές μεταβολές των τιμών των στοιχείων του χαρτοφυλακίου.

Ο έλεγχος ακραίων καταστάσεων (stress testing) είναι συμπληρωματική του VAR και προσπαθεί να παράγει ένα σύνολο υποθετικών σεναρίων σχετικά με την συμπεριφορά του τραπεζικού χαρτοφυλακίου σε ακραίες συνθήκες αγοράς⁽⁵⁹⁾

Προς αντιμετώπιση και ελαχιστοποίηση του κινδύνου αγοράς, η κάθε Τράπεζα εφαρμόζει σύγχρονες τεχνικές ανάλυσης και μεθοδολογίες αποτίμησης συμπεριλαμβανομένων και σεναρίων προσομοίωσης καταστάσεων κρίσης και δεικτών ευαισθησίας.⁽⁶⁰⁾

⁵⁹ Βλ. Σαπουντζόγλου-Πεντότης,2009.

⁶⁰ www.probank.gr

5.6 Συναλλαγματικός Κίνδυνος

Ο συναλλαγματικός κίνδυνος είναι αυτός σχετίζεται με τις μεταβολές στις συναλλαγματικές ισοτιμίες. Από την στιγμή που οι συναλλαγματικές ισοτιμίες συνεχώς μεταβάλλονται η κάθε τράπεζα ανάλογα με τις δραστηριότητες που πραγματοποιεί στο κάθε νόμισμα αντιμετωπίζει πάντα σημαντικό κίνδυνο και κυρίως όταν δραστηριοποιείται παγκοσμίως. Η εισαγωγή του ευρώ βοήθησε πολύ τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης αφού ο συναλλαγματικός κίνδυνος στις Ευρωπαϊκές τράπεζες μειώθηκε σημαντικά. Και αυτό είχε ως συνέπεια οι κεφαλαιακές απαιτήσεις για την κάλυψη συναλλαγματικού κινδύνου από τις ισοτιμίες του συναλλάγματος να μειωθούν.

Οι εμπορικές τράπεζες που δραστηριοποιούνται στην αγορά συναλλάγματος όπως είναι οι αγορές spot και forward αντιμετωπίζουν τον κίνδυνο που έχει σχέση τόσο με τις συναλλαγματικές ισοτιμίες του κάθε νομίσματος όσο και με τον χρόνο λήξης της κάθε υποχρέωσης η απαίτησης τους από το κάθε νόμισμα.

Οι τρόποι αντιμετώπισης του συγκεκριμένου κινδύνου που πρέπει να έχει το κάθε πιστωτικό ίδρυμα είναι:

- α) αξιόπιστα πληροφοριακά συστήματα για τον έγκαιρο εντοπισμό των συνολικών θέσεων ανά νόμισμα
- β) κατάλληλη εκπαίδευση του εμπλεκόμενου προσωπικού
- γ) διασπορά έτσι ώστε να επιτευχθεί διαφοροποίηση του κινδύνου ανά νόμισμα⁽⁶¹⁾

5.7 Κίνδυνος Επιτοκίων

Τα τελευταία είκοσι χρόνια εμφανίστηκε μια νέα μορφή κινδύνου ο κίνδυνος επιτοκίου ο οποίος συνδέεται με όλα τα χρηματοοικονομικά μέσα που αποφέρουν τόκους.

Μια οποιαδήποτε αλλαγή των επιτοκίων θα επιδράσει στην απόδοση και στην αξία όλων των χρηματοοικονομικών μέσων που αποφέρουν τόκους. Με αυτόν τον τρόπο συνδέθηκε η διαχείριση κινδύνου επιτοκίων με συστήματα διαχείρισης ενεργητικού και παθητικού.

Οι μεταβολές των επιτοκίων ενδέχεται να προκληθούν από εξωγενείς παράγοντες που έχουν σχέση με την άσκηση μακροοικονομικής-νομισματικής πολιτικής, από την

⁶¹ Βλ. Ρεπούσης, 2004

μεταβολή των συνθηκών που επικρατούν στις εθνικές και διεθνείς αγορές χρήματος και κεφαλαίου αλλά και από τρίτους παράγοντες.

Η αδυναμία πρόβλεψης από μέρους της Διοίκησης και έλλειψη μέτρων κατά των μεταβολών αυτών δημιουργεί κίνδυνο επιτοκίου ο οποίος θα μπορούσε να επηρεάσει την αποδοτικότητα της τράπεζας αλλά και της μετοχής της.

Ο κίνδυνος επιτοκίου μπορεί να εμφανισθεί όχι μόνο από το εξωτερικό περιβάλλον που δραστηριοποιείται η τράπεζα αλλά και επειδή η τράπεζα δεν είχε την κατάλληλη πληροφόρηση η αντέδρασε εσφαλμένα στις συνθήκες που επικρατούν στην τραπεζική αγορά. ⁽⁶²⁾

Όταν χρησιμοποιούμε τον όρο <<επιτόκια>> αναφερόμαστε σε πολλά διαφορετικά επιτόκια όπως είναι τα επιτόκια καταθέσεων και αυτά είναι επιτόκιο κατάθεσης ταμειωτηρίου, επιτόκιο κατάθεσης όψεως, επιτόκιο προθεσμιακής κατάθεσης που διαφέρει ανάλογα με την χρονική περίοδο που μπορεί να είναι ένας μήνας, ένα τρίμηνο, ένα εξάμηνο, ένα έτος.

Ακόμη υπάρχουν τα επιτόκια χορηγήσεων όπως είναι το επιτόκιο κεφαλαίου κίνησης, επιτόκιο μακροπρόθεσμου δανείου, επιτόκιο στεγαστικών δανείων που είναι σταθερό η κυμαινόμενο επιτόκιο, επιτόκιο προσωπικού δανείου, επιτόκιο καταναλωτικού δανείου.

Επιπλέον υπάρχουν τα επιτόκια ομολόγων όπου στην αγορά υπάρχουν ομόλογα σταθερού επιτοκίου (fixed rate bond), δηλαδή ομόλογα που πληρώνουν το ίδιο τοκομερίδιο σε όλη την διάρκεια της ζωής τους, και ομόλογα μεταβλητού ή κυμαινόμενου επιτοκίου (adjustable, variable rate bond), δηλαδή ομόλογα των οποίων το επιτόκιο μεταβάλλεται κατά την διάρκεια της ζωής τους σε συνάρτηση με κάποιο άλλο βασικό επιτόκιο⁽⁶³⁾

Ο κίνδυνος επιτοκίων διακρίνεται σε δυο επιμέρους κινδύνους:

1) Τον κίνδυνο εισοδήματος που είναι ο κίνδυνος να μειωθούν τα έσοδα της τράπεζας από τόκους και αντιμετωπίζεται με μια μέθοδο που βασίζεται στα ανοίγματα στις περιόδους ανατιμολόγησης μεταξύ των στοιχείων ενεργητικού και παθητικού

(gap analysis)

2) Στον κίνδυνο επένδυσης που είναι ο κίνδυνος να μειωθεί η αξία των στοιχείων του ενεργητικού η να αυξηθεί η αξία των στοιχείων του παθητικού της τράπεζας αγοράς

⁶² Βλ. Σαπουντζόγλου-Πεντότης, 2009

⁶³ www.euretirio.com

και αντιμετωπίζεται με μια μέθοδο που βασίζεται στον δείκτη διάρκειας(duration analysis)

Η είσοδος του Ευρώ βοήθησε στην μείωση του κινδύνου επιτοκίων στο Ευρωπαϊκό τραπεζικό σύστημα ⁽⁶⁴⁾

Μια άλλη μέθοδο προσέγγισης για την εκτίμηση της επίδρασης των μεταβολών των επιτοκίων στα έσοδα του πιστωτικού οργανισμού είναι το υπόδειγμα ωρίμανσης που στηρίζεται στις αγοραίες αξίες των στοιχείων του ενεργητικού και παθητικού. Το υπόδειγμα αυτό λαμβάνει υπόψη τις τρέχουσες αξίες των στοιχείων του ισολογισμού όπως αυτές θα αποτιμούνταν αν επρόκειτο να ρευστοποιηθεί το τραπεζικό χαρτοφυλάκιο⁽⁶⁵⁾

5.8 Πιστωτικός Κίνδυνος

Ο πιστωτικός κίνδυνος εμφανίζεται από την στιγμή που οι πελάτες αδυνατούν να ανταποκριθούν στις δανειακές τους υποχρεώσεις αποπληρώνοντας τόσο το αρχικό κεφάλαιο δανεισμού όσο και τους ανάλογους τόκους.

Ο πιστωτικός κίνδυνος επηρεάζει τα στοιχεία του ενεργητικού μιας τράπεζας και συγκεκριμένα τις απαιτήσεις κατά πελατών.

Η καταγραφή αυτού του κινδύνου υπονομεύει τον δείκτη φερεγγυότητας της τράπεζας μειώνει την παρούσα αξία του χορηγητικού χαρτοφυλακίου της, ενώ η πραγματοποίηση των σχετικών ζημιών απομειώνει την καθαρή περιουσιακή της θέση⁽⁶⁶⁾

Η αξιολόγηση του πιστωτικού κινδύνου πραγματοποιείται μέσα από την εξέταση χρηματοοικονομικών και μη χρηματοοικονομικών χαρακτηριστικών των πιστωτικών ιδρυμάτων ώστε να λαμβάνονται οι άριστες δυνατές αποφάσεις έτσι ώστε να επιτυγχάνεται εξισορρόπηση του αναλαμβανόμενου κινδύνου με τα πιθανά κέρδη από την χορήγηση ενός δανείου η γενικότερα μέσω μιας τραπεζικής εργασίας που αποτυπώνεται στην πλευρά του ενεργητικού μιας τράπεζας.

Με αυτόν τον τρόπο αξιοποιούνται τα χρηματικά διαθέσιμα που αποκτούνται από τις καταθέσεις και διοχετεύονται σε διάφορες δραστηριότητες της οικονομίας⁽⁶⁷⁾

⁶⁴ Βλ. Ρεπούσης,2004

⁶⁵ Βλ. Σαπουντζόγλου-Πεντότης,2009

⁶⁶ Βλ. Παπούλιας,2002

⁶⁷ Βλ. Ρεπούσης,2004

5.9 Επηρεάζει ο πιστωτικός κίνδυνος την κερδοφορία μιας τράπεζας?

Έρευνα που πραγματοποιήθηκε σε τράπεζες της Νιγηρίας για να διαπιστωθεί η επίδραση που έχει ο πιστωτικός κίνδυνος στην κερδοφορία τους έδειξε ότι η κερδοφορία των τραπεζών επηρεάζεται αντιστρόφως ανάλογα από τα ποσά των χορηγήσεων και προκαταβολών, τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια και καταθέσεις και έτσι με αυτόν τον τρόπο εκτίθενται σε μεγάλο κίνδυνο έλλειψης ρευστότητας και δύσκολης χρηματοοικονομικής κατάστασης

Για να μετρηθεί ο αντίκτυπος που έχει ο πιστωτικός κίνδυνος στην κερδοφορία των τραπεζών χρησιμοποιήθηκαν χρηματοοικονομικοί αριθμοδείκτες και ως δεδομένα χρησιμοποιήθηκαν τα ετήσια δελτία των νιγηριανών τραπεζών από 2004-2008.

Η ανάλυση των δεδομένων έγινε μέσω των τεχνικών της παλινδρόμησης και του συσχετισμού. Τα αποτελέσματα των ερευνών έδειξαν ότι ο πιστωτικός κίνδυνος επηρεάζει την κερδοφορία των τραπεζών.

Για να μπορέσει η Διοίκηση να διαχειριστεί τον πιστωτικό κίνδυνο αποτελεσματικά θα πρέπει να επιλέγει πιστωτική πολιτική που δεν θα επηρεάζει αρνητικά την κερδοφορία και θα πρέπει να αντιληφθεί πως η πιστωτική πολιτική επηρεάζει την λειτουργία των τραπεζών έτσι ώστε να εξασφαλίσει ορθολογική χρήση των καταθέσεων και αύξηση της κερδοφορίας των τραπεζών.

Σε αντίθετη περίπτωση η μη σωστή διαχείριση του πιστωτικού κινδύνου μειώνει την κερδοφορία της τράπεζας, επηρεάζει την ποιότητα του ενεργητικού και αυξάνει την ζημιά των δανείων και μη εξυπηρετούμενων δανείων και όλα τα παραπάνω έχουν ως αποτέλεσμα την δυσχερή χρηματοοικονομική θέση της Τράπεζας⁽⁶⁸⁾

5.10 Μεταβλητές του πιστωτικού κινδύνου μπορούν να προβλέψουν τυχόν αποτυχία τράπεζας

Εμπειρική έρευνα που έγινε στην Αμερική 255 τράπεζες εξετάστηκαν ως προς μεταβλητές πιστωτικού κινδύνου που θα μπορούσαν να οδηγήσουν σε μη επιβίωση της τράπεζας. Από τις παραπάνω τράπεζες οι 134 τράπεζες απέτυχαν και 121 πέτυχαν την περαιτέρω λειτουργία τους. Χρησιμοποιώντας το μοντέλο Probit η έρευνα απέδειξε ότι υπάρχουν καθοριστικοί παράγοντες ανάμεσα σε πέντε μεταβλητές πιστωτικού κινδύνου που ευθύνονται για την πρόβλεψη της αποτυχίας των τραπεζών.

⁶⁸ Βλ. Muhammad Nawaz-Shahid Munir-Shahid Ali Siddiqui,2012

Από τις πέντε μεταβλητές πιστωτικού κινδύνου οι πιθανές ζημιές από πιστωτικό κίνδυνο προς συνολικό χρέος της τράπεζας, το έξοδο για την επιδότηση επισφαλών δανείων προς μακροπρόθεσμα δάνεια, και μη μακροπρόθεσμα δάνεια προς συνολικά δάνεια της τράπεζας είναι ουσιαστικές στο να προβλέψουν μη ομαλή λειτουργία της τράπεζας. Οι μεταβλητές συνολικό χρέος της τράπεζας προς συνολικά δάνεια και ζημιά από δάνεια προς μακροπρόθεσμα δάνεια παρόλο που θεωρούνται αξιόπιστες μεταβλητές δεν προέβλεψαν την αποτυχία αμερικάνικων τραπεζών το 2009⁽⁶⁹⁾

5.11 Διακυβέρνηση και ερευνητική παρακολούθηση σε συνεργαζόμενες τράπεζες Εμπειρική απόδειξη στον πιστωτικό κίνδυνο του χαρτοφυλακίου

Τα αποτελέσματα της κρίσης είναι λιγότερα αισθητά στο χαρτοφυλάκιο των δανείων των συνεργαζομένων τραπεζών. Σκοπός της έρευνας που έγινε στην Ιταλία ήταν κατά πόσο και μέχρι ποια έκταση τα χαρακτηριστικά της συνεργαζόμενης τραπεζικής διακυβέρνησης έχουν συνεισφέρει στο παραπάνω αποτέλεσμα.

Παράλληλα με τις παραδοσιακές μετρήσεις της εταιρικής διακυβέρνησης έγινε ερευνητική παρακολούθηση των συνεργαζόμενων τραπεζών.

Τα αποτελέσματα της έρευνας αφορούν ένα δείγμα 45 συνεργαζόμενων τραπεζών την περίοδο 2007-2009, και δείχνουν ότι οι διακυβερνητικές διευθετήσεις συνεισφέρουν στην καλύτερη αποδοτικότητα των τραπεζών και συγκεκριμένα η δυνατότητα της τράπεζας να χρηματοδοτεί πελάτες χαρακτηρίζεται από χαμηλότερο πιστωτικό κίνδυνο. ⁽⁷⁰⁾

5.12 Διαχείριση πιστωτικού κινδύνου σε περιόδους χρηματοοικονομικής κρίσης

Το Σύμφωνο της Βασιλείας II με τους κανονισμούς του παρέχει ασφάλεια στην διαχείριση του πιστωτικού κινδύνου μέχρι που ξέσπασε η χρηματοοικονομική κρίση της Αμερικής του 2007 και έγινε η πιο σοβαρή χρηματοοικονομική κρίση από την εποχή της μεγάλης ύφεσης. Μέσα στην κρίση φάνηκαν οι αδυναμίες των συστημάτων διαχείρισης κινδύνου που είχαν αναπτυχθεί σε πιο ήπιες καταστάσεις.

Σε ότι αφορά τον πιστωτικό κίνδυνο οι αδυναμίες φάνηκαν σχετικά με την αξιολόγηση πολύπλοκων χρηματοοικονομικών προϊόντων όπως τα χρεόγραφα υποθηκών. Παρόλα αυτά δεν ήταν η απόδοση όλων των τραπεζών φτωχή.

⁶⁹ Βλ. Abdus Samad, 2012

⁷⁰ Βλ. Vittorio Boscia-Candida Bussoli-Matteo Cotugno-Valeria Stefanelli, 2012

Σύμφωνα με έρευνα η διοίκηση πολλών τραπεζών που είχαν καλή απόδοση κατά την διάρκεια της χρηματοοικονομικής κρίσης κατάφεραν να έχουν προσαρμοσμένα συστήματα διαχείρισης κινδύνου που μπορούσαν να μεταβληθούν στους καινούργιους κινδύνους που εμφανιζόντουσαν⁽⁷¹⁾

5.13 Λειτουργικός Κίνδυνος

Ο λειτουργικός κίνδυνος εμφανίζεται εξαιτίας σοβαρής έλλειψης διοικητικών και λειτουργικών συστημάτων τράπεζας, στην μη ορθολογική εκτέλεση του σχεδιασμού που έχει συμφωνηθεί για την καλύτερη οργάνωση της τράπεζας, σε ανθρώπινα λάθη, σε τεχνολογικές αποτυχίες αλλά και στην μη αποτελεσματική λειτουργία των εσωτερικών ελέγχων.

Τα πιστωτικά ιδρύματα αντιμετωπίζουν το πρόβλημα της εκτίμησης του λειτουργικού κινδύνου με την πιθανότητα λειτουργικής αστοχίας και σοβαρότητας των συνεπακόλουθων απωλειών

Η διαδικασία εκτίμησης του λειτουργικού κινδύνου περιλαμβάνει τα εξής στάδια

- 1) Την συλλογή των απαιτούμενων πληροφοριών
- 2) Την αξιολόγηση των κινδύνων
- 3) Τον απολογισμό και την τεκμηρίωση
- 4) Την εξαγωγή πορισμάτων⁽⁷²⁾

Το πρώτο βήμα της διαδικασίας εκτίμησης του λειτουργικού κινδύνου περιλαμβάνει την συλλογή των κατάλληλων πληροφοριών για την εξαγωγή μιας ολοκληρωμένης αξιολόγησης των λειτουργικών προβλημάτων που μπορούν να προκύψουν κατά την λειτουργία του πιστωτικού ιδρύματος.

Οι σχετικές πληροφορίες συνήθως αντλούνται από τις αναφορές που εκδίδουν οι διευθύνσεις των επιχειρησιακών μονάδων του οργανισμού, οι ελεγκτικές ομάδες και οι ρυθμιστικές αρχές.

Στην συνέχεια οι πληροφορίες αυτές θα πρέπει να αξιολογηθούν και να αναλυθούν. Αφού συμβεί αυτό θα πρέπει η Διοίκηση της τράπεζας να ελέγξει τα αποτελέσματα της αξιολόγησης μαζί με την κεντρική μονάδα διαχείρισης λειτουργικών κινδύνων και τους άλλους εμπλεκόμενους για να μπορέσουν να καταλήξουν σε μια διαβάθμιση του λειτουργικού κινδύνου.

⁷¹ Βλ. SSG,2008

⁷² Βλ. Κίοχος Π-Παπανικολάου Γ-Θάνος Γ-Κιόχος Α, 2002

Η τελική αξιολόγηση του λειτουργικού κινδύνου θα πρέπει να παρουσιαστεί στην διοίκηση της επιχειρησιακής μονάδας και τις ομάδες εταιρικής διακυβέρνησης όπως ο εσωτερικός έλεγχος και η μονάδα που είναι αρμόδια για την θεσμική εναρμόνιση.
(⁷³)

5.14 Κίνδυνος Χώρας

Ο κίνδυνος χώρας έχει σχέση με την χώρα εγκατάστασης και δραστηριότητας του δανειζόμενου και σχετίζεται με το οικονομικό, κοινωνικό και πολιτικό περιβάλλον αυτής. Ο κίνδυνος χώρας έχει σχέση με τον πιστωτικό και με τον συναλλαγματικό κίνδυνο.

Βασικό κριτήριο για την εκτίμηση του κινδύνου χώρας είναι ο συντελεστής αποπληρωμής του εξωτερικού χρέους τόσο δημόσιου όσο και ιδιωτικού αυτής, ο βαθμός αξιολόγησης της πιστοληπτικής της ικανότητας από διεθνείς εξειδικευμένους οργανισμούς, ο βαθμός ολοκλήρωσης των αγορών χρήματος και κεφαλαίου που έχουν διαμορφωθεί σε αυτήν, οι μακροοικονομικές επιδόσεις της και τέλος το πλαίσιο άσκησης νομισματικής και συναλλαγματικής πολιτικής(⁷⁴)

5.15 Εμπορική Τράπεζα –Κίνδυνος Ρευστότητας

Ο κίνδυνος ρευστότητας μετριέται και ελέγχεται από την Εμπορική Τράπεζα μέσα από μια αναπτυγμένη δομή διαχείρισης ελέγχων.

Η Εμπορική Τράπεζα συμμορφώνεται με τους κανονισμούς για δείκτες ρευστότητας των αρμόδιων ελεγκτικών αρχών καθώς και την θέσπιση εσωτερικών ορίων ρευστότητας.

Η Τράπεζα καταφέρνει να ελέγχει και να διαχειρίζεται τον κίνδυνο ρευστότητας μέσα από την χρήση και τον έλεγχο των παρακάτω

- 1) Υπόλοιπο στο Λογαριασμό κατωτάτων αποθεματικών όπως καθορίζεται από την Τράπεζα της Ελλάδος
- 2) Δείκτες ρευστότητας που καθορίζονται όχι μόνο από την Τράπεζα της Ελλάδος αλλά και από εσωτερικούς κανόνες.

⁷³ Βλ. Σαπουντζόγλου-Πεντότης,2009

⁷⁴ Βλ. Σαπουντζόγλου-Πεντότης,2009

5.16 Εμπορική Τράπεζα-Κίνδυνος Αγοράς

Η Εμπορική Τράπεζα είναι εκτεθειμένη σε κινδύνους αγοράς οι οποίοι είναι κίνδυνοι που προέρχονται από την μεταβολή της εύλογης αξίας ενός χρηματοοικονομικού μεγέθους εξαιτίας των μεταβολών στις τιμές της αγοράς. Οι κίνδυνοι αγοράς που εμφανίζονται στην τραπεζική αγορά που δραστηριοποιείται η Εμπορική Τράπεζα προέρχονται από ανοιχτές θέσεις σε επιτόκια, νομίσματα και προϊόντα κεφαλαίου τα οποία είναι εκτεθειμένα σε γενικές και συγκεκριμένες μεταβολές της αγοράς αλλά και σε αλλαγές στο επίπεδο μεταβλητότητας των αγοραίων επιτοκίων η των τιμών όπως επιτόκια, πιστωτικά περιθώρια, συναλλαγματικές ισοτιμίες και τιμές κεφαλαίων.

Η Εμπορική Τράπεζα ξεχωρίζει τον κίνδυνο αγοράς σε trading και non trading χαρτοφυλάκια. Οι κίνδυνοι αγοράς που προέρχονται από trading και non-trading δραστηριότητες είναι συγκεντρωμένοι στο treasury. Οι τακτικές αναφορές υποβάλλονται προς την ανώτατη διοίκηση αλλά και στους επικεφαλής των σχετικών επιχειρησιακών μονάδων.

Το trading χαρτοφυλάκιο συμπεριλαμβάνει θέσεις που αφορούν αγοραίες συναλλαγές στις οποίες η Εμπορική Τράπεζα ενεργεί σαν κύριο μέρος με τους πελάτες η με την αγορά.

Το non-trading χαρτοφυλάκιο αποτελείται από διαθέσιμες προς πώληση επενδύσεις. Σαν μέρος της διαχείρισης του κινδύνου αγοράς η Εμπορική Τράπεζα αναλαμβάνει διάφορες στρατηγικές αντιστάθμισης των κινδύνων.

Ακόμη η Εμπορική Τράπεζα χρησιμοποιεί επιτοκιακά swaps ώστε να καταφέρει να καλύψει τον επιτοκιακό κίνδυνο που έχει σχέση με τις σταθερού επιτοκίου μακροχρόνιες χρωστικές securities ⁽⁷⁵⁾

5.17 Εμπορική Τράπεζα-Συναλλαγματικός Κίνδυνος

Στην Εμπορική Τράπεζα ο συναλλαγματικός κίνδυνος από συναλλαγές σε ξένο νόμισμα προκύπτει από μια ανοιχτή θετική η αρνητική θέση η οποία εκθέτει την τράπεζα σε μεταβολές στις συναλλαγματικές τιμές των νομισμάτων. Ο κίνδυνος αυτός μπορεί να εμφανισθεί άμεσα στην περίπτωση που διατηρούνται στοιχεία ενεργητικού σε ένα νόμισμα, χρηματοδοτούμενα από στοιχεία παθητικού σε άλλο νόμισμα, η από συμβάσεις άμεσης η προθεσμιακής παράδοσης συναλλάγματος είτε ακόμα και από παράγωγα συμπεριλαμβανομένων δικαιωμάτων προαίρεσεων.

⁷⁵ www.emboriki.gr

Ο κίνδυνος προκύπτει για την Εμπορική Τράπεζα από την καθαρή θέση των εξαρτημένων εταιριών και υποκαταστημάτων της Τράπεζας που έχουν νόμισμα αποτίμησης εκτός Ευρώ.

Η τράπεζα καλύπτει το μεγαλύτερο μέρος του κινδύνου με την τήρηση ισόποσων υποχρεώσεων στο ίδιο νόμισμα.⁷⁶

Η τράπεζα εκτελεί συναλλαγές σε ξένο νόμισμα για να ικανοποιήσει τα αιτήματα των πελατών της και για να αντισταθμίσει τις δικές της θέσεις.

Η Διεύθυνση Διαχείρισης Διαθεσίμων της Τράπεζας διεξάγει ενεργές αγοραπωλησίες στο πλαίσιο συγκεκριμένων και εγκεκριμένων ορίων.

Η Τράπεζα χρησιμοποιεί υπολογισμούς εκθέσεων σε κινδύνους και τις ανάλογες δομές ορίων για να ελέγξει τα παρακάτω:

- 1) Την ανοικτή θέση ανά νόμισμα που μπορεί να είναι θετική η αρνητική
- 2) Το σύνολο των καθαρών θέσεων, 3) Τα όρια μέγιστων ζημιών όπου οι μέγιστες ζημιές μπορούν να προκύψουν από μεταβολές συναλλαγματικών ισοτιμιών σε ημερήσια, μηνιαία η ετήσια βάση (⁷⁶)

5.18 Εμπορική Τράπεζα-Κίνδυνος Επιτοκίων

Ο κίνδυνος επιτοκίων της τράπεζας προέρχεται κυρίως από τις δραστηριότητες της Εμπορικής Τράπεζας στην λιανική τραπεζική και συνήθως καλύπτεται στην διατραπεζική αγορά. Για τον υπολογισμό του επιτοκιακού κινδύνου σε επίπεδο Εμπορικής τράπεζας γίνεται ανάλυση των ανοιγμάτων βάση της επανατιμολόγησης των προϊόντων (Interest Rate-Gap Analysis.)(⁷⁷)

5.19 Alpha Bank-Κίνδυνος Ρευστότητας

Κίνδυνος ρευστότητας στον Όμιλο προκύπτει από την αδυναμία του να καλύψει τις υποχρεώσεις του προγραμματισμένες η έκτακτες. Το μεγαλύτερο μέρος του Ενεργητικού του Ομίλου χρηματοδοτείται από πελατειακές καταθέσεις και ομόλογα εκδόσεως του Ομίλου. Η χρηματοδότηση αυτή προέρχεται από τις εξής δυο κατηγορίες:

- 1) Πελατειακές καταθέσεις για κάλυψη ταμειακών αναγκών. Αυτές είναι οι καταθέσεις Ταμιευτηρίου και Όψεως. Παρόλο που οι καταθέσεις αυτές μπορούν να

⁷⁶ www.emboriki.gr

⁷⁷ www.emboriki.gr

αποσυρθούν χωρίς προειδοποίηση όταν ζητηθούν από τους πελάτες η διασπορά σε αριθμό και είδος καταθετών διασφαλίζει την απουσία αναπάντεχων διακυμάνσεων. Με αυτόν τον τρόπο οι καταθέσεις αποτελούν στην πλειοψηφία τους σταθερή καταθετική βάση.

2) Πελατειακές καταθέσεις και ομόλογα για επενδυτικούς σκοπούς. Αυτές είναι οι προθεσμιακές καταθέσεις των πελατών, οι πράξεις προσωρινής εκχωρήσεως με την πελατεία και την πώληση ομολόγων εκδόσεως του Ομίλου.

Τα τελευταία χρόνια πρόσθετη πηγή χρηματοδότησης είναι ο δανεισμός από το Ευρωπαϊκό Σύστημα Κεντρικών Τραπεζών. Χρησιμοποιείται η Ανάλυση Ληκτοτήτων Ρευστότητας(Liquidity Gap Analysis) για να υπολογιστούν οι χρηματοροές που προκύπτουν από όλα τα στοιχεία Ενεργητικού και Υποχρεώσεων και ταξινομούνται σε χρονικές περιόδους ανάλογα με το πότε πραγματοποιούνται με εξαίρεση τα χαρτοφυλάκια αξιογράφων. Τα χαρτοφυλάκια αυτά τα οποία μπορούν να συμβάλλουν άμεσα στην άντληση ρευστότητας κατανέμονται στην πρώτη περίοδο λαμβάνοντας υπόψη σχετικούς συντελεστές ρευστοποιησιμότητας⁽⁷⁸⁾

5.20 Alpha Bank- Κίνδυνος Αγοράς

Ο κίνδυνος αγοράς για τον Όμιλο προκύπτει από το εμπορικό χαρτοφυλάκιο του Ομίλου και από την διαχείριση των στοιχείων Ενεργητικού-Υποχρεώσεων. Ο κίνδυνος χαρτοφυλακίου μετράται με τον υπολογισμό της Αξίας σε Κίνδυνο(Value at Risk). Η μεθοδολογία υπολογισμού της Αξίας σε Κίνδυνο που χρησιμοποιείται είναι η μέθοδος της ιστορικής προσομοιώσεως. Η τράπεζα χρησιμοποιεί περίοδο διακρατήσεως μιας και δέκα ημερών ανάλογα με τον χρόνο που χρειάζεται για την ρευστοποίηση του χαρτοφυλακίου. Για την μέτρηση του κινδύνου αγοράς του χαρτοφυλακίου συναλλαγών συμπληρωματικά με τον υπολογισμό της Αξίας σε Κίνδυνο ελέγχεται η συμπεριφορά του σε υποθετικές μεταβολές της αγοράς(υποτιθέμενα σενάρια) καθώς και σε ακραίες μεταβολές που παρατηρήθηκαν στο παρελθόν(stress testing.)⁽⁷⁹⁾

⁷⁸ www.alpha.gr

⁷⁹ www.alpha.gr

5.21 Alpha Bank-Συναλλαγματικός Κίνδυνος

Οι εταιρείες αναλαμβάνουν κίνδυνο από την διακύμανση των συναλλαγματικών ισοτιμιών.

Η Γενική Διεύθυνση καθορίζει όρια για την ανοικτή συναλλαγματική θέση τόσο στο σύνολο όσο και ανά νόμισμα. Η συνολική θέση προκύπτει από την άθροιση της τρέχουσας θέσης από τα στοιχεία του ισολογισμού και της προθεσμιακής θέσης από τα παράγωγα προϊόντα⁽⁸⁰⁾

5.22 Alpha Bank –Κίνδυνος Επιτοκίων

Ο Όμιλος Alpha στα πλαίσια των στοιχείων του ενεργητικού και των υποχρεώσεων διενεργεί ανάλυση Ληκτοτήτων(Gap Analysis). Τα στοιχεία αυτά ταξινομούνται σε χρονικές περιόδους (gaps) ανάλογα με το πότε επαναπροσδιορίζεται το επιτόκιο τους, για τα στοιχεία του κυμαινόμενου επιτοκίου η με το πότε λήγουν για τα στοιχεία του σταθερού επιτοκίου.⁽⁸¹⁾

5.23 Alpha Bank – Πιστωτικός Κίνδυνος

Πιστωτικός κίνδυνος δημιουργείται για τον Όμιλο Alpha από την χρηματοοικονομική ζημιά που προέρχεται από την πιθανή αδυναμία των αντισυμβαλλομένων να εκπληρώσουν τις συμβατικές τους υποχρεώσεις. Ο πιστωτικός κίνδυνος θεωρείται από την Διοίκηση η πιο σημαντική πηγή κινδύνου και για αυτό η Διοίκηση αναλαμβάνει την στενή παρακολούθηση του κινδύνου.

Στον Όμιλο της Alpha υπάρχουν συγκεκριμένες μεθοδολογίες και συστήματα για την μέτρηση του κινδύνου όχι μόνο στην λιανική τραπεζική αλλά και στην επιχειρηματική πίστη τα οποία συνεχώς εξελίσσονται ώστε να παρέχουν πολύτιμη βοήθεια στην λήψη αποφάσεων αλλά και να προλαμβάνονται αρνητικές συνέπειες στα αποτελέσματα του Ομίλου. Στην μέτρηση του πιστωτικού κινδύνου είναι σημαντικά τα συστήματα αξιολογήσεως και διαβαθμίσεως του πιστωτικού κινδύνου και της διαβαθμίσεως πιστωτικού κινδύνου των αντισυμβαλλομένων που χρησιμοποιούν τόσο ποιοτικά και ποσοτικά κριτήρια αξιολογήσεως σε συνδυασμό και με κριτήρια συναλλακτικής συμπεριφοράς ώστε να εξάγονται στατιστικά, διακριτές πιθανότητες αθετήσεως πιστούχων.

⁸⁰ www.alpha.gr

⁸¹ www.alpha.gr

Τα υποδείγματα αυτά εξελίσσονται και εξειδικεύονται διαρκώς με απώτερο στόχο την ένταξη όλων των χαρτοφυλακίων πιστοδοτήσεως του Ομίλου στην μέθοδο εσωτερικών διαβαθμίσεων του νέου πλαισίου απαιτήσεων της κεφαλαιακής επάρκειας⁽⁸²⁾

5.24 Εθνική Τράπεζα-Κίνδυνος Αγοράς

Για την αποτελεσματική διαχείριση του κινδύνου αγοράς, η Τράπεζα υπολογίζει καθημερινά την Μέγιστη Δυνητική Ζημιά(ΜΔΖ) για το σύνολο του εμπορικού και διαθέσιμου προς πώληση χαρτοφυλακίου της αλλά και για τους επιμέρους κινδύνους όπως είναι του επιτοκίου , ο μετοχικός, ο συναλλαγματικός. Ο υπολογισμός αφορά σε χρονικό ορίζοντα μιας ημέρας και επίπεδο εμπιστοσύνης 99%. Σε επίπεδο Ομίλου η παρακολούθηση του κινδύνου αγοράς εστιάζεται κυρίως στο εμπορικό και διαθέσιμο προς πώληση χαρτοφυλάκιο της θυγατρικής Finansbank. Για την εκτίμηση και την ορθή διαχείριση του αναλαμβανόμενου κινδύνου η θυγατρική υπολογίζει σε καθημερινή βάση την ΜΔΖ του συνολικού χαρτοφυλακίου της.

Από το τέλος του 2009 η Τράπεζα εκτιμά σε καθημερινή βάση και την Μέγιστη Δυνητική Ζημιά του Ομίλου περιλαμβάνοντας στους υπολογισμούς τα χαρτοφυλάκια της ΕΤΕ και τα αντίστοιχα χαρτοφυλάκια της θυγατρικής Finansbank.

Οι εκτιμήσεις της Μέγιστη Δυνητική Ζημιάς είναι σχετικά με τον συνολικό κίνδυνο της αγοράς των χαρτοφυλακίων αλλά όσο και των επιμέρους κινδύνων όπως του επιτοκίου , τον μετοχικό, τον συναλλαγματικό⁽⁸³⁾

5.25 Εθνική Τράπεζα-Πιστωτικός Κίνδυνος

Ο Όμιλος της Εθνικής Τράπεζας δίνει ιδιαίτερη βαρύτητα στην αποτελεσματική διαχείριση του πιστωτικού κινδύνου που προέρχεται από την αδυναμία των αντισυμβαλλομένων να ανταποκριθούν στις υποχρεώσεις απέναντι στην Τράπεζα η στις θυγατρικές της. Στα πλαίσια αυτά και σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στην στρατηγική διαχείρισης των κινδύνων η μητρική είναι αυτή που θέτει τα πρότυπα για την ανάπτυξη όλων των υποδειγμάτων πρόβλεψης, αντιστάθμισης και διαχείρισης των πιστωτικών κινδύνων που αναλαμβάνουν οι εταιρείες του ομίλου στην Ελλάδα και το εξωτερικό. Ακόμη η μητρική τράπεζα ορίζει κατευθυντήριες γραμμές για την

⁸² www.alpha.gr

⁸³ www.nbg.gr

ανάπτυξη μεθοδολογίας υπολογισμού των βασικών παραμέτρων κινδύνου για κάθε κατηγορία ανοιγμάτων επιχειρηματικής και λιανικής τραπεζικής.

Η Τράπεζα χρησιμοποιεί συστήματα αξιολόγησης πιστωτικού κινδύνου τα οποία αλλάζουν ανάλογα με τα χαρτοφυλάκια της.

Η χρήση των συστημάτων αυτή έχει σαν στόχο την αξιόπιστη διαβάθμιση των πιστούχων για να λαμβάνονται οι καλύτερες αποφάσεις που αφορούν την πολιτική πιστοδοτήσεων αλλά και τον υπολογισμό της Αναμενόμενης Ζημίας καθώς και των συστατικών της όπως είναι η Πιθανότητα Αθέτησης, της ζημιάς σε περίπτωση αθέτησης, και της έκθεσης σε κίνδυνο⁽⁸⁴⁾

5.26 Εθνική Τράπεζα- Λειτουργικός Κίνδυνος

Η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος αναγνωρίζοντας την σημασία του λειτουργικού κινδύνου έχει επικεντρωθεί από το 2005 στην ανάπτυξη και υλοποίηση ενός ολοκληρωμένου πλαισίου διαχείρισης του που θα έχει στόχο όχι μόνο την εκπλήρωση των ποιοτικών και ποσοτικών κριτηρίων υιοθέτησης της τυποποιημένης προσέγγισης αλλά και την προοπτική υιοθέτησης εξελιγμένης προσέγγισης μέτρησης για τον υπολογισμό των σχετικών κεφαλαιακών απαιτήσεων.

Με σκοπό να βελτιώσει την διαχείριση του λειτουργικού κινδύνου η τράπεζα έχει ήδη από το 2010 αναπτύξει και θέσει σε εφαρμογή το μηχανογραφικό σύστημα OpVar.

Η εφαρμογή αυτή αναπτύχθηκε αρχικά στα καταστήματα του εσωτερικού και του εξωτερικού της Εθνικής Τράπεζας, στην Finansbank, στην Εθνική Leasing, στην Εθνική Factors. Με κριτήριο την αναβάθμιση του πλαισίου και την ομοιόμορφη διαχείριση του λειτουργικού κινδύνου σε επίπεδο Ομίλου, η χρήση της νέας μηχανογραφικής εφαρμογής επεκτάθηκε το 2011 στις μεγάλες θυγατρικές του Ομίλου⁽⁸⁵⁾

⁸⁴ www.nbg.gr

⁸⁵ www.nbg.gr

5.27 Εθνική Τράπεζα-Κίνδυνος Χώρας

Η Εθνική Τράπεζα μπορεί να επηρεαστεί από τον κίνδυνο χώρας που είναι οι διάφοροι κίνδυνοι που μπορεί να προκύψουν εξαιτίας πολιτικών ή οικονομικών προβλημάτων είτε με την μορφή στάσης πληρωμών είτε με την μορφή αδυναμίας μετατροπής του εγχώριου νομίσματος σε διεθνή βασικά νομίσματα αποθεμάτων και εξαγωγής που μπορεί να αποτελέσουν διασυννοριακό κίνδυνο. Τα στοιχεία εντός και εκτός ισολογισμού που υπόκεινται σε κίνδυνο χώρας είναι:

1) Η διακράτηση κρατικών ομολόγων, 2) Οι διατραπεζικές εργασίες-τοποθετήσεις, καθώς και οι ισοδύναμοι κίνδυνοι από διατραπεζικές πράξεις παραγώγων, 3) Η χορήγηση δανείων προς εταιρείες ή πιστωτικά ιδρύματα, η διακράτηση εταιρικών ομολόγων αλλά και η χρηματοδότηση μεγάλων έργων, 4) οι εγχρήματες και μη εγχρήματες εμπορικές συναλλαγές και 5) οι συμμετοχές στο μετοχικό κεφάλαιο θυγατρικών τραπεζών που έχουν την έδρα τους στο εξωτερικό. Ο Όμιλος της Εθνικής Τράπεζας παρακολουθεί σε καθημερινή βάση με βάση τα παραπάνω την έκθεση του σε κίνδυνο χώρας με το να επικεντρώνεται στις χώρες της ΝΑ Ευρώπης, την Τουρκία, την Αίγυπτο και την Νότιο Αφρική όπου έχει παρουσία⁽⁸⁶⁾.

5.28 Eurobank – Κίνδυνος Ρευστότητας

Ο Όμιλος εκτίθεται καθημερινά σε κινδύνους ρευστότητας από αναλήψεις καταθέσεων, λήξεις τίτλων μεσοπρόθεσμης ή μακροπρόθεσμης διάρκειας, χρηματοδοτήσεις δανείων και εγγυήσεις. Ακόμη, οι λογαριασμοί περιθωρίου για συναλλαγές εξασφαλισμένης χρηματοδότησης από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα και την αγορά αλλά και από συμβόλαια μείωσης κινδύνου(CSAs, GMRA) βοηθούν στην μείωση των επιπέδων ρευστότητας.

Ο Όμιλος διατηρεί διαθέσιμα για να καλύψει άμεσα τις ανάγκες του. Η Επιτροπή Κινδύνων της τράπεζας καθορίζει επαρκή όρια ρευστότητας για να καλυφθούν οι ενδεχόμενες ανάγκες.

Θεμελιώδης αρχή της διοίκησης του Ομίλου είναι η αντιστοίχιση(matching) και η ελεγχόμενη αναντιστοιχία (mismatch) των ημερομηνιών λήξης και των επιτοκίων των στοιχείων του ενεργητικού και υποχρεώσεων.

Δεν είναι συνηθισμένο για τις τράπεζες να έχουν πλήρη αντιστοίχιση καθώς οι συναλλαγές συνήθως είναι αβέβαιης διάρκειας και διαφορετικής φύσεως. Συνήθως

⁸⁶ www.nbg.gr

όταν οι λήξεις δεν συμπίπτουν η αποδοτικότητα μπορεί να αυξηθεί αλλά μπορεί ταυτόχρονα να αυξηθεί και ο κίνδυνος των ζημιών

Οι λήξεις των στοιχείων του ενεργητικού και υποχρεώσεων και η δυνατότητα αντικατάστασης με αποδεκτό κόστος, των τοκοφόρων υποχρεώσεων κατά την λήξη τους αποτελούν σημαντικούς παράγοντες για την αξιολόγηση της ρευστότητας του Ομίλου.

5.29 Πλαίσιο Διαχείρισης Κινδύνου Ρευστότητας

Η Πολιτική Διαχείρισης Κινδύνου ρευστότητας του Ομίλου ορίζει την ακόλουθη εποπτική και ελεγκτική δομή:

- 1) Η Επιτροπή Κινδύνων της τράπεζας είναι υπόλογη για τις αποφάσεις που λαμβάνει, για την διαχείριση του κινδύνου ρευστότητας και για την παρακολούθηση των ποσοτικών και ποιοτικών διαστάσεων του κινδύνου ρευστότητας
- 2) Η Επιτροπή Διαχείρισης Ενεργητικού και Υποχρεώσεων του Ομίλου είναι εξουσιοδοτημένη να διαμορφώνει και να εφαρμόζει την πολιτική διαχείρισης ρευστότητας και να ελέγχει την διαθέσιμη ρευστότητα κάθε μήνα.
- 3) Η Διεύθυνση Διαχείρισης Διαθεσίμων του Ομίλου είναι υπεύθυνη για την εφαρμογή της στρατηγικής του Ομίλου σχετικά με την ρευστότητα αλλά και την προετοιμασία και παρακολούθηση του προϋπολογισμού ρευστότητας του Ομίλου.
- 4) Ο Τομέας Global Market and Counterparty Risk Sector(GMCRS) είναι υπεύθυνος για την επιμέτρηση, παρακολούθηση και ενημέρωση σχετικά με την ρευστότητα του Ομίλου.⁽⁸⁷⁾

5.30 Eurobank- Κίνδυνος Αγοράς

Η Eurobank χρησιμοποιεί την μέθοδο VAR για την μέτρηση του χρηματοοικονομικού κινδύνου υπολογίζοντας την πιθανή αρνητική μεταβολή της αγοραίας αξίας ενός χαρτοφυλακίου σε συγκεκριμένο διάστημα εμπιστοσύνης και για προκαθορισμένη διάρκεια.

⁸⁷ www.eurobank.gr

Το VAR που υπολογίζει ο Όμιλος είναι βασισμένο σε διάστημα εμπιστοσύνης 99% και περίοδο διακράτησης μίας ημέρας υπολογισμένο με την μέθοδο προσομοίωσης Monte Carlo⁽⁸⁸⁾

5.31 Eurobank – Συναλλαγματικός Κίνδυνος

Η χρηματοοικονομική θέση και οι ταμειακές ροές του Ομίλου εκτίθενται σε κίνδυνο από την επίδραση των διακυμάνσεων στις συναλλαγματικές ισοτιμίες. Η Επιτροπή Κινδύνων της τράπεζας καθορίζει τα όρια των ανοικτών θέσεων που επηρεάζονται από την διακύμανση των συναλλαγματικών ισοτιμιών τα οποία παρακολουθούνται καθημερινά⁽⁸⁹⁾

5.32 Eurobank-Κίνδυνος Επιτοκίων

Η χρηματοοικονομική θέση και οι ταμειακές ροές του Ομίλου εκτίθενται σε κίνδυνο εξαιτίας των διακυμάνσεων στα ισχύοντα επιτόκια αγοράς. Ο επιτοκιακός κίνδυνος στις ταμειακές ροές του Ομίλου είναι ο κίνδυνος που εμφανίζεται στις μελλοντικές του ταμειακές ροές να διακυμανθούν επειδή αλλαγές συμβαίνουν στα επιτόκια της αγοράς.

Η Επιτροπή Κινδύνων της Τράπεζας καθορίζει το όριο επιτοκιακού κινδύνου που μπορεί να χειριστεί ο Όμιλος και η έκθεση στον κίνδυνο παρακολουθείται καθημερινά από την Διοίκηση⁽⁹⁰⁾

5.33 Eurobank- Πιστωτικός Κίνδυνος

Ο Όμιλος είναι εκτεθειμένος στον πιστωτικό κίνδυνο που είναι ο κίνδυνος ζημιάς εξαιτίας αδυναμίας των αντισυμβαλλόμενων να εκπληρώσουν τις υποχρεώσεις τους μέχρι την ημερομηνία λήξης τους. Σημαντικές αλλαγές στην οικονομία η σε ένα τομέα δραστηριότητας του Ομίλου που συνδέεται με το χαρτοφυλάκιο του μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα ζημιές διαφορετικές από αυτές που παρουσιάστηκαν κατά την ημερομηνία του ισολογισμού. Άρα η Διοίκηση προσπαθεί να διαχειρίζεται προσεκτικά την έκθεσή της στον πιστωτικό κίνδυνο.

Ο Όμιλος καθορίζει τα επίπεδα πιστωτικού κινδύνου που αναλαμβάνει με την επιβολή ορίων ανάλογα με το μέγεθος του κινδύνου που δημιουργείται από κάποιο

⁸⁸ www.eurobank.gr

⁸⁹ www.eurobank.gr

⁹⁰ www.eurobank.gr

πιστούχο η από ομάδα πιστούχων και εξαρτάται από γεωγραφικούς τομείς και τομείς δραστηριότητας. Αυτού του είδους οι κίνδυνοι παρακολουθούνται σε περιοδική βάση και υπόκεινται σε ετήσια η συχνότερη αναθεώρηση. Τα επίπεδα πιστωτικού κινδύνου ανά προϊόν, τομέας δραστηριότητας και χώρα επανεξετάζονται κάθε τρεις μήνες από την Επιτροπή Κινδύνων της Τράπεζας⁽⁹¹⁾

5.34 Τράπεζα Πειραιώς –Κίνδυνος Ρευστότητας

Η διαχείριση του κινδύνου ρευστότητας σημαίνει για τον Όμιλο Πειραιώς να μπορεί να διαθέτει αρκετή ρευστότητα για να ανταποκρίνεται επαρκώς στις συναλλακτικές της υποχρεώσεις. Για να μπορέσει να διαχειριστεί ο Όμιλος αποτελεσματικά τον κίνδυνο αυτό παρακολουθούνται σε τακτά χρονικά διαστήματα οι μελλοντικές απαιτήσεις σε ρευστότητα αλλά και οι αντίστοιχες ανάγκες δανεισμού ανάλογα με την λήξη που προβλέπονται να έχουν οι ανοικτές συναλλαγές. Η Διοίκηση του Ομίλου προσπαθεί να αντιμετωπίσει τον κίνδυνο αυτό με στενή παρακολούθηση στην ισοσκέλιση εισροών και εκροών σε συγκεκριμένες χρονικές περιόδους έτσι ώστε ο Όμιλος να έχει την δυνατότητα να καλύψει τις ταμειακές του υποχρεώσεις.

Για την παρακολούθηση του κινδύνου ρευστότητας αλλά για να υπάρχει δυνατότητα να εντοπίζονται μελλοντικά προβλήματα έχει σχεδιαστεί και υλοποιηθεί πλαίσιο προσομοίωσης καταστάσεων κρίσης μέσα από το οποίο εξετάζονται οι τυχόν συνέπειες που θα μπορούσε να υποστεί ο Όμιλος σε περίπτωση δυσμενής κατάστασης ρευστότητας.

Η διαχείριση της ρευστότητας αποτελεί μια από τις κύριες προτεραιότητες του Ομίλου ιδίως στις μέρες της κρίσεως που διανύει η ελληνική οικονομία όπου επικρατούν δυσμενείς συνθήκες ρευστότητας. Για τον παραπάνω λόγο αναβαθμίστηκαν ακόμη περισσότερο οι λειτουργίες που αφορούν την πολύ στενή παρακολούθηση της θέσης ρευστότητας της Τράπεζας, την συνεχή ενημέρωση της Διοίκησης, και την διαρκή αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας των ληφθέντων μέτρων για την διατήρηση του επιπέδου ρευστότητας στα επιθυμητά επίπεδα. Ακόμη αντιμετωπίζονται με επιτυχία οι ανάγκες ρευστότητας των θυγατρικών εταιριών. Επιπλέον έχουν αυστηροποιηθεί οι τοπικές εποπτικές απαιτήσεις ρευστότητας σε

⁹¹ www.eurobank.gr

χώρες που δραστηριοποιείται ο Όμιλος. Ο Όμιλος προκειμένου να ελαχιστοποιήσει τον κίνδυνο ρευστότητας λαμβάνει μέτρα όπως η διατήρηση χαρτοφυλακίων χρεογράφων που μπορούν να ρευστοποιηθούν άμεσα, η διεύρυνση των καταθετικών λογαριασμών όπως οι λογαριασμοί ταμειυτηρίου αλλά και η διάθεση καταθετικών προϊόντων προθεσμίας με ανταγωνιστικούς όρους (⁹²)

5.35 Τράπεζα Πειραιώς-Κίνδυνος Αγοράς

Ο Όμιλος Πειραιώς έχει θεσπίσει πλαίσιο ορίων ανάληψης κινδύνων αγοράς, το οποίο καλύπτει το σύνολο των δραστηριοτήτων σε επίπεδο Ομίλου. Η επάρκεια του πλαισίου και το ύψος των ορίων επανεξετάζονται κάθε χρόνο. Η τράπεζα Πειραιώς έχει υιοθετήσει και εφαρμόζει ευρέως αποδεκτές τεχνικές για την μέτρηση του κινδύνου αγοράς. Η Αξία σε κίνδυνο(Value at Risk) δείχνει κατά προσέγγιση την μέγιστη δυνητική μείωση ζημιάς στην καθαρή τρέχουσα αξία ενός χαρτοφυλακίου που μπορεί σε ένα συγκεκριμένο χρονικό διάστημα και για ένα συγκεκριμένο διάστημα εμπιστοσύνης(confidence interval). Η Τράπεζα εφαρμόζει την παραμετρική μέθοδο υπολογισμού της αξίας σε κίνδυνο με χρονικό ορίζοντα μιας ημέρας και επίπεδο εμπιστοσύνης 99%.

Η Αξία σε Κίνδυνο εκτιμάται για τις θέσεις του Χαρτοφυλακίου Συναλλαγών και για τις θέσεις του Χαρτοφυλακίου Διαθέσιμου προς Πώληση(⁹³)

5.36 Τράπεζα Πειραιώς – Πιστωτικός Κίνδυνος

Η τραπεζική δραστηριότητα και η κερδοφορία του Ομίλου επηρεάζονται σε μεγάλο βαθμό από τον πιστωτικό κίνδυνο. Ο πιστωτικός κίνδυνος αποτελεί την πιο σημαντική πηγή κινδύνου για τον Όμιλο και για αυτό η αποτελεσματική παρακολούθηση και διαχείρισή του αποτελεί άμεση προτεραιότητα της εκάστοτε Διοίκησης. Ο Όμιλος Πειραιώς είναι εκτεθειμένος στον πιστωτικό κίνδυνο εξαιτίας των εγκεκριμένων πιστωτικών ορίων και των πιστοδοτήσεων επιχειρηματικής και ιδιωτικής πίστης από τις επενδυτικές και συναλλακτικές δραστηριότητες του Ομίλου, από πράξεις διαπραγμάτευσης στις αγορές παραγώγων αλλά και από τις τοποθετήσεις σε χρεόγραφα και από τον διακανονισμό συναλλαγών.

⁹² www.piraeusbank.gr

⁹³ www.piraeusbank.gr

Ο βαθμός του κινδύνου που υπάρχει σε κάθε πιστωτικό άνοιγμα εξαρτάται από πολλούς παράγοντες και οι σημαντικότεροι είναι οι γενικότερες συνθήκες της οικονομίας και της αγοράς, η χρηματοοικονομική θέση των οφειλετών, το ύψος, το είδος και η διάρκεια των ανοιγμάτων αλλά και η ύπαρξη καλυμμάτων⁽⁹⁴⁾

5.37 Τράπεζα Πειραιώς- Λειτουργικός Κίνδυνος

Ο Όμιλος της Τράπεζας Πειραιώς αναγνωρίζει την έκθεση του σε λειτουργικό κίνδυνο ο οποίος πηγάζει από την καθημερινή λειτουργία του και από την πραγματοποίηση των επιχειρηματικών και στρατηγικών του στόχων.

Ο Όμιλος συνεχώς εφαρμόζει το ενιαίο πλαίσιο διαχείρισης λειτουργικού κινδύνου στις μονάδες της τράπεζας και στις θυγατρικές τράπεζες του Ομίλου. Το πλαίσιο αυτό καλύπτει την αναγνώριση, την μέτρηση, την μείωση και την παρακολούθηση του λειτουργικού κινδύνου.

Ο Όμιλος διαχειρίζεται τον λειτουργικό κίνδυνο μέσα από την συλλογή δεδομένων εσωτερικών ζημιών, την εκτίμηση των αναλαμβανόμενων δυνητικών κινδύνων και την υλοποίηση ενεργειών που έχουν σκοπό την παρακολούθηση και την μείωση των κινδύνων αυτών.

Η διαρκής εξέλιξη του πλαισίου διαχείρισης λειτουργικού κινδύνου στον Όμιλο, καθώς και η συστηματική εκπαίδευση ανθρώπινου δυναμικού του συμβάλλουν στην ομαλή λειτουργία του Ομίλου Πειραιώς και στην μείωση του επιπέδου έκθεσης του σε λειτουργικό κίνδυνο.⁽⁹⁵⁾

5.38 Λόγοι που οδηγούν στην ανάθεση Κινδύνου

Η Διοίκηση της κάθε τράπεζας σε οποιοσδήποτε νέες δραστηριότητες εμπλακεί η οποιοδήποτε επενδυτικό σχέδιο εφαρμόσει υπάρχει κίνδυνος η αβεβαιότητα και έτσι η ανάλυση κινδύνου είναι άκρως απαραίτητη.

Μέσα σε ένα ευρύ πλαίσιο δράσης η ανάλυση κινδύνου πραγματοποιείται για πολλούς λόγους. Μερικοί από αυτούς είναι:

Πρώτον για να αξιολογηθεί η οικονομική βιωσιμότητα της εκάστοτε απόφασης. Δεύτερον για να αξιολογηθεί η εφικτότητα προτάσεων που σχετίζονται με την αγορά

⁹⁴ www.piraeusbank.gr

⁹⁵ www.piraeusbank.gr

ομολόγων η χρέους. Τρίτον, να αξιολογηθούν ασφάλιστρα για ασυνήθιστους κινδύνους. Τέταρτον, να αξιολογηθεί η υπευθυνότητα αυτών που προτείνουν νέες δραστηριότητες η νέα επενδυτικά σχέδια κατά πόσο έχουν αξιολογήσει τους πιθανούς κινδύνους.

Πέμπτον να αξιολογηθούν όλα τα εναλλακτικά συμβατικά και νομικά πλαίσια ενός επενδυτικού σχεδίου. Έκτον να αξιολογηθούν οι προσφορές που έχουν υποβληθεί και τέλος να αξιολογηθεί η υπευθυνότητα απέναντι στο κοινωνικό σύνολο.

Η στρατηγική εξάλειψης του κινδύνου για τα πιστωτικά ιδρύματα βοηθά στο να πραγματοποιούνται οι στόχοι ενός επενδυτικού σχεδίου και το γεγονός αυτό είναι επιτυχία για αυτά. Στις σύγχρονες τράπεζες η αποφυγή του κόστους και η μείωση χρονικών καθυστερήσεων είναι αποτελέσματα καινοτόμου σκέψης και δράσης λαμβάνοντας σοβαρά υπόψη την πιθανότητα εμφάνισης κινδύνων⁹⁶)

5.39 Ανάθεση Ευθυνών για τους Κινδύνους

Η ανάλυση κινδύνου σε μια τράπεζα απαιτεί αποτελεσματικό προγραμματισμό και μεθοδική οργάνωση ώστε να παραχθούν τα μέγιστα οφέλη.

Ο καθορισμός και η ανάθεση ευθυνών είναι το πρώτο βήμα. Την γενική ευθύνη της ανάλυσης του κινδύνου την έχει ο risk manager(διαχειριστής κινδύνου) ο οποίος για καλύτερα αποτελέσματα μπορεί να μεταβιβάσει μέρος της σε κατώτερα στελέχη.

Σε μια οποιαδήποτε τράπεζα ο κίνδυνος αντιμετωπίζεται ομαδικά μέσω της αλληλεπίδρασης όλων των εμπλεκομένων μερών.

Ο λειτουργικός ρόλος του risk manager περιλαμβάνει κυρίως: την ανάπτυξη της ανάλυσης κινδύνου και του διοικητικού σχεδιασμού, την συλλογή, αξιολόγηση και ταξινόμηση των πληροφοριών, την διερεύνηση και οριοθέτηση του αποδεκτού επιπέδου κινδύνου, την έγκριση των ενεργειών μείωσης του κινδύνου και τον έλεγχο της αποτελεσματικότητας της διαχείρισης κινδύνου από την ομάδα εργασίας.

Το κάθε επενδυτικό σχέδιο έχει ένα συγκεκριμένο κύκλο ζωής και ο κίνδυνος πρέπει να αξιολογείται σε κάθε στάδιο παρόλο που η επιρροή των καταστάσεων μειώνεται καθώς το πρόγραμμα προχωράει.

Θα πρέπει σε κάθε στάδιο να διατηρείται ένα ασφαλές πεδίο για την διαχείριση του κινδύνου.

⁹⁶ Βλ. Πετράκης,2002

Ο έλεγχος του κινδύνου για να είναι αποτελεσματικός θα πρέπει να περιλαμβάνει τα εξής⁽⁹⁷⁾

1) Διοικητικό σχέδιο κινδύνου όπου θα περιγράφονται οι τρόποι εξέτασης του κινδύνου στο επενδυτικό σχέδιο που εφαρμόζεται

2) Κατάλογος κινδύνου όπου θα συνοψίζονται όλοι οι προβλεπόμενοι κίνδυνοι και θα περιγράφονται μέθοδοι και τεχνικές μείωσης τους μέσω συγκεκριμένων ενεργειών των ατόμων

3) Ανάλυση κινδύνου όπου αναλύονται οι ποσοτικές πτυχές του επενδυτικού σχεδίου. Η τεκμηρίωση του κινδύνου αποθηκεύεται συνήθως σε μια βάση δεδομένων.

Η συλλογή πληροφοριών για τον προβλεπόμενο κίνδυνο είναι αρμοδιότητα του διαχειριστή κινδύνου ο οποίος ενημερώνει τους υπόλοιπους εμπλεκόμενους. Οι πληροφορίες αποκωδικοποιούνται και συνοψίζονται σε έκταση ανάλογη με το μέγεθος και την πολυπλοκότητα των στόχων.

Ενσωματώνονται στον κύκλο υποβολής των εκθέσεων της τράπεζας και παρέχουν την κύρια εισαγωγή για τις αναθεωρήσεις κινδύνου οι οποίες πραγματοποιούνται στα κρίσιμα σημεία απόφασης του επενδυτικού σχεδίου.

Οι αναθεωρήσεις κινδύνου δίνουν την ευκαιρία να συζητηθεί σε βάθος η θέση του κινδύνου στο εκάστοτε επενδυτικό σχέδιο και να συμφωνηθούν οι ενέργειες που θα το προωθήσουν ώστε να ανταποκριθεί στους στόχους και τους σκοπούς του.

Η αναθεώρηση κινδύνου συνήθως περιλαμβάνει την έκθεση επισκόπησης των σημαντικότερων ζητημάτων κινδύνου από τον διαχειριστή κινδύνου και την αναθεώρηση και επανασχεδιασμό των ενεργειών ώστε να μειωθεί ο διαγραφόμενος κίνδυνος⁽⁹⁸⁾

5.40 Τελική Φάση της διαδικασίας Διαχείρισης Κινδύνου

Αφού προσδιοριστεί η έκθεση κινδύνου, τα πιστωτικά ιδρύματα καλούνται να λάβουν σημαντικές αποφάσεις που επηρεάζουν την ίδια λειτουργία τους.

Οι διαχειριστές κινδύνου αναπτύσσουν στρατηγικές ώστε να μπορούν να μετριάσουν τους επικείμενους κινδύνους.

Κύριος στόχος των στρατηγικών αυτών είναι να ελαχιστοποιηθεί ο κίνδυνος και όχι απαραίτητα η μεγιστοποίηση των κερδών.

⁹⁷ Βλ. Πετράκης, 2002

⁹⁸ Βλ. Παπούλιας, 2002

Η ζητούμενη στρατηγική είναι να βρεθεί ο ιδανικός τρόπος χρησιμοποίησης όλων των διαθέσιμων πόρων για την επιτυχία των στόχων. Οι στόχοι πρέπει να εξετάζονται διεξοδικά και συλλογικά από όλα τα στελέχη.

Κύριος σκοπός της στρατηγικής είναι να εντοπιστούν οι κίνδυνοι και οι ευκαιρίες του εξωτερικού περιβάλλοντος, να συγκεκριμενοποιηθούν οι στόχοι και η ιεράρχηση των προτεραιοτήτων, να συνδυαστούν οι στόχοι της τράπεζας με τα μέσα της και ο καθορισμός ιεραρχημένων στόχων ώστε να αποφεύγεται σπατάλη πόρων και ανθρώπινης προσπάθειας.

Τις περισσότερες φορές οι Διοικήσεις των τραπεζών παίρνουν αποφάσεις χωρίς να λάβουν υπόψη τα παραπάνω. Το γεγονός αυτό οδηγεί σε αποτυχία πολλά επενδυτικά σχέδια τους⁽⁹⁹⁾

Η τελική φάση της διαδικασίας διαχείρισης του κινδύνου είναι ο έλεγχος και η συνεχής παρακολούθηση.

Ο διαχειριστής κινδύνου εξετάζει τους καθορισμένους στόχους και τις στρατηγικές που χρησιμοποιούνται ως αποτέλεσμα της περιοδικής αξιολόγησης του κινδύνου. Εάν εμφανιστούν αποκλίσεις επινοούνται και εφαρμόζονται διορθωτικές ενέργειες. Στην διαδικασία αυτή η διατήρηση αρχείων είναι αναγκαία για την ομαλή διοικητική λειτουργία της τράπεζας.

Τα αρχεία είναι σημαντικά γιατί μας παρέχουν στατιστικά δεδομένα που απαιτούνται στο στάδιο της απόφασης και βοηθούν την Διοίκηση να επιλέξει ένα κατάλληλο σχέδιο δράσης για την αντιμετώπιση του κινδύνου.

Ο διαχειριστής κινδύνου οφείλει να έχει ως βασική προτεραιότητα την διατήρηση τέτοιων αρχείων τα οποία περιλαμβάνουν πληροφορίες σχετικά με την συχνότητα εμφάνισης του κινδύνου, την δριμύτητα και τις συνέπειες του⁽¹⁰⁰⁾

5.41 Συμπεράσματα για τους τραπεζικούς κινδύνους

Οι διάφοροι τύποι κινδύνου που εμφανίζονται στην τραπεζική λειτουργία δημιουργούνται από τις θέσεις και τις σχέσεις που αναπτύσσει με τους πελάτες της και τις συναλλαγές που πραγματοποιεί στα πλαίσια των χρηματοοικονομικών αγορών

⁹⁹ Βλ. Μαλινδρέτου, 1998

¹⁰⁰ Βλ. Κίochos Π.-Παπανικολάου Γ-Κίochos Α, 2003.

Η κατανόηση των διαφόρων κινδύνων είναι απαραίτητη για την διαχείριση της αβεβαιότητας και η διαχείριση των κινδύνων αποτελεί προτεραιότητα για την Διοίκηση ώστε να εξασφαλιστεί η επιβίωση του πιστωτικού οργανισμού.

Για να αντιμετωπισθεί η κάθε μορφή κινδύνου πρέπει να αναπτυχθεί μια ξεχωριστή στρατηγική αντιστάθμισης η εξουδετέρωσης του. Για να επιτευχθεί αυτό πρέπει να αναγνωρισθεί η πηγή και η φύση του κάθε κινδύνου ώστε να αποφασισθεί η αποτελεσματικότερη και ενδεικνυόμενη ανά περίπτωση επιλογή αντιμετώπισης του.

Κεφάλαιο 6: Σχέση Εσωτερικού Ελέγχου στις Τράπεζες στην Διαχείριση Κινδύνου

6.1 Εισαγωγή

Στην αρχή ο εσωτερικός έλεγχος σχεδιάστηκε για την προστασία των περιουσιακών στοιχείων αλλά και για την δημιουργία αξιόπιστων λογιστικών πληροφοριών. Στην σημερινή εποχή μετά από τις αποτυχίες των εταιριών στην Αμερική όπως η Enron, Worldcom , στην Ευρώπη αλλά και σε άλλα μέρη του κόσμου οδήγησαν στην έλλειψη εμπιστοσύνης όχι μόνο στις ελεγκτικές εταιρείες που σχετίζονται αλλά και στο λογιστικό επάγγελμα (¹⁰¹) με αποτέλεσμα την διαφοροποίηση του ρόλου του εσωτερικού ελέγχου. Έτσι σήμερα οι δραστηριότητες του εσωτερικού ελέγχου περιλαμβάνουν την αξιολόγηση του επιχειρησιακού κινδύνου(¹⁰²).

Σήμερα τις διοικήσεις των τραπεζών η Διαχείριση κινδύνου είναι ένα αντικείμενο που τις απασχολεί όλο και περισσότερο αφού επηρεάζει την κερδοφορία τους.(¹⁰³)

6.2 Σχέση του Εσωτερικού Ελέγχου με την Διαχείριση Κινδύνων

Είναι αναγκαίο να υπάρχει αποτελεσματικός εσωτερικός έλεγχος για την διαχείριση κινδύνων ώστε να επιτυγχάνεται η προστασία του κεφαλαίου του πιστωτικού οργανισμού που είναι αναγκαία για την υποστήριξη των υπόλοιπων λειτουργιών της τράπεζας. Έτσι κρίνεται απαραίτητος ο έλεγχος του αναλαμβανόμενου κινδύνου και

¹⁰¹ Βλ. Ibrahim,2011

¹⁰² Βλ. Abdullatif and Alkhadash,2009

¹⁰³ Βλ. Spira and Page,2003

η διατήρηση του σε αποδεκτά επίπεδα καθώς και να εξασφαλιστούν ικανοποιητικές αποδόσεις σχετικά με τον αναλαμβανόμενο κίνδυνο.

Επίσης ο εσωτερικός έλεγχος είναι απαραίτητος στην ανάληψη κινδύνων. Σε πολλές περιπτώσεις σε τομείς της τράπεζας όπως ο τομέας διαχείρισης διαθεσίμων η ανάληψη κινδύνου είναι αναπόφευκτη ώστε να προκύψουν μεγάλες αποδόσεις. Ο εσωτερικός έλεγχος θα πρέπει να εξασφαλίζει ότι ο βαθμός ανάληψης κινδύνου είναι σε αποδεκτά επίπεδα, είναι συνεπής με τις ευρύτερες πολιτικές της τράπεζας και επιτυγχάνεται αποτελεσματική κατανομή του κεφαλαίου.

Επιπλέον με τον εσωτερικό έλεγχο επιτυγχάνεται η καταγραφή κινδύνου. Ο έλεγχος του κινδύνου γίνεται για την συλλογή και επαλήθευση των πληροφοριών που σχετίζονται με το σύνολο των δραστηριοτήτων του πιστωτικού ιδρύματος που συνεπάγονται ανάληψη κινδύνου. Οι πληροφορίες αυτές πρέπει να είναι καταγεγραμμένες. Σκοπός είναι να διαπιστωθεί η εναρμόνιση του συνόλου των διαδικασιών και δραστηριοτήτων του πιστωτικού ιδρύματος με τις προκαθορισμένες πολιτικές και τα όρια κινδύνου.

Επιπλέον σκοπός είναι η ενημέρωση των εκτελεστικών οργάνων για το επίπεδο κινδύνου που εμφανίζεται δραστηριότητα η θέση του πιστωτικού ιδρύματος προκειμένου να διευκολύνεται η λήψη αποφάσεων.

Στις αποφάσεις αυτές συμπεριλαμβάνεται η κατανομή κεφαλαίου στις επιμέρους δραστηριότητες καθώς και η αποτίμηση αποδόσεων του κεφαλαίου σε κίνδυνο. Με αυτόν τον τρόπο διασφαλίζεται η αποτελεσματική κατανομή κεφαλαίου σε κάθε δραστηριότητα με μοναδικό κριτήριο την απόδοση του απασχολούμενου κεφαλαίου.

Η επιτυχία του εσωτερικού ελέγχου να μπορέσει να διαχειριστεί αποτελεσματικά τους κινδύνους εξαρτάται σε σημαντικό βαθμό από την δομή του συστήματος των ορίων κινδύνου.

Παρόλο που η οργανωτική διάρθρωση μιας τράπεζας επηρεάζει σε μεγάλο βαθμό τον τρόπο σχεδιασμού των ορίων κινδύνου, ο κύριος παράγοντας που κρίνει την επιτυχία εφαρμογής των ορίων έχει σχέση με τον εσωτερικό έλεγχο που αναλαμβάνει να διαχειριστεί τους κινδύνους στελεχωμένη με το κατάλληλο προσωπικό.

Εκτός από τα γενικά όρια που τίθενται για τον έλεγχο των κινδύνων σε επίπεδο συνολικού χαρτοφυλακίου πρέπει να προσδιορίζονται τα όρια για τον έλεγχο του αναλαμβανόμενου κινδύνου και από τα επιμέρους υποχαρτοφυλάκια της τράπεζας. Οι βασικότεροι τύποι ορίων κινδύνου που έχουν κυρίως σχέση με τα πιστωτικά χαρτοφυλάκια διακρίνονται σε:

- 1) Όρια ανά προϊόν, γεωγραφική περιφέρεια, επιχειρηματική δραστηριότητα η κλάδο
- 2) Όρια διαβαθμίσεων κινδύνου
- 3) Όρια απαιτήσεων μειωμένης εξασφάλισης
- 4) Όρια πελατών (¹⁰⁴)

Τα όρια ανά προϊόν προσδιορίζονται μεταξύ άλλων για τον έλεγχο κινδύνου στον οποίο εκτίθεται κάθε τράπεζα από την χορήγηση καταναλωτικών, επιχειρηματικών και στεγαστικών δανείων καθώς επίσης και από την χορήγηση εξεδικευμένων πιστώσεων. Τα όρια αυτής της κατηγορίας προσδιορίζουν την διαθεσιμότητα των προϊόντων κάθε τράπεζας και κατά συνέπεια το μείγμα κινδύνου που απορρέει από την διάθεσή τους.

Τράπεζες με εσωτερικές δραστηριότητες όσο και με εξωτερικές δραστηριότητες πρέπει να ορίζουν όρια ανά γεωγραφική περιφέρεια προκειμένου να αποφύγουν υπερβολική έκθεση σε περιοχές με δυσμενή χαρακτηριστικά να επιτύχουν την μεγαλύτερη δυνατή γεωγραφική διασπορά των δραστηριοτήτων τους καθώς και τα μέγιστα δυνατά οφέλη από την διαφοροποίηση των κινδύνων.

Ακόμη οφείλουν να προσδιορίζουν όρια ανά επιχειρηματική δραστηριότητα η κλάδο προκειμένου να αποφύγουν συγκέντρωση κινδύνων σε συγκεκριμένους κλάδους που παρουσιάζουν υψηλή σχέση με τον οικονομικό κύκλο και άρα προκύπτουν δυνητικές απώλειες αν υπάρξει γενικότερα οικονομική ύφεση.

Μια άλλη βασική κατηγορία ορίων κινδύνου έχει σχέση με την κατανομή των απαιτήσεων μιας τράπεζας με βάση την πιστοληπτική διαβάθμιση.

Κάθε πιστωτικό ίδρυμα επιδιώκει την ισορροπημένη έκθεση του σε όλους τους βαθμούς κινδύνου αφού απαιτήσεις χαμηλού κινδύνου αποτελούν σίγουρες επενδύσεις ενώ απαιτήσεις

υψηλού κινδύνου είναι ευκαιρία για αποκόμιση υψηλών αποδόσεων.

Τα όρια κινδύνου που προσδιορίζονται για τον έλεγχο της έκθεσης της τράπεζας σε ενδεχόμενες απώλειες από απαιτήσεις μειωμένης εξασφάλισης είναι πολύ σημαντικά αφού έχουν σχέση με την ποιότητα του πιστωτικού χαρτοφυλακίου κάθε οργανισμού.

¹⁰⁴ Βλ. Σαπουντζόγλου-Πεντότης, 2009

Τα όρια αυτής της κατηγορίας επιτρέπουν σε κάθε τράπεζα να διαχειριστεί αποτελεσματικά τους δυνητικούς κινδύνους αφού η εφαρμογή τους είναι σχετικά απλή και πολλές φορές προληπτική.

Τα όρια πελατών προσδιορίζονται από τις τράπεζες με στόχο την αποτροπή υπερβολικής συσσώρευσης κινδύνων στο πιστωτικό χαρτοφυλάκιο και την αποφυγή υπερβολικής έκθεσης σε συγκεκριμένες κατηγορίες πελατών. Ο σαφής προσδιορισμός των ορίων κινδύνου αυτής της κατηγορίας είναι αναγκαίος για την ορθή χρήση τους αφού είναι μέρος της διαδικασίας έγκρισης πιστώσεων στα χαμηλότερα κλιμάκια κάθε τράπεζας⁽¹⁰⁵⁾

6.3 Εννοιολογικό Πλαίσιο Εσωτερικού Ελέγχου

Ο εσωτερικός έλεγχος αποτελεί ένα ιδιαίτερα δημοφιλές ερευνητικό πεδίο, το οποίο κεντρίζει το ενδιαφέρον ερευνητών και μελετητών τα τελευταία χρόνια⁽¹⁰⁶⁾

) Η σημαντικότητα του επιβεβαιώνεται από το μεγάλο όγκο της σχετικής διεθνούς αρθρογραφίας και βιβλιογραφίας, ενώ η αναζήτηση ενός ολοκληρωμένου εννοιολογικού πλαισίου οδήγησε στην υιοθέτηση ενός ικανού αριθμού εναλλακτικών προσεγγίσεων.

Ενδεικτικό της σημασίας του για την επιβίωση και ανάπτυξη των οικονομικών μονάδων αποτελεί το πλήθος των ορισμών που του έχουν αποδοθεί από ερευνητές και μελετητές παγκοσμίως.

Ένας από τους πρώτους χρονικά ολοκληρωμένους ορισμούς αποδόθηκε από τον ⁽¹⁰⁷⁾ Meigs σύμφωνα με τον οποίο ο εσωτερικός έλεγχος ορίζονταν ως <<το πλάνο της επιχείρησης και όλες οι μέθοδοι και διαδικασίες που ακολουθεί η Διοίκηση για να διασφαλίσει την όσο το δυνατό πιο αποδοτική συνεργασία με την διεύθυνση της επιχείρησης, την πρόληψη και τον εντοπισμό της απάτης και του λάθους, την ακρίβεια και ολοκλήρωση των λογιστικών αρχείων και την έγκαιρη προετοιμασία όλων των χρήσιμων οικονομικών πληροφοριών,

Ένας ευρύτερος ορισμός ο οποίος υπογράμμιζε τόσο τον συμβουλευτικό όσο και τον προληπτικό ρόλο του εσωτερικού ελέγχου αποδόθηκε από τον Παπαστάθη⁽¹⁰⁸⁾. Υπό το πρίσμα του εν λόγω ορισμού ο εσωτερικός έλεγχος θεωρήθηκε ως <<η υπηρεσία

¹⁰⁵ Βλ Σαπουντζόγλου- Πεντότης, 2009

¹⁰⁶ Savcuk, 2007

¹⁰⁷ Meigs, 1984.

¹⁰⁸ Βλ. Παπαστάθη, 2003

που αποσκοπεί στην αξιολόγηση της επαρκούς λειτουργίας του συστήματος εσωτερικών ελέγχων και προτείνει βελτιώσεις, όπου διαπιστώνονται αδυναμίες.

Τέλος ένας από τους πλέον ολοκληρωμένους ορισμούς παρουσιάστηκε από το Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών. Σύμφωνα με το εν λόγω ορισμό ο εσωτερικός έλεγχος είναι <<η ανεξάρτητη, αντικειμενική, διαβεβαιωτική και συμβουλευτική δραστηριότητα που είναι σχεδιασμένη να προσθέτει αξία και να βελτιώνει τις λειτουργίες του οργανισμού>> Ακολουθώντας την παραπάνω προσέγγιση μπορεί να ειπωθεί σήμερα ότι ο εσωτερικός έλεγχος συντελεί στην επίτευξη των στόχων του οργανισμού μέσω της συστηματικής διαχείρισης του επιχειρησιακού κινδύνου και της προώπισης των αρχών της εταιρικής διακυβέρνησης(¹⁰⁹)

6.4 Εννοιολογικό πλαίσιο Διαχείρισης Κινδύνου

Ο ελεγκτικός κίνδυνος είναι ο κίνδυνος αυτός που ο ελεγκτής δεν μπορεί να διατυπώσει επιφυλάξεις για τις οικονομικές καταστάσεις που στην πραγματικότητα είναι εσφαλμένες

Κατά την διαδικασία του εσωτερικού ελέγχου ο εσωτερικός ελεγκτής πρέπει να προσέξει το περιβάλλον στο οποίο πραγματοποιείται. Οι παράγοντες που επηρεάζουν το περιβάλλον είναι η διοίκηση του εσωτερικού ελέγχου και οι παράγοντες που αφορούν την τράπεζα.

Οι κίνδυνοι ελέγχου μπορούν να χωριστούν σε τρεις κατηγορίες: (¹¹⁰)

1) Ο εγγενής κίνδυνος που μπορεί να προέλθει από απουσία του συστήματος εσωτερικού ελέγχου. Οι παράγοντες που μπορεί να επηρεάσουν τον εγγενή κίνδυνο είναι η αρχική η επαναλαμβανόμενη ανάθεση ελέγχου, τα αποτελέσματα προηγούμενων ελέγχων, λογιστικοί υπολογισμοί και περίπλοκες συναλλαγές, και ισχυρισμοί της διοίκησης.

2) Ο κίνδυνος ελέγχου που είναι ο κίνδυνος που αφορά τον σχεδιασμό και την λειτουργία των διαδικασιών εσωτερικού ελέγχου και είναι φανερό ότι όσο πιο αποτελεσματικός είναι ο εσωτερικός έλεγχος τόσο μικρότερος είναι ο σχετικός κίνδυνος

3) Ο κίνδυνος ανίχνευσης που αφορά την αποτελεσματικότητα των ελεγκτικών διαδικασιών που εφαρμόσαμε και την αξιοπιστία των στοιχείων που λάβαμε.

¹⁰⁹ Βλ. Ibrahim El-Sayed Ebaid,2011

¹¹⁰ Βλ. Σαπουντζόγλου-Πεντότης,2009

Ο ελεγκτικός κίνδυνος μπορεί να οφείλεται σε λανθασμένη επιλογή δείγματος, λανθασμένη επιλογή ελεγκτικού προσωπικού, αμέλεια ή απροσεξία του ελεγκτή, λανθασμένη εκτίμηση του χρόνου που απαιτείται για την ολοκλήρωση της ελεγκτικής διαδικασίας.

Η βασική δραστηριότητα του ελέγχου σε σχέση με τον κίνδυνο είναι η διαχείριση του⁽¹¹¹⁾

Η ορθή διαχείριση των κινδύνων ξεκινάει με την αξιολόγηση των κινδύνων όπου η διοίκηση προσπαθεί να εκτιμήσει τις πιθανές συνέπειες των απειλών και των ευκαιριών.

Έτσι σύμφωνα με την παραπάνω προσέγγιση η διαχείριση κινδύνου αποτελεί σημαντικό μέρος των δραστηριοτήτων της σύγχρονης οικονομικής μονάδας και ο κύριος στόχος της είναι η παροχή βοήθειας στην διοίκηση για να μπορεί να αντιμετωπίζει κάθε κίνδυνο με την μεγαλύτερη δυνατή αποτελεσματικότητα⁽¹¹²⁾

Στα ίδια πλαίσια, η διαχείριση κινδύνων καλύπτει τον προσδιορισμό και ελαχιστοποίηση των κινδύνων που σε αντίθετη περίπτωση οι κίνδυνοι αυτοί θα απέτρεπαν την επιχείρηση από την επίτευξη των στόχων της. Σε πρόσφατη μελέτη η διαχείριση κινδύνων χαρακτηρίζεται ως μια ολοκληρωμένη προσέγγιση για την πραγματοποίηση των στρατηγικών, προγραμματικών και οικονομικών στόχων της επιχείρησης με τον αποδεκτό κίνδυνο.

Η φιλοσοφία της γενικεύει τις έννοιες αυτές πέρα από τους χρηματοοικονομικούς κινδύνους περιλαμβάνοντας όλα τα είδη των κινδύνων⁽¹¹³⁾

Αν ακολουθήσουμε την προηγούμενη προσέγγιση τότε οι κίνδυνοι μπορούν να αντιμετωπιστούν σε αποδεκτά επίπεδα με την μεταφορά τους σε άλλα μέρη, τον έλεγχο τους μέσω της εφαρμογής κατάλληλων εσωτερικών πολιτικών και διαδικασιών ελέγχου, την οριστική αποφυγή τους με την μη εμπλοκή της επιχείρησης σε ανάλογες δραστηριότητες και τέλος την αντικειμενική αποδοχή τους με την προϋπόθεση ότι οι κίνδυνο στενά παρακολουθούνται από την Διοίκηση της οικονομικής μονάδας⁽¹¹⁴⁾

¹¹¹ Βλ. Σαπουντζόγλου-Πεντότης,2009

¹¹² Tchankova,2002

¹¹³ Wu-Olson,2008

¹¹⁴ Crawford-Stein,2002

6.5 Συμπεράσματα-Προτάσεις

Από την παραπάνω ανάλυση προκύπτει ότι ο εσωτερικός έλεγχος είναι μια επίπονη διαδικασία. Ο λόγος είναι ότι ο εσωτερικός έλεγχος δυσχεραίνεται πολλές φορές εξαιτίας των ανακριβών στοιχείων και πληροφοριών στο περιβάλλον του τραπεζικού οργανισμού αλλά και εξαιτίας της αναγκαστικής ύπαρξης κινδύνων που εμφανίζονται από τις διάφορες δραστηριότητες που αναπτύσσει ο κάθε πιστωτικός οργανισμός.

Είναι αναγκαίο να ακολουθείται μια στρατηγική που προσπαθεί να διαχειριστεί τους διάφορους κινδύνους μέσα από την συγκέντρωση πληροφοριών, γνώσεων, ψηφιακών και μηχανογραφημένων συστημάτων έτσι ώστε να επιτευχθεί ο περιορισμός των διαφόρων κινδύνων.

Παρόλα αυτά ολόκληρος ο εσωτερικός έλεγχος διέπεται από διάφορους κανονισμούς και κώδικες δεοντολογίας που συμβάλλουν στην τυποποίηση της διαδικασίας. Αυτή η τυποποιημένη διαδικασία βοηθά στην συγκρισιμότητα των αποτελεσμάτων και στην παροχή χρησιμότερων και πιο αξιόπιστων πληροφοριών.

Σημαντικές διαρθρωτικές αλλαγές έχουν συντελεστεί την τελευταία δεκαετία σε ό,τι αφορά τη λειτουργία των Τραπεζικών Ιδρυμάτων και έχουν συμβάλει στη δημιουργία ενός νέου πλαισίου χρηματοοικονομικών κανόνων. Η διαχείριση κινδύνων αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της τραπεζικής δραστηριότητας και τα ανώτερα στελέχη των Τραπεζών οφείλουν να παρακολουθούν, να αξιολογούν και να διαχειρίζονται όλο το φάσμα των κινδύνων με στόχο την επιβίωση των τραπεζών αλλά και τη δημιουργία κερδοφόρων αποτελεσμάτων για τους μετόχους τους.

Πρέπει να επισημάνουμε πως είναι σημαντική η πρόοδος που έχει σημειωθεί στην μέτρηση κινδύνων και υιοθέτηση μεθόδων και υποδειγμάτων διαχείρισης κινδύνων. Παρόλα αυτά συνεχώς εισάγονται νέες προκλήσεις που αναγκάζουν τους πιστωτικούς οργανισμούς να ακολουθούν κανόνες για την διασφάλιση της σταθερότητας της οικονομικής ευμάρειας. Αναπόσπαστο κομμάτι αποτελεί ο εποπτικός ρόλος της Επιτροπής της Βασιλείας.

Από το 2013 νέα τροπή θα πάρουν τα πράγματα με το σύμφωνο της Βασιλείας III. Τα τραπεζικά ιδρύματα σε μια προσπάθεια να προστατευτούν καλύτερα από τους κλυδωνισμούς της αγοράς αναγκάζονται να τηρούν υψηλότερους δείκτες κεφαλαιακής επάρκειας και συμπληρωματικά κεφάλαια που θα λειτουργούν ως ασπίδα προστασίας σε περιόδους ύφεσης.

Σε ότι αφορά προτάσεις που θα μπορούσαν να εξεταστούν σε περαιτέρω έρευνα βαρύτητα πιστεύω ότι πρέπει να δοθεί στην επίδραση των συστημάτων διασφάλισης

ποιότητας στον εσωτερικό έλεγχο καθώς αυτά συνδέονται με παραμέτρους όπως η καλή φήμη και η διατήρηση της πελατείας του κάθε πιστωτικού οργανισμού αλλά και στον βαθμό αναγκαιότητας των τραπεζών για τον καταρτισμό νέων και αυστηρότερων κριτηρίων στην αξιολόγηση της πιστοληπτικής ικανότητας των πελατών τους ώστε να είναι διασφαλισμένες έναντι του πιστωτικού κινδύνου.

Αν συνδυαστούν τα παραπάνω με την οδηγία της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την κεφαλαιακή επάρκεια των τραπεζών και το αντίστοιχο πλαίσιο της Βασιλείας II, θα μπορούσε να διερευνηθεί η σκοπιμότητα η μη της περαιτέρω ενίσχυσης του συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου και των βασικών του λειτουργιών στα πιστωτικά ιδρύματα.

Επιπλέον, θα μπορούσε να γίνει σε βάθος έρευνα σχετικά με την διαχείριση του λειτουργικού κινδύνου που αποτελεί προτεραιότητα για τις Διοικήσεις των πιστωτικών ιδρυμάτων στην σημερινή <<νέα οικονομική εποχή>> που δραστηριοποιούνται.

Για τις τράπεζες η διαχείριση του λειτουργικού κινδύνου τείνει να παρακολουθεί συστημικά λάθη ρουτίνας και δυσλειτουργιών. Δεν προσπαθούν να αποτρέψουν ένα γεγονός λειτουργικού κινδύνου αλλά να το αντιμετωπίσουν μετά την εμφάνιση του.

Αντί απλώς να συλλέγουν πληροφορίες οι τράπεζες που αφορούν τον λειτουργικό κίνδυνο θα μπορούσαν να στοχεύουν στην ανίχνευση και την πρόβλεψη ακραίων γεγονότων που έχουν σχέση με τον λειτουργικό κίνδυνο.

Ακόμη θα μπορούσε να γίνει περαιτέρω έρευνα σε ότι αφορά τον 2ο πυλώνα για τον εποπτικό έλεγχο και 3^ο πυλώνα για την πειθαρχία της αγοράς του Συμφώνου της Βασιλείας II. Ο 2^{ος} πυλώνας βασίζεται κυρίως στις αρχές και αρκετά ζητήματα εξαρτώνται από τον τρόπο που θα τα προσεγγίσουν οι εποπτικές αρχές κάθε χώρας.

Αυτό απαιτεί συντονισμό και συνεργασία μεταξύ των εποπτικών αρχών προκειμένου να διασφαλίζονται ίσοι όροι ανταγωνισμού μεταξύ των διεθνώς δραστηριοποιούμενων τραπεζών. Σε ότι αφορά τον 3^ο πυλώνα η πειθαρχία στην αγορά αποτελεί συμπληρωματικό μηχανισμό εποπτείας.

Αυτό σημαίνει ότι πρέπει να έχουν την δυνατότητα οι εποπτικές αρχές να αντιλαμβάνονται τα <<σήματα>> των αγορών αλλά και να <<μεταφράζονται>> σωστά προκειμένου να μπορούν να χρησιμοποιηθούν για τους σκοπούς της προληπτικής εποπτείας.

Είναι σαφές, λοιπόν, ότι τα καθήκοντα των εποπτικών αρχών είναι ιδιαίτερα απαιτητικά στα πλαίσια του 2ου και του 3ου πυλώνα και η εφαρμογή τους απαιτεί

επαρκές και εξειδικευμένο προσωπικό, με εμπειρία και αντίληψη για τις ιδιαιτερότητες της αγοράς μέσα στην οποία λειτουργεί η εποπτική αρχή.

Τέλος θα μπορούσε να γίνει βαθύτερη έρευνα στο νέο καθεστώς των συστημικών και μη τραπεζών που έχει δημιουργηθεί στην Ελληνική επικράτεια. Συγκεκριμένα θα μπορούσε να γίνει έρευνα το πώς οι συστημικοί κίνδυνοι θα επηρέαζαν και σε ποιο βαθμό το σύνολο των συστημικών ελληνικών τραπεζών , αλλά ακόμα και πώς θα επηρέαζε ο κάθε κίνδυνος ξεχωριστά αυτές ως σύνολο.

ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ

- Jenny Goodwin-Stewart, Pamela Kent,(2006) “The use of internal audit by Australian companies”, *Managerial Auditing Journal*, Vol 21 Issue:1, pp.81-101.
- Jenny Goodwin-Stewart, Pamela Kent,(2006) “Relation between external audit fees, audit committee characteristics and internal audit.”
- Gun Ho Lee,(2008), “Rule-based and case-based reasoning approach for internal audit of bank.”
- Paige Fields-Donald Fraser-Michael Wilkins,(2004), “An investigation of the pricing of audit services for financial institutions.”
- Ana Fernandez-Laviada,(2007), “Internal audit function role in operational risk management”, *Journal of Financial Regulation and Compliance*, Vol 15 Issue: 2, pp.143-155.
- Javed Siddiqui, Jyotirmoy Podder, (2002), “Effectiveness of bank audit in Bangladesh”, *Managerial Auditing Journal*, Vol.17 Issue: 8, pp.502-510.
- Anthony Carey,(2001), “Effective risk management in financial institutions: the turnbull approach”, *Balance Sheet*, Vol.9 Issue: 3, pp.24-27
- Adela Socoli, (2011), “Internal Banking Control and Audit: A Comparative Approach in the Romanian Banking Sector.”
- Daniel N Deli-Stuart L Gillan,(2000), “On the demand for independent and active audit committees.”
- Nuno Castanheira, Lucia Lima Rodrigues, Russell Craig, (2010), “Factors associated with the adoption of risk-based internal auditing”, *Managerial Auditing Journal*, Vol 25 Issue: 1, pp 79-98.
- Jonathan Hunt, Anthony Carey, (2001), “Audit committees: effective against risk or just overloaded?”, *Balance Sheet*, Vol 9 Issue: 4, pp.37-39.
- Lawrence J. Abbot, Susan Parker, and Gary F. Peters(2012) “ Internal Audit Assistance and External Audit Timeliness.” *AUDITING: A Journal of Practice & Theory*: November 2012, Vol.31, No 4, pp.3-20.
- Christina Bota- Avram, Atanasiu Pop, Florin Bota-Avram,(2009), “The Future Perspectives of the Internal Audit Function”

- Antonio Durendez Gomez-Guillamon,(2003), “The usefulness of the audit report in investment and financing decisions.”, *Managerial Auditing Journal*, Vol 18 Issue: 6/7, pp.549-559.
- Kwon, I.W. and Banks D.W.(2004), “Factors related to the organizational and professional commitment of internal auditors” , *Managerial Auditing Journal*, Vol 19, pp 606-622.
- Koutoupis, A and Tsiamis A.(2009), “Risk based internal auditing within Greek banks: a case study approach, *Journal of Management & Governance* Vol 13, pp 101-130.
- Barclay Simpson-Recruitment Consultants,(2002), *An Introduction to Internal Auditing in Banking*.
- Ibrahim El-Sayed Ebaid,2011, “Internal Audit function: an exploratory study from Egyptian listed firms”, *International Journal of Law and Management*, 53(2), 108-128.
- Allegrini, M. and G. D’Onza, 2003, “Internal Auditing and risk assessment in large Italian companies: an empirical survey”, *International Journal of Auditing*, 7(3), 191-208.
- KPMG,(2012), *The Internal Audit Function in Banks: Final document released by the Bank for International Settlements*.
- Abdullatif, M. and A. Al-Khadash, 2009, “Putting Audit Approaches in Context: The Case of Business Risk Audits in Jordan”, *International Journal of Auditing*, 14, 1-24.
- Crawford. M., and W. Stein,2002, “Auditing Risk Management: Fine in Theory but who can do it in Practice?”, *International Journal of Auditing*, 6, 119-131.
- Spira, L.F. and M. Page, 2003, “Risk management: the reinvention of internal control and the changing role of internal audit”, *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, 16(4), pp.640-61
- Seniors Supervisors Group(SSG), (2008), *Credit Risk Management- Challenges and opportunities in turbulent times: Credit Risk Management in Times of Financial Crisis*.

- Kanagaretnam, Krishnan, Lobo, (2010), “An Empirical Analysis of Auditor Independence in the Banking Industry”, *The Accounting Review*, Vol 85, pp.2011-2046
- Leathan P. Baptiste,(1998), Internal auditing in a central banking environment.
- Giovanni Dell Ariccia, Robert Marquez, (2010), Risk and the Corporate Structure of Banks, *The Journal of Finance*.
- Boscia, Bussoli, Cotugno, Stefanelli,(2012), Governance and Peer Monitoring in Co-Operative Banks Empirical Evidence on Portfolio Credit Risk, *European Journal of Economics, Finance and Administrative Sciences*
- Baldan, Zen, Rebonato,(2012), “Liquidity Risk and Interest Rate Risk on Banks: Are They Related?”, *The UIP Journal of Financial Risk Management*
- Nawaz, Munir, Siddiqui, Ahad, Afzal, Asif, Ateeq, (2012), Credit Risk and Performance of Nigerian Banks, *Interdisciplinary Journal of Contemporary Research in Business*, Vol 4.
- Arena, Azzone,(2007) Departments of Internal Auditing-Adoption and characteristics of the internal auditing departments in Italian Companies.
- Abdus, Samad,(2012), Determinants of credit risk that can predict possible failure of Bank.
- Savcuk, O. 2007, “Internal Audit Efficiency Evaluation Principles”, *Journal of Business Economics and Management*, pp. 275-284.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ:

- Αγγελόπουλος Π.(2008), Τράπεζες και Χρηματοπιστωτικό σύστημα , Σταμούλης, Β' Έκδοση.
- Γλύκας Μ. Ξηρογιάννης Γ-Σταικούρας Χ.(2006), Οργάνωση και Διοίκηση Χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, Παπαζήσης, Α' έκδοση.
- Θεοχάρη Μπάλη, διδάσκων του Πανεπιστημίου Αιγαίου με αντικείμενο την Λογιστική και Ελεγκτική, Σύγχρονη Ελεγκτική <<Εσωτερικός Έλεγχος>>, Αθήνα 1998.
- Άγγελος Α. Τσαγκλάνος, καθηγητής του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, Ελεγκτική, Πανεπιστημιακές Παραδόσεις, Εκδοτικός Οίκος Αδερφών Κυριακίδη Θεσσαλονίκης 1987.
- Παντελής Στυλ. Παπαστάθης, οικονομολόγος-ελεγκτής. Ο Σύγχρονος Εσωτερικός Έλεγχος στις επιχειρήσεις-οργανισμούς και η πρακτική εφαρμογή του, τόμος α-τόμος β, Αθήνα 2003.
- Παπά Α. Αντώνης, αναπληρωτής καθηγητής Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών(ΑΣΣΟΕ). Εισαγωγή στην Ελεγκτική, εκδόσεις Ευγ Μπέλου Αθήνα 1999.
- Κωνσταντίνος Κάντζος, MBA, Ph.D, Επίκουρος Καθηγητής Πανεπιστημίου Αιγαίου, Καθηγητής ΤΕΙ Πειραιά. Ελεγκτική Θεωρία και Πρακτική, εκδόσεις Α. Σταμούλη, Αθήνα 1995.
- Χρήστος Νεγκάκης-Παναγιώτης Δ. Ταχυνάκης, Σύγχρονα Θέματα Ελεγκτικής & Εσωτερικού Ελέγχου Σύμφωνα με τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα Ελέγχου, Εσωτερικός Έλεγχος, 2013.
- Κίοχος Π.-Παπανικολάου Γ.-Θάνος Γ.-Κίοχος Α., Χρηματοοικονομική Διοίκηση και Πολιτική, Σύγχρονη Εκδοτική, Αθήνα,2002.
- Κίοχος Π.-Παπανικολάου Γ- Κίοχος Α., Ανάλυση και Έλεγχος Επιχειρησιακών Στρατηγικών, εκδόσεις INTERBOOKS, Αθήνα, 2003.
- Μαλινδρέτου Β.Π., Χρηματοοικονομική Ανάλυση Επενδύσεις, εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 1998.
- Παπούλιας Γ., Χρηματοοικονομική Διοίκηση, Τρίτη Έκδοση, Αθήνα,2002.
- Πετράκης Π.Ε., Χρηματοοικονομική Διοίκηση και Τραπεζική Οικονομική. Αποτίμηση Κινδύνου και Επενδύσεων, Τόμος Α, Αθήνα,2002.

- Σπύρος Δ. Ρεπούσης, Τραπεζικές Πιστοδοτήσεις-Χρήμα-Τράπεζες και Είδη Τραπεζικών Κινδύνων, Εκδόσεις Σακκούλα, 2004.
- Γεράσιμος Γ. Σαπουντζόγλου, Χαράλαμπος Ν. Πεντότης,(2009), Τραπεζική Οικονομική, Εκδόσεις Μπένου.

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ:

- R.S. Raghavan,(2003), Risk Management in Banks.
- Meigs, W.B., Larsen, E.J. and Meigs, R.F. (1984). Auditing.
- Tchankova, L., 2002, “Risk Identification-basic stage in risk management”, Environmental Management and Health, 13(3).
- Wu, D. and D.L. Olson, 2008, “Enterprise Risk Management: Financial and Accounting Perspectives, Chapter 3, Springer-Verlag, Berlin, Heidelberg
- Ramamourti,(2003), Internal Auditing: History, Evolution, and Prospects-Prospects for the Internal Auditing Profession, The Institute of Internal Auditors Research Foundation.
- International Settlement,(2012), Characteristics that are necessary for the smooth operation of the Internal Audit of a Bank.

ΔΙΚΤΥΑΚΟΙ ΤΟΠΟΙ

- www.capital.gr
- www.emboriki.gr
- www.eurobank.gr
- www.nbg.gr
- www.piraeusbank.gr
- www.alpha.gr
- www.probank.gr
- www.euretirio.com
- www.bankofgreece.gr